

Prac. Pomorz

Biblioteka
Główna
UMK Toruń

09050

/11

09050

1957

**SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU**

II

Zeszyt 1 – 4
1 I 1957 – 31 XII 1957

TORUŃ 1959

WYDAWNICTWA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

za rok 1957 i 1958

SPRAWOZDANIA TNT

Nr 9 (za okres 1 I—31 XII 1955) Toruń 1958 s. 112, zł 23,—

Nr 10 (za okres 1 I—31 XII 1956) Toruń 1958, s. 102, zł 20,—

ROCZNIKI

LECHICKA JADWIGA: Z zagadnień Oświecenia na Pomorzu. Toruń 1957, s. 204. —
Rocznik 60, z. 1 — zł 43,50.

BISKUP MARIAN: Rozmieszczenie własności ziemskiej województwa chełmińskiego
i małborskiego w drugiej połowie XVI w., Toruń 1957, s. 110 + 1 mapa — Rocz-
nik 60, z. 2 — zł 32,25.

WŁODARSKI BRONISŁAW: Rywalizacja o ziemie pruskie w połowie XIII w., Toruń
1958, s. 76 — zł 16,—.

FONTES

Akta Stanów Prus Królewskich. Tom II. Wyd. Górski Karol i Biskup Marian. Toruń
1957, s. XXXIV + 504 — Fontes 43 — zł 105,—.

FONTES SERIES II: ROTULI PHOTOGRAPHICI

Acta Conventus Prussiae Ducalis (Landtags Acta) Ed. Porebska Cristina, Toruń 1957:		
anno 1567	Rotuli 264—265	Imag. 536
ab anno 1580—1582	„ 266—269	„ 895

ZAPISKI HISTORYCZNE

TOM XXII z. 1—3 Toruń 1957, s. 343, zł 87,—.

TOM XXII z. 4 Toruń 1958, s. 118, zł 25,—.

TOM XXIII z. 1—3 Toruń 1958, s. 304, zł 78,—.

TOM XXIII z. 4 Toruń 1958, s. 150, zł 33,—.

PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO

PREISNER WALERIAN: Dante i jego dzieła w Polsce. Toruń 1957, s. XIII + 250 +
+ 7 tabl. Tom VI, z. 3, zł 58,50.

[Praca zbiorowa]: Eugeniusz Kucharski, Toruń 1957, s. 85. Tom VI, z. 3, zł 13,50.

CZEŻOWSKI TADEUSZ: Odczyty filozoficzne. Toruń 1958, s. 324. Tom VII z. 1,
zł 55,—.

DAMBSKA IZYDORA: Sceptycyzm francuski XVI i XVII w. Toruń 1958, s. 92.
Tom VII z. 2, zł 18,—.

WITKOWSKI LEON: Poeci nowołacińscy Torunia. Toruń 1958, s. 44. Tom VII z. 3,
zł 9,—.

[Praca zbiorowa]: Teka Komisji Historii Sztuki, Toruń 1959, s. 288. Tom VIII z. 1,
zł 60,—.

**SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU**

II

Zeszyt 1 - 4

1 I 1957 - 31 XII 1957

TORUŃ 1959

0

Komitet Redakcyjny

Przewodniczący:

Halina Turska

Członkowie:

Tadeusz Czeżowski, Henryk Szarski, Bronisław Włodarski

09050

Cyft. Pomorzin.

Printed in Poland

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Oddz. w Łodzi, 1959

Wydanie I. Nakł. 400 + 120 egz. Ark. wyd. 8,5, ark. druk. 9 + 2 wkł.

Papier offset. kl. III, 80 g z Fabryki Papieru w Skolwinie

Oddano do składania 8 VII 1959 r. Podpisano do druku 21 X 1959 r.

Druk ukończono w październiku 1959 r.

Zamówienie 2212. S-6. Cena zł 25,—

Zakłady Graficzne RSW „Prasa” — Łódź, Żwirki 17

E.2534 / 59

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

NR 11

1 I 1957 — 31 XII 1957

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

11

1 I 1957 — 31 XII 1957

DA

WON

WON

WON

WON

WON

WON

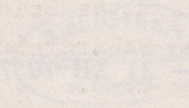
WON

SPRAWOZDANIA

TOWARZYSTWA NAUBOWEGO W TORUNIU

WON

II

WON

WON

WON

WON

WON

WON

WON

SPRAWOZDANIA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

NR 11

1 I 1957 — 31 XII 1957

SPIS RZECZY

	str.
I. DOROCZNE WALNE ZEBRANIE TOWARZYSTWA	
Przemówienie Prezesa Władysława Dziewulskiego . . .	11
Protokół Walnego Zebrania Towarzystwa Naukowego w Toruniu dnia 19 lutego 1957 r.	15
Sprawozdanie z czynności Towarzystwa za rok 1956 .	17
Bilans zamknięcia i Rachunek wyników na dzień 31 XII 1956	30
Protokół Komisji Rewizyjnej	34
II. SKŁAD TOWARZYSTWA	
Zarząd	35
Komisja Rewizyjna	35
Członkowie Towarzystwa	35
Skład Wydziałów	46
III. MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW	
W y d z i a ł I:	
Dragan Marcin	56
Grudziński Tadeusz	57
Herbst Stanisław	58
Lechicka Jadwiga	59
Tymieniecki Kazimierz	61

W y d z i a ł II:

Bukowski Andrzej	63
Cimochowski Wacław	66
Gerstman Stanisław	67
Hutnikiewicz Artur	67
Puciata-Pawłowska Jadwiga	69

W y d z i a ł III:

Basińska Halina	71
Basiński Antoni	72
Czerwiński Zenon	75
Czopek Juliusz	76
Gromadska Melityna	77
Hanusowa Wanda	78
Kępiński Felicjan	78
Krupowicz Jan	80
+ Majdanowski Stefan	81
Mikulska Izabella	83
Rakowiecki Tadeusz	84
Swinański Antoni	86
Witkowski Józef	87
Znamierowska-Prüfferowa Maria	89

IV. SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

WYDZIAŁ I

KOLANKOWSKI Z., Zapomniany prawnik XVI w. - Jan Łączyński 1 jego "Kompendium sądów Króla Jegomości". Studium dzie- jów polskiej literatury prawniczej (ref. W. Hejnosz)	93
LABUDA G., Z badań w bibliotekach szwedzkich	96
BISKUP M., Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w po- łowie XV w.	97
HOSZOWSKI St., Ustawa dla wsi dziedzicznych Edwarda Rüdri- gera rajcy gdańskiego z drugiej połowy XVII w.	97
HEJNOSZ W., Zagadnienie tzw. gospodarki zarowej w Polsce wczesnośredniowiecznej	98
Posiedzenia Komisji Prawniczej	99
Posiedzenia Komisji Historycznej	99

WYDZIAŁ II

KRUSZELNICKI Z., Problem genealogii artystycznej obrazu pasyjnego z kościoła św. Jakuba w Toruniu (ref. Zb.Hornung)	99
MICHNOWSKA M., Sąd ostateczny w ołtarzu grudziądzkim na tle ikonografii średniowiecznej (ref. Zb.Hornung)	100
PUCIATA-PAWŁOWSKA J., Ze stosunków artystycznych Torunia i Gdańska w XVI i XVII w.	103
HORNUNG Zb., Na śladach działalności artystów francuskich w Polsce w XVII i XVIII w.	104
HORNUNG Zb., Z badań nad sztuką polskiego renesansu	104
CZEŻOWSKI T., Studia filozoficzne	104
WITKOWSKI L., Traktat św. Augustyna "De musica" (ref. S. Srebrny)	104
ZAJKOWSKA A., Struktura katalogu systematycznego Biblioteki Głównej UMK w Toruniu (ref. T. Czeżowski)	107
JARZĘBOWSKI L., Henryk Nitschmann i jego spuścizna w zbiorach Biblioteki Głównej UMK w Toruniu (ref. S. Burhardt)	107
KRUSZELNICKI Z., Ze studiów nad ikonografią i genezą Chrystusa Frasośliwego (ref. Zb. Hornung)	109
HORNUNG Zb., Renesansowe pomniki biskupów Jakuba Buczackiego i Piotra Wolskiego w katedrze płockiej	110
MICHNOWSKA M., Ikonografia przedstawienia Trójcy św. w dawnym ołtarzu głównym w kościele N.P.Marii w Toruniu (ref. Zb. Hornung)	120
KOWALCZYK J., Prace rzeźbiarskie Macieja Polejowskiego w Sandomierskiem i na Lubelszczyźnie (ref. Zb.Hornung).	123
Posiedzenia Komisji Filozoficznej	128
Posiedzenia Komisji Filologicznej	128
Posiedzenia Komisji Historii Sztuki	128
Posiedzenia Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa	129

WYDZIAŁ III

DZIEWULSKI Wł., Motions of A- and F-Stars	129
DZIEWULSKI Wł. i BRZESKA H., Visual Observations of the Long-Period Star AC Herculis	129

KĘPINSKI F., Investigations on the motion of the periodical comet 1906 IV (Kopff) (ref. Wł. Dziewulski) . . .	130
FRĄCKOWIAK M., Krzywe gaśnięcia fotoluminescencji stałych izotropowych roztworów barwników organicznych (ref. A. Jabłoński)	131
MIKOŁAJSKA J., Dwuletnie obserwacje nad pojawem rdzy w Koniczynie k. Torunia (ref. W. Zabłocka)	132
DROZDOWSKI A., Wyniki czteroletnich badań nad rozmieszczeniem i stopniem zarażenia błotniarki moczarowej cerkariami motylicy wątrobowej w woj. bydgoskim (ref. J. Prüffer)	132
PRÜFFERÓWNA K., Żerowanie słodyszków (<i>Meligethes</i>) w kwiatkach różnych gatunków roślin (ref. J. Prüffer)	132
SOBKOWIAK Ł., Gospodarcze znaczenie żerowania mszycy burakowej (<i>Aphis fabae</i> S c o p.) na krokoszu (ref. J. Prüffer)	132
JANISZEWSKI L., KRAWCZAK J., NARĘBSKI J. i OLEJARCZUK G., Zmiany EEG oraz chronaksji przedsionkowej ucha u królików pod wpływem hypotermii (ref. J. Hurynowicz)	133
HURYNOWICZ J., Wpływ niektórych środków pobudzających na cykl dziennej chronaksji układu przedsionkowego ucha królika	133
CZOPEK J., Unaczynienie powierzchni oddechowych <i>Ambystoma mexicanum</i> S h a w w rozwoju ontogenetycznym (ref. H. Szarski)	133
DZIEWULSKI Wł., On the Motion of Stars in the Local System	134
PRÜFFER J., Światło lampy rtęciowej w zastosowaniu do badań faunistycznych	135
PRÜFFER J., Pełnoskrzydłe samice <i>Acentropus niveus</i> (O l i v.) pod Toruniem	135
BŁAŻEJEWSKA A., Zimowanie słodyszka rzepakowego (ref. J. Prüffer)	135
STAWIKOWSKI A., The Colour Index of the Variable SU Draconis (ref. W. Iwanowska)	135
MAJDANOWSKI S., Krzywa hipsograficzna jako kryterium oceny generalizacji i doboru poziomicy	136
SZUPRYCZYŃSKI J., Rzeźba i budowa geologiczna Dębowej Góry (ref. S. Majdanowski)	136

- PISCHINGER E., Badania nad zanieczyszczeniem zlewiska wód górnej skanalizowanej Noteci ściekami przemysłowymi ze szczególnym uwzględnieniem ścieków przemysłu sodowego. 136
- HURYNOWICZ J., BARGIEL Z., JANISZEWSKI L., NARĘBSKI J., NOWICKA H., Wpływ *Schizandra chinensis* na pobudliwość błędniaka i EEG królika po przebytej sztucznej hypotermii. 139

K o m i s j e:

- Astronomiczna, Muzeum Kopernika. Do badań przyrodniczych Pomorza i Pojezierza Mazurskiego, Geograficzna, Chemiczna 140

I

DOROCZNE WALNE ZEBRANIE TOWARZYSTWA

w dniu 19 lutego 1957 r.

Przemówienie Prezesa Towarzystwa
Władysława Dziewulskiego

Rokrocznie - niestety - żegnamy Kolegów, z którymi rozstajemy się na zawsze. W styczniu ub.r. zmarli: prof. dr Ryszard Mienicki i prof. dr Gustaw Foss. Pamięci Ich złożyliśmy należny hołd na Walnym Zebraniu w dniu 19 lutego 1956 r.

W marcu ub.r. rozstaliśmy się znowu z dwoma Kolegami.

W dniu 19 III 1956 r. zmarł prof. dr Ludwik Kolankowski, pierwszy rektor i organizator Uniwersytetu M.Kopernika. O tej stronie Jego działalności była i nieraz będzie mowa. Wkrótce wyjdzie z druku Księga Pamiątkowa, dotycząca 10-lecia istnienia Uniwersytetu M.K.; tam znajdziemy obraz wyteżonej i owocnej pracy naszego pierwszego Rektora. W dniu 24 kwietnia odbyło się uroczyste posiedzenie, na którym omówiono szczegółowo działalność naukową i dydaktyczną Zmarłego. W historii naszego Towarzystwa Naukowego rektor Kolankowski zaznaczył również Swą czynną działalność, będąc w ciągu szeregu lat przewodniczącym I Wydziału i tym samym członkiem Zarządu. Z wyrobionym Jego zdaniem i wytrawnym sądem liczyliśmy się zawsze.

W dniu 23 III 1956 r. zmarł długoletni członek Zarządu Towarzystwa mecenas Ignacy Dziedzic. Był On niezwykle ofiarny i czynny. Interesował się gorąco losami Towarzystwa; wiedzieliśmy, że w każdej sprawie gotów jest nieść Swą pomoc: czy to była sprawa naszych zbiorów, czy umowa sprzed kilku lat z Państwowym Wydawnictwem Naukowym, czy sprawa domu, w którym urodził się Kopernik, czy cały szereg drobniejszych spraw doty-

czących życia Towarzystwa, wszędzie pomoc mec. Dziedzica była skuteczna i zawsze miała na celu dobro Towarzystwa. W życiu osobistym był to człowiek niezwyklej dobroci i uczynności.

W dniu 21 XI 1956 r. zmarła prof. dr Bożena Stelmachowska, profesor etnologii i etnografii UMK. W pracach Swych zajmowała się głównie zagadnieniem Słowian północno-zachodnich, poświęcając szereg prac Kaszubom i Pomorzu. Interesując się badaniami w zakresie obrzędowości indoeuropejskiej, odbyła szereg podróży zagranicznych, by poznać dokładnie materiał etnograficzny ogólnoeuropejski. Dłuższy artykuł o działalności Zmarłej napisała pani dziekan prof. dr Lechicka.

W dniu 27 I 1957 r. zmarł prof. dr Władysław Namysłowski, profesor prawa narodów, długoletni dziekan Wydziału Prawa naszego Uniwersytetu. Prace Jego naukowe dotyczyły badań nad historią prawa południowych Słowian, z którymi losy zetknęły Go w czasie obu wojen światowych. W ub.r. wyszła większa Jego praca pt. "Historyczny zarys ustroju Policy, autonomicznego obszaru w Dalmacji". Obszerniejsze wspomnienie o zasługach Zmarłego wyszło spod pióra prof. dr W. Hejnosza.

Pod koniec I wojny światowej została członkiem naszego Towarzystwa znana nam wszystkim p. Zofia Łubieńska, zmarła w dniu 24 II 1956 r. Człowiek o wielkiej kulturze umysłowej i duchowej, przywiązana była szczerze do spraw naukowych. Pośrednim dowodem jest i ta okoliczność, że mając już córki w Uniwersytecie M. Kopernika Sama pracowała usilnie i uzyskała w Uniwersytecie naszym stopień magistra. Tow. Naukowe było Jej zawsze bliskie; bywała na naszych Walnych i Ogólnych Zebraniach, z przebiegu których podawała sprawozdania do gazet. Interesowała się serdecznie postępami i rozwojem Uniwersytetu M.K., poszczególnych jego katedr i zakładów i pisała o nich liczne artykuły, zawsze przepełnione życzliwą troską i gorącym uczuciem.

Wreszcie w dniu 4 II 1957 r. zmarł prof. Bronisław Jamontt. Nie był On członkiem Towarzystwa, gdyż artyści nie mogli pomieścić się w naszych trzech wydziałach, ale współżycie UMK i Tow. Naukowego jest tak ścisłe, że wszelkie troski i bóle są nam wspólne. Odszedł od nas wielki i wybitny artysta, który był ozdobą naszej Wszechnicy. Był to jednocześnie człowiek

niezwykle dobry i kochany przez wszystkich. Piękne przemówienie nad trumną wygłosił prof. St. Narębski.

Składam hołd głęboki naszym Drogim Zmarłym.

Sekretarz Generalny p. prof. dr T. Czeżowski złoży szczegółowe sprawozdanie z działalności Towarzystwa za rok 1956. Toteż ograniczę się do paru punktów.

Poza ściśle naukowymi posiedzeniami odbyło się kilka posiedzeń o charakterze ogólniejszym.

W dniu 24 IV odbyło się posiedzenie ku uczczeniu pamięci zmarłych dwóch wybitnych historyków naszych. Działalność naukową prof. R. Mienickiego zobrazowali profesorowie: Hejnosz i Żytkowicz, o pracach naukowych prof. Kolankowskiego mówili profesorowie: Karol Górski i Dygdała.

27 IV odbyła się sesja naukowa Mickiewiczowska, na której wygłosili odczyty profesorowie: Konrad Górski, Nadolski, Łukaszewicz, Turska i Bukowski.

W dniu 12 V Towarzystwo Bibliofilów im. Lelewela i Tow. Naukowe zorganizowały posiedzenie ku uczczeniu pamięci mec. Ign. Dziedzica; przemawiali: dr S. Burhardt, dyr. dr H. Piskorska, mec. M. Niklewski i prof. dr Wł. Dziewulski.

W dniu 11 września odbyło się posiedzenie ku uczczeniu jubileuszu 50-lecia pracy naukowej prof. dr Kazimierza Nitscha, członka honorowego naszego Towarzystwa.

W dniu 6 XI odbyła się sesja z okazji miesiąca pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, na której wygłosili odczyty: doc. dr S. Majdanowski i doc. dr T. Grudziński.

Rok temu pozwoliłem sobie na pewne krytyczne uwagi, dotyczące stosunku Polskiej Akademii Nauk do prowincjonalnych Towarzystw Naukowych. W listopadzie r.ub. PAN poddała rewizji ten stosunek. W związku z tym w końcu listopada Zarząd naszego Towarzystwa wystąpił z memoriałem, w którym ujął istotne nasze braki i niedomagania. W pierwszych dniach grudnia odbyło się w Akademii posiedzenie delegatów Towarzystw Naukowych. Złożyło się tak niepomyślnie, że nikt z członków naszego Zarządu nie mógł wyjechać do Warszawy; reprezentowało nas Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. W dniu 9 II 1957 r. odbyło się w Poznaniu zebranie delegatów Towarzystw Naukowych, w którym uczestniczyli prof. dr T. Czeżowski i mgr

K. Swinarska. Na posiedzeniu tym poddano krytyce warunki, w jakich pracują Towarzystwa w dziedzinie wydawnictw. Przewidywany jest wyjazd delegatów Towarzystw do PAN w celu omówienia tej tak istotnej dla Towarzystw sprawy.

Skoro mowa o naszych wydawnictwach pozwolę sobie przytoczyć kilka liczb, które ilustrują działalność wydawniczą. W 1952 r. wydaliśmy 74,5 ark. druku, w 1953 r. - 105 ark., w 1954 r. - 44,5 ark. (był to rok przejścia wydawnictw przez PWN), ale w 1955 r. - 159,5 ark., w 1956 r. - 175 ark. Praca redakcji wydawniczej osiągnęła więc wyniki bardzo pozytywne. Podkreślając ten znaczny wkład pracy, składam serdeczne podziękowanie redaktorowi wydawniczemu mgr Krystynie Swinarskiej za osiągnięte wyniki, dzielnie pomagał w tej pracy redaktor techniczny p. Franciszek Horyza. Doszły do mnie słowa uznania ze strony kolegów za techniczną stronę wydawnictw (zreższą i Obserwatorium korzystało z tej pomocy), toteż z przyjemnością przekazuję p. Horyzie te wyrazy wdzięczności.

Biuro naszego Towarzystwa miało wiele pracy w ostatnim roku. Przypominam - o czym mówiłem obszerniej rok temu - w jak ciężkich warunkach rozpoczął swą działalność dyrektor biura p. Stanisław Wasilewski, gdy w dniu 1 II 1956 r. objął to stanowisko. Z wdzięcznością wspominam szereg prac, jakie wykonał w ciągu tego roku. Przez cały ten czas pracował intensywnie i z prawdziwym oddaniem. Dzięki Jego staraniom uzyskaliśmy pomoc pierwszorzędno księgowego p. Józefa Lewandowskiego. Zarówno dyr. Wasilewskiemu jak i p. Lewandowskiemu składam serdeczne podziękowanie za Ich pracę. Poza tym pracują w Biurze od szeregu lat panie: Maria Chełmicka i Helena Jeśmanowa. Ofiarna Ich praca zasługuje na podkreślenie, czemu daję wyraz, składając me serdeczne podziękowanie.

Pracownia mikrofilmowa rozwija się coraz pomyślniej. Z roku na rok możemy obserwować znaczny postęp w zakresie wykonywanych prac. Jest to wielką zasługą kierownika mgr Krystyny Porębskiej, której - jak również Jej pomocnikom - składam wyrazy uznania i podziękowania.

Wreszcie dziękuję najuprzejmiej pp. Kierownikom drukarni i pp. Zecerom za ich życzliwy stosunek w czasie druku prac naszego Towarzystwa Naukowego.

P R O T O K Ó Ł

Dorocznego Walnego Zebrania Towarzystwa Naukowego w Toruniu
z dnia 19 lutego 1957 r.

P o r z ą d e k o b r a d

1. Zagajenie i wybór Prezydium Zebrania.
2. Odczytanie protokołu zeszłorocznego Walnego Zebrania.
3. Sprawozdanie Zarządu: a) Sekretarza, b) Skarbnika.
4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
5. Wybory nowego Zarządu.
6. Udzielenie Zarządowi pełnomocnictw w sprawach finansowych.
7. Ogłoszenie nazwisk nowych członków Wydziałów.

Ad 1. Po przemówieniu Prezesa Towarzystwa prof. dra Władysława Dziewulskiego, na przewodniczącego Zebrania wybrano przez aklamację prof. dra Henryka Szarskiego, a na sekretarza doc. dra Artura Hutnikiewicza. Przewodniczący Zebrania odczytał listy i telegramy nadesłane przez rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dra E. Marczewskiego, rektora KUL ks. prof. dra Rechowicza, prof. dra J. Dylika z Tow. Naukowego w Łodzi oraz prof. dra K. Lepszego z Krakowa.

Ad 2. Sekretarz Zarządu prof. dr Tadeusz Czeżowski odczytał protokół Walnego Zebrania z dnia 19 lutego 1956 r. Protokół przyjęto jednomyślnie.

Ad 3. Odczytanie sprawozdań Zarządu za rok 1956:

a) Sprawozdanie Sekretarza odczytał prof. dr Tadeusz Czeżowski.

b) Sprawozdanie Skarbnika przedstawił prof. dr Stanisław Jaśkowski.

Ad 4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej odczytał prof. dr Wojciech Hejnosz stawiając jednocześnie wniosek o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi.

Po odczytaniu sprawozdań odbyła się dyskusja, w której zabierali głos: prof. dr Marian Gumowski, prof. dr Stanisław Horszowski, prof. dr Henryk Szarski, prof. dr Władysław Dziewulski, prof. dr Jan Prüffer oraz mgr Krystyna Swinarska. W dyskusji poruszano przede wszystkim sprawy dotyczące wydawania

i redagowania Zapisek Towarzystwa Naukowego oraz działalności komitetów redakcyjnych i biura wydawnictw. Domagano się usprawnienia prac redakcyjnych i wydawniczych, zapewnienia czasopismu Zapiski regularności w ukazywaniu się drukiem, ustalenia kompetencji i zakresu decyzji, jakie ma prawo podejmować na własną rękę biuro wydawnictw oraz rozważenia przez przyszły Zarząd sprawy ewentualnego rozwiązania umów z PWN i samodzielnego prowadzenia działalności wydawniczej.

Po zamknięciu dyskusji wniospek o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi został uchwalony przy 7 wstrzymujących się (członkowie Zarządu).

Ad 5. Zarząd ustępujący zaproponował listę członków nowego Zarządu:

prezes	- Konrad Górski
I wiceprezes	- Bronisław Włodarski
II wiceprezes	- Jan Prüffer
sekretarz	- Antoni Swinarski
skarbnik	- Jerzy Łoś
członkowie	- Marian Niklewski
	- Jan Zakrzewski
	- Kazimierz Jasiński

Nowy Zarząd w składzie zaproponowanym wybrany został większością głosów przy 7 wstrzymujących się.

Ad 6. Następnie na wniosek prof. dr Tadeusza Czeżowskiego uchwalono jednomyślnie udzielić nowemu Zarządowi pełnomocnictw finansowych do sumy 50 000 zł.

Ad 7. Sekretarz ustępującego Zarządu prof. dr Tadeusz Czeżowski ogłosił nazwiska nowych członków Wydziałów:

W y d z i a ł I:

prof. dr Stanisław Herbst - członek zamiejscowy

W y d z i a ł II:

prof. dr Halina Turska	- członek miejscowy czynny
doc. dr Wacław Cimochocki	- członek miejscowy
doc. dr Artur Hutnikiewicz	- " "
doc. dr Stanisław Gerstmann	- członek zamiejscowy

W y d z i a ł III:

doc. dr Halina Basińska	- członek miejscowy
doc. dr Zenon Czerwiński	- " "

doc. dr Juliusz Czopek	-	członek miejscowy
doc. dr Melityna Gromadska	-	" "
doc. dr Jan Krupowicz	-	" "
doc. dr Ernest Pischinger	-	" "
doc. dr inż. Antoni Swinarski	-	" "
doc. dr Alina Ulińska	-	" "

(-) *Artur Hutnikiewicz*
Sekretarz Zebrania

(-) *Henryk Szarski*
Przewodniczący Zebrania

S P R A W O Z D A N I E
Z CZYNNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU
za rok 1956

Towarzystwo Naukowe w Toruniu liczyło z końcem okresu sprawozdawczego 169 członków, wśród nich 1 honorowego, 1 dożywotniego, 2 korespondentów i 165 zwyczajnych. W ciągu roku przybyło 8 członków zwyczajnych, ubyło 5. Wydziały Towarzystwa miały łącznie 104 członków (w tym 33 czynnych, 30 miejscowych, 41 zamiejscowych). W ciągu roku Wydziały utraciły 2 członków czynnych, 1 miejscowego. Powołano zaś 10 członków (w tym 1 czynnego, 6 miejscowych i 3 zamiejscowych). Przy Wydziałach działało 12 Komisji. Komisje te liczyły 86 członków oraz 87 współpracowników.

Zarząd Towarzystwa pracował w składzie: prezes - Władysław Dziewulski, wiceprezes - do dnia 21 I 1956 r. Stanisław Hoszowski (złożył rezygnację), od dnia 15 II 1956 r. Bronisław Włodarski, sekretarz - Tadeusz Czeżowski, skarbnik - Stanisław Jaśkowski, członkowie Zarządu - do dnia 23 III 1956 r. Ignacy Dziedzic (zmarł), Rajmund Galon, Jan Zakrzewski i kooptowany 4 IX 1956 r. Marian Niklewski oraz przewodniczący Wydziałów: Bronisław Włodarski, Stefan Srebrny i Jan Prüffer. W roku sprawozdawczym Zarząd Towarzystwa odbył 12 posiedzeń. Zarząd powołał 2 komisje robocze: Komisję Odczytów Publicznych oraz Komisję Biblioteczną, których działalność zostanie omówiona w odpowiednich częściach sprawozdania.

Międzywydziałowy Komitet Redakcyjny "Sprawozdań TNT" miał skład następujący: H. Turska - przewodnicząca, T. Czeżowski,

H. Szarski. Wydano drukiem w roku sprawozdawczym: 1) Sprawozdania TNT nr 7 (za rok 1953), s. 144 oraz 2) Sprawozdania TNT nr 8 (za rok 1954), s. 110. W opracowaniu Komitetu są następujące tomy Sprawozdań nr 9 (za rok 1955) i nr 10 (za rok 1956).

Komisja Rewizyjna działała w składzie: członkowie - Wojciech Hejnosz i Janina Hurynowicz, zastępcy - Wilhelmina Iwanowska i Eugeniusz Słuszkiewicz. Komisja Rewizyjna odbyła 1 posiedzenie, a ponadto uczestniczyła w akcie przejęcia agendy od ustępującego głównego księgowego TNT.

W y d z i a ł I - N a u k H i s t o r y c z n y c h, P r a w n i c z y c h i S p o ł e c z n y c h liczył z końcem 1956 r. - 10 członków miejscowych czynnych, 11 członków miejscowych oraz 16 zamiejscowych, łącznie więc 37 członków. W ciągu roku przybył 1 członek miejscowy, zmarło 2 członków czynnych i 1 członek miejscowy. Przewodniczącym Wydziału był Bronisław Włodarski, zastępcą przewodniczącego Bronisław Pawłowski, sekretarzem Karol Górski. Wydział odbył 7 posiedzeń naukowych, na których przedstawiono 11 prac oraz 7 posiedzeń administracyjnych, na których przyjęto do druku 6 prac. Wydział posiada 2 Komisje: 1) Komisja Prawnicza pod przewodnictwem Wojciecha Hejnosza, z sekretarzem Zbigniewem Zdrójkowskim, liczyła 6 członków i 6 współpracowników. Komisja odbyła 2 posiedzenia naukowe z dwoma referatami. 2) Komisja Historyczna pod przewodnictwem Bronisława Pawłowskiego, z sekretarzem Heleną Piskorską, liczyła 17 członków i 10 współpracowników. Komisja odbyła 1 posiedzenie.

Badania naukowe Wydziału I prowadzone w oparciu o kredyty Towarzystwa dotyczyły historii i kultury regionu pomorskiego. Posunięto znacznie prace przygotowawcze nad IV tomem wydawnictwa źródłowego "Akta Stanów Prus Królewskich". Przygotowano I tom źródeł do dziejów ekonomii malborskiej oraz częściowo materiał tomu II. Przeprowadzono w zespole siedmioosobowym badania terenowe na Ziemi Słowińców dotyczące kultury materialnej tego regionu ze szczególnym uwzględnieniem budownictwa drewnianego wsi. Zebrano w terenie dokumentację choreograficzną i muzyczną tańca ludowego na Kujawach.

Komitety Redakcyjne Wydziału I pracowały w następującym składzie:

Komitet Redakcyjny "Fontes TNT": przewodniczący L. Żytkowicz, zastępca przewodniczącego St. Hoszowski, członkowie: W. Hejnosz, G. Labuda, Br. Włodarski; sekretarzem Komitetu była Z. Abramowiczówna. Wydano drukiem w roku sprawozdawczym:

1) R. M i e n i c k i - "Inwentarze dóbr biskupstwa chełmińskiego (1723-1747)". (Fontes tom 42, s. 277, ark. wyd.24).

W opracowaniu Komitetu lub w druku są prace następujące:

- 1) W. H e j n o s z - "Zróżdła do dziejów ekonomii malborskiej".
- 2) G. L a b u d a - "Inwentarze starostw bytomskiego i lęborskiego".
- 3) R. M i e n i c k i - "Inwentarze dóbr biskupstwa chełmińskiego".
- 4) L. Ż y t k o w i c z - "Inwentarze dóbr stołowych biskupstwa włocławskiego z XVII w." (Fontes, t. 38).
- 5) K. G ó r s k i i M. B i s k u p - "Akta Stanów Prus Królewskich", tom II.

Komitet Redakcyjny "Roczników TNT": przewodniczący W. Łukaszewicz, członkowie: J. Gerlach, W. Hejnosz, J. Lechicka, Br. Pawłowski.

Wydano drukiem w roku sprawozdawczym:

- 1) Wł. N a m y s ł o w s k i - "Historyczny zarys ustroju Politycy, autonomicznego obszaru w Dalmacji". (Rocznik 59 z.1, s. 52, ark. wyd. 3).
- 2) H. P i s k o r s k a - "Organizacja władz i kancelarii m. Torunia do 1793 r." (Rocznik 59 z. 2, s. 116, ark. wyd. 9,5).

W opracowaniu Komitetu lub w druku są prace następujące:

- 1) J. i K. K o r a n y i o w i e - "Bibliografia historyczno-prawna", tom II.
- 2) M. W y s z y Ń s k i - "Małżeństwo pod przymusem".
- 3) M. G u m o w s k i - "Pieczęcie miast polskich".
- 4) M. G u m o w s k i - "Bibliografia numizmatyki polskiej".
- 5) M. B i s k u p - "Rozmieszczenie własności ziemskiej woj. chełmińskiego i malborskiego w II połowie XVI w."
- 6) J. L e c h i c k a - "Z zagadnień Oświecenia na Pomorzu".

Komitet Redakcyjny "Zapisek Historycznych":redaktorzy: St. Hoszowski i E. Cieślak, sekretarz A. Dygdała, członkowie:

T. Cieślak, T. Grudziński, K. Jasiński, G. Labuda, J. Lechicka, W. Łukaszewicz. Zmiana nazwy Komitetu Redakcyjnego oraz wydawnictwa (poprzednio "Zapiski TNT") została uchwalona przez Wydział dnia 21 III 1956 r.

Wydano drukiem w roku sprawozdawczym:

- 1) Zapiski Historyczne, tom XXI z. 1-2, s. 356, ark. wyd. 25.
- 2) Zapiski Historyczne, tom XXI z. 3-4, s. 340, ark. wyd. 23,5.

W opracowaniu Komitetu lub w druku są:

- 1) Zapiski Historyczne, tom XXII z. 1-2.
- 2) Zapiski Historyczne, tom XXII z. 3-4.

Wydział II - Filologiczny - Filozoficzny liczył z końcem 1956 r.: 7 członków miejscowych czynnych, 10 członków miejscowych oraz 7 zamiejscowych - razem więc 24 członków. W ciągu ostatniego roku przybył 1 członek miejscowy, jeden zaś członek miejscowy przeszedł do kategorii zamiejscowych. Przewodniczącym Wydziału był Stefan Srebrny, zastępcą przewodniczącego Konrad Górski, sekretarzem Tadeusz Czeżowski. W obrębie Wydziału działały cztery stałe Komisje naukowe i Komitet Redakcyjny Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego. Wydział odbył 3 posiedzenia naukowe, na których przedstawiono i przyjęto 9 prac. Komisja Filologiczna składała się z 13 członków i 13 współpracowników, jej przewodniczącym był Bronisław Nadolski, zastępcą przewodniczącego Eugeniusz Słuszkiewicz, sekretarzem do 24 II 1956 r. Stefan Hrabec, od tej daty Bożena Osmólska-Piskorska. Komisja odbyła 5 posiedzeń naukowych, na których zreferowano 7 prac. Komisja Filozoficzna składała się z 11 członków i z 7 współpracowników. Przewodniczącym był Henryk Elzenberg, sekretarzem Stanisław Gerstmann. Komisja miała 7 posiedzeń naukowych (wspólnie z Oddziałem Toruńskim Polskiego Towarzystwa Filozoficznego), zreferowano na nich 7 prac. Komisja Historii Sztuki liczyła 9 członków i 4 współpracowników. Przewodniczącym był Zbigniew Hornung, sekretarzem Jadwiga Puciata-Pawłowska. Komisja odbyła 4 posiedzenia, na których zreferowano 4 prace. Komisja Bibliografii i Bibliotekoznawstwa składała się z 7 członków i 18 współpracowników pod przewodnictwem Stefana Burhardta, z sekretarzem Leopoldem Rozentalem. Komisja odbyła 2 posiedzenia z 2 referatami prac.

Badania Naukowe Wydziału II są w znacznej mierze kontynua-

cją badań poprzedniego roku. Nadal prowadzono badania nad życiem naukowym i literackim na Pomorzu w dobie Odrodzenia i to głównie nad humanistami-uczonymi i poetami nowołacińskimi Gdańska. Zebrano i usystematyzowano materiały do "Słownika rymów Trembeckiego" oraz materiały do "Słownika rymów Mickiewicza". Ta ostatnia praca była prowadzona i w latach poprzednich. Kontynuowano zbieranie materiału do bibliografii Torunia. Wykonano w większości badania podstawowe do pracy "Problemy temperamentu i jego wychowanie".

Komitet Redakcyjny Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego ma skład następujący: przewodnicząca - H. Turska, członkowie: Z. Abramowiczówna, T. Czeżowski, Br. Nadolski, K. Sośnicki.

Wydano drukiem w roku sprawozdawczym:

- 1) M. W a l e n t y n o w i c z - "Działalność pedagogiczna bibliotekarza" (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom V z. 1, s.260, ark. wyd. 16,5).
- 2) St. G e r s t m a n n - "Wpływ rodziców na zaburzenia emocjonalności uczniów". (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom V z.2, s. 179, ark. wyd. 11,5).
- 3) Praca zbiorowa - "Tadeusz Makowiecki". (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom V z. 3, s. 82, ark. wyd. 5).
- 4) A. H u t n i k i e w i o z - "Żeromski i naturalizm" (Prace Wydz. Fil.-Filoz., tom VI z. 1, s. 208, ark. wyd.14,5).

W opracowaniu Komitetu są następujące prace:

- 1) L. W i t k o w s k i - "Poeci nowołacińscy Torunia".
- 2) L. W i t k o w s k i - "Ulryk Schober".
- 3) St. G e r s t m a n n - "Metoda rozmowy i wywiadu w psychologii wychowawczej".
- 4) Praca zbiorowa - "Eugeniusz Kucharski".
- 5) Z. A b r a m o w i c z ó w n a - "Komentarz krytyczny i egzegetyczny do Convivaliów Plutarcha".
- 6) I. D ą m b s k a - "Sceptycyzm francuski XVI i XVII w."
- 7) W. P r e i s n e r - "Dante i jego dzieła w Polsce".

W y d z i a ł III - M a t e m a t y c z n o - P r z y r o d n i c z y liczył z końcem 1956 r. 16 członków czynnych, 9 członków miejscowych i 18 członków zamiejscowych, łącznie więc 43 członków. W ciągu roku przybył 1 członek czynny,

4 członków miejscowych i 3 zamiejscowych. Przewodniczącym Wydziału był Jan Prüffer, zastępcą przewodniczącego Aleksander Jabłoński, sekretarzem Henryk Szarski. W obrębie Wydziału działało 6 stałych Komisji oraz Komitet Redakcyjny STUDIA Societatis Scientiarum Torunensis. Wydział odbył w roku sprawozdawczym 1 posiedzenie naukowe, na którym zreferowano i przyjęto 22 prace oraz 1 posiedzenie administracyjne. Drugie posiedzenie naukowe Wydziału, które miało się odbyć w grudniu ubiegłego roku, z przyczyn technicznych zostało wyznaczone na 4 I 1957 r. Zreferowano na nim i przyjęto 12 prac. Również tego dnia odbyło się posiedzenie administracyjne. Na skutek rezygnacji Prezydium Wydziału dokonano na nim wyboru nowych władz Wydziału. Na przewodniczącego obrano Janinę Hurynowicz, na zastępcę przewodniczącego Aleksandra Jabłońskiego, na sekretarza Wydziału Juliusza Czopka. Uchwalono również, że dotychczasowe Prezydium będzie sprawowało swe funkcje do dnia Walnego Zebrania.

Komisja do badań przyrodniczych Pomorza i Pojezierza Mazurskiego pod przewodnictwem Jana Walasa, z sekretarzem Melityną Gromadką, liczyła 11 członków i 4 współpracowników. Prace członków i współpracowników Komisji są włączone do planów badań naukowych katedr uniwersyteckich. Komisja jest terenem konfrontacji badań różnych zespołów specjalistów. Członkowie Komisji przeprowadzają na obszarze Pomorza i Pojezierza Mazurskiego następujące badania: grupa geograficzna bada morfologię i hydrologiczne stosunki Pomorza, zoologowie opracowują różne grupy owadów na Pomorzu, przeprowadzają badania hydrobiologiczne na jeziorach pomorskich i mazurskich, botanicy zajmują się florą trzeciorzędową, grzybami, zespołami roślinnymi Pomorza. Komisja Astronomiczna pod przewodnictwem Władysława Dziewulskiego, z sekretarzem Stefanią Grudzińską, liczyła 2 członków i 6 współpracowników. Na posiedzeniach referowano 4 prace wykonane w Obserwatorium Astronomicznym UMK. Komisja Muzeum Kopernika pod przewodnictwem Władysława Dziewulskiego, z sekretarzem Andrzejem Lisickim, liczyła 3 członków i 5 współpracowników. Komisja ma za zadanie organizację Muzeum Kopernika w porozumieniu z Towarzystwem Miłośników Astronomii. Komisja Geograficzna pod przewodnictwem Rajmunda Galona, z sekreta-

rzem Ludmiłą Roszkówną, liczyła 4 członków i 3 współpracowników. Wyniki prac członków Komisji były referowane na wspólnych posiedzeniach Zespołu Katedr Geografii lub Pol.Tow. Geograficznego. Komisja do badań znużenia i zmęczenia pod przewodnictwem Janiny Hurynowicz, z sekretarzem Lechem Janiszewskim, liczyła 1 członka i 5 współpracowników. Komisja rozwiązała się 2 czerwca 1956 r. wobec utworzenia w Toruniu Oddziału Polskiego Tow. Fizjologicznego. Komisja chemiczna pod przewodnictwem Antoniego Basińskiego, z sekretarzem Janem Krupowiczem, liczyła 2 członków i 6 współpracowników. Na posiedzeniach Komisji omawiano aktualne zagadnienia naukowe i prace oryginalne przeznaczone do druku. W roku sprawozdawczym odbyło się 6 posiedzeń, na których zreferowano 6 prac. Komisja ściśle współpracuje z zespołami Katedr Chemicznych i Oddziałem Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Toruniu.

Badania naukowe Wydziału III prowadzone w oparciu o kredyty Towarzystwa Naukowego dotyczyły dwóch tematów: 1) narządów krążenia u płazów, przy czym stanowiły one fragment szerszych i długotrwałych badań objętych planem prac badawczych katedr uniwersyteckich oraz 2) budowy geologicznej moreny czołowej północno-poznańskiej, gdzie przeprowadzono wstępne badania terenowe.

Komitet Redakcyjny "Studia Soc. Sc. Torunensis" pracował w składzie następującym: przewodniczący J. Szarski, członkowie:

Sectio A (Mathematica-Physica)	- St. Jaśkowski, J. Rayski
Sectio B (Chemia)	- A. Basiński
Sectio C (Geographia-Geologia)	- R. Galon
Sectio D (Botanica)	- J. Zabłocki
Sectio E (Zoologia)	- J. Prüffer
Sectio F (Astronomia)	- Wł. Dziewulski

Wydano drukiem następujące prace:

- 1) R o s z k ó w n a L. - "Zagadnienie zasięgu stadium pomorskiego nad dolną Wisłą" (Sectio C, vol. III nr 1, str. 22, ark. wyd. 2).
- 2) B a r c z y k W. - "O utworach górnokredowych na Bonarce pod Krakowem" (Sectio C, vol. III nr 2, str. 26, ark. wyd. 2).

- 3) S i e n i c k a A. - "Mieszkańce fiołków (*Viola*) z grupy *Tricolores*" (Sectio D, vol. II nr 1, str. 72, ark. wyd. 5,5).
- 4) B ł a ż e j e w s k i Fr. - "Nowe wiadomości o występowaniu biegacza złocistego" (Sectio E, vol. III nr 4, str. 20, ark. wyd. 1,5).
- 5) B r o d o w a G. - "Unaczynienie powierzchni oddechowych trąszki górskiej" (Sectio E, vol. III nr 5, str. 10, ark. wyd. 0,75).
- 6) C h i c e w i c z M. - "The response to light of the white pigmentary cells and xanthophores of the crustaceans" (Sectio E, vol. III nr 6, str. 18, ark. wyd. 1,5).
- 7) S z a r s k i H. i współpracownicy - "Układ trawienny lezczka" (Sectio E, vol. III nr 7, str. 34, ark. wyd. 2,75).
- 8) Praca zbiorowa - "Visual and photographic observations of the variable stars..." (Sectio F, vol. I nr 1, str. 36, ark. wyd. 2).
- 9) Praca zbiorowa - "A study of Galactic structure ..." (Sectio F, vol. I nr 2, str. 68, ark. wyd. 7,25).

W opracowaniu Komitetu znajdowało się 16 prac, w druku zaś 4:

- 1) M i c h n i e w s k a - P r e d y g i e r Z. i P i g o Ń A. - "Wczesne stadia rozwojowe u *Rana temporaria*..." (Sectio E, vol. III nr 8).
- 2) K o n e c z n y H. - "Parametry karbonizacji w procesie sodowym" (Sectio B, vol. I nr 4).
- 3) N a w o j s k a H. - "Materiały do zooceidiologii Torunia" (Sectio D, vol. II nr 2).
- 4) Z n a m i e r o w s k a - P r ü f f e r o w a M. - "Rybackie narzędzia kolne" (Studia, Supplementum IV).

Towarzystwo zorganizowało następujące posiedzenia i sesje:

- 19 II 1956 - Doroczne Posiedzenie Publiczne z odczytem Adama V e t u l a n i e g o (Kraków) pt.; Elementy prawa chłopskiego w dawnej Polsce.
- 24 IV 1956 - Sesja publiczna ku uczczeniu pamięci zmarłych członków Towarzystwa Ludwika Kolankowskiego i Ryszarda Mienickiego z następującym programem:
W o j c i e c h H e j n o s z - Koleje życia Ryszarda Mienickiego.

L e o n i d Ż y t k o w i o z - Prace naukowe R. Mienickiego.

A d a m D y g d a ł a - Ludwik Kolankowski jako człowiek i organizator.

K a r o l G ó r s k i - Twórczość naukowa L. Kolankowskiego.

27 IV 1956 - Publiczna Sesja Naukowa Mickiewiczowska (wspólnie z Uniwersytetem M. Kopernika) z następującymi odczytami:

K o n r a d G ó r s k i - Mickiewicz poeta dla wszystkich.

B r o n i s ł a w N a d o l s k i - Postępowy i wsteczny romantyzm w Europie.

W i t o l d Ł u k a s z e w i c z - Emigracja polska lat 1830-1834.

H a l i n a T u r s k a - Prowincjonalizmy językowe w "Panu Tadeuszu".

A n d r z e j B u k o w s k i - Rola Mickiewicza na Pomorzu.

12 V 1956 - Wspólne posiedzenie T-wa Bibliofilów im. Lelewela w Toruniu i TNT ku uczczeniu pamięci zmarłego członka obu Towarzystw mec. Ignacego Dziedzica, na którym wspomnienia o Zmarłym wygłosili członkowie Towarzystwa: W ł a d y s ł a w D z i e w u l s k i, M a r i a n N i k l e w s k i i H e l e n a P i s k o r s k a.

11 IX 1956 - Zebranie w zaproszonym gronie ku uczczeniu jubileuszu 50-lecia prac językoznawczych pomorskich prof. dra Kazimierza Nitscha z odczytem Jubilatata pt.: Dialekty małopolskie a dialekty pomorsko-pruskie.

6 XI 1956 - Sesja naukowa Miesiąca Pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej z odczytami:

T a d e u s z G r u d z i ń s k i - Stosunki polsko-ru-skie w XI w.

S t e f a n M a j d a n o w s k i - Charakterystyczne cechy regionów klimatycznych Związku Radzieckiego.

Zarząd powołał 4 IX 1956 r. Komisję dla organizacji odczytów publicznych w składzie: Karol Górski, Kazimierz Sońnic-ki, Stefan Majdanowski. Komisja odbyła jedno wstępne posiedze-

nie w początkach października ub.r., na którym postanowiono zaprosić członków Wydziałów i współpracowników Komisji Naukowych dla zgłoszenia tematów odczytów. W listopadzie uzyskaliśmy około 50 tematów. Organizację części odczytów powierzono Towarzystwu Wiedzy Powszechnej w Bydgoszczy. Jednakże koncepcja ta zawiodła, okazało się, że skuteczniejsze jest organizowanie odczytów popularnych we własnym zakresie. W rezultacie ogłoszono 7 odczytów, w 3 zaś wypadkach uzależnionych od TWP prelegenci nie zastali na miejscu zorganizowanej sali lub frekwencji. Wygłoszone zostały odczyty z zakresu historii literatury (1), prawa rzymskiego (2), historii miast pomorskich (2), klimatologii (1) i zoologii (1). Przeciętna frekwencja wynosiła ok. 70 osób.

Prócz powyższej akcji Towarzystwo pomogło w uzyskaniu prelegentów spośród członków TNT dla środowiska robotniczego (PZWANN) i wojska (OSA).

Działalność wydawnicza Towarzystwa:

W roku sprawozdawczym Towarzystwo wydało 20 pozycji o łącznej objętości 175 arkuszy wyd. (2 431 stron), w tym: wydawnictwa ogólne 17,25 ark., Wydział I - 85 ark., Wydz. II - 47,5 ark., Wydz. III - 25,25 arkuszy. W druku w końcu roku znajdowały się ponadto 4 pozycje o objętości 36 arkuszy.

Z tych drukowanych w 1956 r. 24 pozycje o łącznej objętości 211 arkuszy - jedna pozycja była ześlizgiem z roku poprzedniego. Znaczy to, że w roku sprawozdawczym drukowano lub rozpoczęto druk 194,5 arkuszy. Dla porównania podajemy, że w roku 1955 wydrukowano 159,5 arkuszy.

Dział wydawniczy Towarzystwa miał 3 pracowników redaktora wydawniczego mgr Krystynę Swinarską, redaktora technicznego ob. Franciszka Horyzę oraz korektora, którym była do 31 VIII 1956 dr Janina Budkowska (korektor stylistyczny), zaś od 1 IX 1956 mgr Barbara Jankowska (korektor techniczny).

Praca działu wydawniczego znacznie wzrosła w porównaniu do lat poprzednich: opracowano edytorsko i technicznie 5,5 ark. (1 130 str. maszynopisu), przeprowadzono potrójne korekty drukarskie na 144,5 ark., opracowano do składu dodatkowo 8 pozycji z planu na rok 1957 o objętości 113 arkuszy oraz załatwiono 725 pozycji korespondencji. Wywalczono limit 100 ark. w To-

ruńskich Zakładach Graficznych oraz zapewniono Towarzystwu na rok 1957 umieszczenie całego limitu w drukarniach pomorskich. W październiku 1956 r. dział wydawniczy uzyskał osobny lokal zapewniający lepsze warunki pracy.

Wymiana wydawnictw z innymi instytucjami naukowymi w kraju i za granicą była nadal prowadzona z pozytywnymi wynikami przez odpowiedni referat w Biurze Towarzystwa. W roku 1956 utrzymywano stosunki wymienne z 23 instytucjami krajowymi oraz ze 140 instytucjami zagranicznymi w 29 krajach. W obu więc grupach nastąpił wzrost ilościowy adresów wymiennych.

Do instytucji krajowych wysłano 149 pozycji, otrzymano zaś w zamian 221 pozycje. Za granicę wysłano 728 egzemplarzy wydawnictw, otrzymano zaś 1 092, wymiana ta daje więc korzyści. Nadto należy podkreślić, że zrealizowano drogą wymiany, a także importu 87 dezyderatów dzieł zagranicznych o szczególnym i bezpośrednim znaczeniu dla badań naukowych toruńskiego ośrodka naukowego.

Księgozbiór Towarzystwa znajduje się w depozycie i pod opieką Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu, która stara się zapewnić nabytkom Towarzystwa możliwie szybko opracowanie biblioteczne. Księgozbiór powiększył się drogą wymiany i zakupów o 413 tytułów w 929 tomach, co stanowi znacznie większy wzrost niż w roku poprzednim. Stan księgozbioru na koniec 1955 r. wynosił 17 115 tytułów w 28 080 tomach. Opracowano w roku sprawozdawczym 315 tomów.

Dla dalszego pokierowania rozwojem księgozbioru i lepszego uchwycenia jego potrzeb Zarząd Towarzystwa powołał dnia 4 IX 1956 r. Komisję Biblioteczną w składzie: W. Preisner (przewodniczący), L. Żytkowicz i J. Zabłocki. Komisja w październiku i grudniu ub.r. odbyła 2 posiedzenia i po zbadaniu stanu i potrzeb księgozbioru wysunęła szereg postulatów, w których najważniejszymi są: konieczność utworzenia etatu bibliotekarza-kustosza, planowe uzupełnianie braków oraz wycena księgozbioru.

Zbiory muzealne Towarzystwa znajdują się w depozycie i opiece Muzeum w Toruniu.

Pracownia Mikrofilmowa wykonała w roku sprawozdawczym:

57 161 klitek negatywów, 5 139 pozytywów oraz 4 262 powiększeń. Prace kontynuowano w dwóch zasadniczych kierunkach:

1) Wydawnictwa mikrofilmowe własne: wykonano pozytywy ostatnich chronologicznie tomów Akt Sejmiku Prus Książęcych (Landtags Acta) oraz przygotowano do mikrofilmowania 2 luźne tomy tychże akt z Biblioteki Uniw. w Toruniu. Na zamówienie Ossolineum wykonano pozytywy poprzednich tomów tego wydawnictwa.

2) Zamówienia specjalne w r. 1956 znacznie się zwiększyły. Główną pozycją była realizacja umowy z Nacz. Dyrekcją Archiwów Państwowych na 50 000 zdjęć archiwaliów gdańskich i toruńskich. Ponadto wykonano szereg zamówień placówek naukowych w Polsce i za granicą, głównie jednak ośrodka toruńskiego: Biblioteki Głównej i Zakładów Naukowych UMK, Słownika Mickiewicza itd., jak również indywidualnych zamówień pracowników nauki. Na rok 1957 zawarto z Nacz. Dyr. Arch. Państw. nową umowę na 52 000 klitek z archiwaliów toruńskich, w tym także listów i dokumentów.

Wysiłek personelu szedł w kierunku sprostania dużemu wzrostowi zamówień specjalnych. Ilość wykonanych negatywów wzrosła o 86% w stosunku do roku poprzedniego, zaś powiększeń o 160%. Natomiast ilość pozytywów zmalała wprawdzie do 19%, lecz nie znaczy to, że zmalała praca personelu, gdyż pozytywy wykonywano z braku własnych urządzeń poza Pracownią - na pracach zleconych. Zwiększenie możliwości produkcyjnych Pracowni osiągnięto zarówno dzięki uzyskaniu od 1 VI 56 r. pół etatu korektora, jak też wskutek ofiarnej i ambitnej pracy całego zespołu w trudnych technicznie warunkach.

Wyposażenie techniczne pracowni niestety pozostaje wciąż na poziomie prymitywnym wskutek nieprzydzielenia limitu dewizowego na zakup aparatu do mikrofilmowania oraz sklejkarki. Natomiast w końcu roku zakupiono lektor do mikrofilmów.

Pracownię zwiedziło szereg wycieczek; ogłoszono 3 odczyty o zastosowaniu mikrofilmu do celów naukowych. Udzielono też wywiadu do Polskiego Radia.

Personel Towarzystwa składa się z trzech zespołów: 1) Pracownicy działu wydawniczego w liczbie 3 (z czego dwa etaty opłaca PWN, redaktor wydawniczy zaś płatny jest z obu instytu-

cji), 2) pracownicy Pracowni Mikrofilmowej - trzy etaty (oraz 2 małe ryczałty konserwatora i sprzątaczk), 3) pracownicy Biura Towarzystwa - trzy etaty i 2 ryczałty półetatowe.

Redaktorem wydawniczym była mgr Krystyna Swinarska. Kierownikiem Pracowni Mikrofilmowej była mgr Krystyna Porębska. Dyrektorem Biura do dnia 31 I 56 r. była Irena Szarska, od dnia 1 II 1956 r. Stanisław Wasilewski. Głównym Księgowym była do dnia 13 VI 1956 r. mgr Krystyna Swinarska, od tej daty Józef Lewandowski.

Dziennik podawczy Towarzystwa wykazuje za rok sprawozdawczy 2 049 pozycji, to jest o 620 więcej niż w roku poprzednim. Wystawiono 183 rachunki i rozesłano 3 417 egzemplarzy wydawnictw.

(-) *Tadeusz Czeżowski*
Sekretarz Zarządu TNT

(-) *Władysław Dzielulski*
Prezes Towarzystwa

A K T Y W A

Wyszczególnienie	S u m a	
	szczegółowa	ogólna
1. Nieruchomość		56 796,-
2. Ruchomości		
a) urządzenia Pracowni Mikrofilmowej	29 852,24	
b) urządzenia Pracowni Polowej	32 840,91	
c) " Biura	20 425,15	83 118,30
3. Biblioteka		
a) książki biblioteczne	236 396,60	
b) mikrofilmy	46 668,10	283 064,70
4. Środki pieniężne		
a) Kasa	468,52	
b) NBP O/Toruń	60 712,86	61 187,38
5. Należności		
a) odbiorców za książki	4 919,80	
b) odbiorcy za mikrofilmy	5 844,20	
c) inni dłużnicy	13 554,86	
d) pracownicy za zaliczki do wyliczenia	133,50	
e) zaliczkobiorcy na badania naukowe	11 913,14	36 365,50
6. Składki członkowskie zaległe		234,-
7. Materiały i przedmioty nietrwałe w użytkowaniu		
a) surowce mikrofilmowe	8 144,03	
b) przedmioty nietrwałe w użytk. przez Biuro	4 670,10	
c) przedmioty nietrwałe w użytk. przez Prac. Mikr.	1 032,23	13 846,36
8. Wydawnictwa dawne i obecne		378 969,90
9. Mikrofilmy		
a) na magazynie (wyprodukowane jako wyroby gotowe)	1 373,96	
b) roboty w toku	170,64	1 544,60
		<u>915 126,74</u>

Toruń, dnia 16 lutego 1957 r.

Sporządził: (-) Józef Lewandowski
Główny Księgowy TNT(-) Stanisław Jaśkowski
Skarbnik TNT

ZAMKNIĘCIA

na dzień 31 grudnia 1956 r.

P A S Y W A

Wyszczególnienie	Suma	
	szczegółowa	ogólna
1. Fundusz własny		838 515,76
2. Zobowiązania		
a) P.T.T.K.	670,30	
b) Rosenkranz - Sopot	25,20	
c) Dr Śleski	12,-	
d) mgr K. Swinarska	10,50	
e) Dom Książki Antykwariat - Bydgoszcz	404,65	1 122,65
3. Zobowiązanie publ. prawne - podat. od uposeż.		20,40
4. Dostawy nie fakturo- wane - D.K. Warszawa		11 681,25
5. Nadwyżka		63 786,68
		<u>915 126,74</u>

(-) Tadeusz Czeżowski
Sekretarz Zarządu TNT

(-) Władysław Dzielulski
Prezes Zarządu TNT

STRATY

Wyszczególnienie	Suma	
	szczegółowa	ogólna
1. Rozliczone koszty badań naukowych		36 773,06
2. Popularyzacja wiedzy		
a) odczyty	1 600,-	
b) podróże	828,90	
c) afisze	<u>455,20</u>	2 884,10
3. Koszty własne wydawniczych egz. bezpł. i wymien.		
a) wydawnictwa	27 152,42	
b) mikrofilmy na wymianę	1 070,71	
c) zakupione książki innych wydawn.	<u>178,05</u>	28 401,18
4. Koszty utrzymania Biura TNT		
a) płace pracowników	59 563,67	
b) uposażenie Sekretarza Zarządu	6 600,-	
c) nagrody	219,-	
d) składki ubezpieczeniowe	9 325,37	
e) dopłaty do wczasów	121,10	
f) utrzymanie pomieszczeń	87,90	
g) opał	254,88	
h) podatek obrotowy	99,95	
i) podróże służbowe	1 896,50	
j) opłaty pocztowe i telekomunikacyjne	3 345,19	
k) materiały kancelaryjne	1 220,81	
l) transport	342,08	
m) prace zlecone	5 444,50	
n) inne wydatki	2 410,74	
o) remonty	<u>616,70</u>	91 548,39
5. Koszty własne Pracowni Mikrofilmowej		
a) odchylenia kalkulacyjne	8 375,92	
b) wg kalkulacji wynikowej	<u>44 265,63</u>	52 641,55
6. Koszt własny wydawnictw własn. (dystrybuc.)		
a) obecnych	10 310,51	
b) dawnych	<u>807,58</u>	11 118,09
7. Nadwyżka		<u>63 786,68</u>
		<u>287 153,05</u>

Toruń, dnia 16 lutego 1957 r.

Sporządził: (-) Józef Lewandowski (-) Stanisław Jaśkowski
Główny Księgowy TNT Skarbnik TNT

WYNIKÓW

na dzień 31 grudnia 1956 r.

Z Y S K I

Wyszczególnienie	S u m a	
	szczegółowa	ogólna
1. Dotacja z PAN		220 000,-
2. Składki członkowskie za r. 1956		252,-
3. Sprzedaż wyrobów gotowych Prac. Mikrof.		55 295,80
4. Sprzedaż wydawnictw własnych		11 589,45
5. Inne dochody		15,80
		287 153,05

(-) **Tadeusz Czeżowski**
Sekretarz Zarządu TNT

(-) **Władysław Dziwulski**
Prezes Zarządu TNT

PROTOKÓŁ KOMISJI REWIZYJNEJ

Komisja Rewizyjna Towarzystwa Naukowego w Toruniu w składzie prof. dra Wojciecha Hejnosza i prof. dra Eugeniusza Słuszkiewicza, w obecności skarbnika Zarządu TNT prof. dra Stanisława Jaśkowskiego, głównego księgowego TNT Józefa Lewandowskiego i dyrektora Biura TNT Stanisława Wasilewskiego, zapoznała się z protokołem zdawczo-odbiorczym agendy b. głównego księgowego TNT mgr Krystyny Swinarskiej spisany w dniu 13 VI 1956 r. i z wyjaśnieniami obecnego głównego księgowego Józefa Lewandowskiego. Następnie Komisja przejrzała bilans majątkowy Towarzystwa na dzień 31 XII 1956 r., który się zamyka sumą końcową, tak po stronie aktywów jak i pasywów, zł 915 126,74. Rachunek wyników zamyka się po obu stronach sumą zł 287 153,05 i wykazuje nadwyżkę zł 63 786,68. Komisja wrywkowo sprawdziła zgodność zapisów księgowych z dowodami rachunkowymi i znalazła zapisy w porządku. Główny księgowy podał do wiadomości, że w roku sprawozdawczym został dokonany spis z natury wydawnictw Towarzystwa. Zbiorcze zestawienia różnic, będących wynikiem dłuższego okresu i sięgających poza rok sprawozdawczy, nie zostały zakończone z uwagi na trudność uzyskania wyjaśnień. Różnice te zostaną skorygowane po wyjaśnieniu najdalej do dnia 30 IV 1957 r.

Komisja Rewizyjna uważa za konieczne zaprowadzenie księgi inwentarzowej zawierającej wycenę książek niezależnie od inwentarza depozytu książek TNT prowadzonego przez Książnicę Miejską.

Na koniec Komisja Rewizyjna stawia wniosek o udzielenie Zarządowi Towarzystwa absolutorium z działalności w roku sprawozdawczym 1956.

Za Komisję Rewizyjną Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Toruń, dnia 17 lutego 1957 r.

(-) W. Hejnosz

(-) E. Słuszkiewicz

II

SKŁAD TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

Z A R Z Ą D

Prezes - G ó r s k i Konrad
I Wiceprezes - W ł o d a r s k i Bronisław
II Wiceprezes - P r ü f f e r Jan
Sekretarz - S w i n a r s k i Antoni
Skarbnik - Ł o ś Jerzy
Członkowie:
- J a s i ń s k i Kazimierz
- N i k l e w s k i Marian
- Z a k r z e w s k i Jan

Przewodniczący Wydziałów:

Wydział I - W ł o d a r s k i Bronisław
Wydział II - C z e ż o w s k i Tadeusz
Wydział III - H u r y n o w i c z Janina

KOMISJA REWIZYJNA

Członkowie:
- H e j n o s z Wojciech
- H u r y n o w i c z Janina
Zastępcy Członków:
- I w a n o w s k a Wilhelmina
- S ł u s z k i e w i c z Eugeniusz

CZŁONKOWIE TOWARZYSTWA

(według stanu z dnia 31 XII 1957 r. - adresy uaktualnione)

C z ł o n k o w i e h o n o r o w i

1. + N i t s c h K a z i m i e r z, dr nauk, wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, emer. i hon.prof.języka polskiego UJ.

Członkowie dożywotni

2. ks. Czaplowski Paweł, prałat, dr fil., Turze, poczta Rukosin, pow. Tczew.

Członkowie korespondencji

3. Kostrzewski Józef, dr nauk, emer. prof. zw. prehistorii UP, Poznań, Alfreda Lampe 27/29.
4. Tymieniecki Kazimierz, dr nauk. prof. zw. historii średniowiecznej UP, Poznań, Grodziska 11.

Członkowie Wydziałów i zwyczajni

5. Abramowicz Zofia, dr fil., doc. filolog. klas. UMK, Toruń, Szymanowskiego 12/3.
6. Alexandrowicz Maria, mgr fil., lektor jęz. rosyjskiego UMK, Toruń, Mickiewicza 86/3.
7. Ampel Roman, mgr fil., asystent przy Katedrze Astrofizyki UMK, Toruń Bydgoska 58/3.
8. Basińska Halina, dr fil., doc. chemii nieorganicznej UMK, Toruń, Mickiewicza 7/13.
9. Basiński Antoni, dr nauk, prof. zw. chemii fizycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 7/13.
10. Biedermann - Kowalewska Maria, mgr fil., Toruń, Jagiellońska 21/30.
11. Bilikiewicz Tadeusz, dr nauk, prof. zw. psychiatrii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Curie-Skłodowskiej 2.
12. Biskup Marian, dr fil., pracownik naukowy Instytutu Historii PAN, Toruń, Mickiewicza 18/4.
13. Błazejewski Franciszek, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Zoologii Systematycznej UMK, Toruń, Warszawska 2/5.
14. Budkowska Janina, dr fil., pracownik nauk. Słownika Mickiewiczowskiego IBL, Toruń, Bydgoska 10/3.
15. Bukowski Andrzej, dr fil., doc. literatury polskiej UMK, Gdańsk-Wrzeszcz, Tuwima 21.
16. Burhardt Stefan, dr fil., kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Toruń, Rybaki 53.

17. C h o j n a c k i W ł a d y s ł a w, dr fil., adiunkt Inst. Historii PAN przy Zakładzie Historii Pomorza w Poznaniu, Leszno Wlkp., Bolesława Chrobrego 31.
18. C i e s i e l s k a K a r o l a, mgr fil., st. archiwista Archiwum w Toruniu, Toruń, Bydgoska 45/4.
19. C i e ś l a k E d m u n d, dr praw, doc. historii, samodzielny pracownik naukowy Zakładu Historii Pomorza Instytutu Historii PAN, Gdańsk-Wrzeszcz, Modzelewskiego 2/10.
20. C i e ś l a k T a d e u s z, dr praw, prof. nadzw. powszechnej historii prawa Szkoły Głównej Służby Zagranicznej, Warszawa, Marszałkowska 136 m. 50.
21. C i m o c h o w s k i W a c ł a w, dr fil., doc. gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich UMK, Poznań, Matejki 37.
22. C z a p l i Ń s k i W ł a d y s ł a w, dr fil., prof. zw. historii powszechnej nowożytnej U. im. B.B., Wrocław 2, Szewska 49.
23. C z a r n o c k i W i l h e l m C z e s ł a w, dr nauk, prof. zw. anatomii patologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Dębinki 7a/6.
24. C z e r n y Z y g m u n t, dr nauk, prof. zw. filologii romańskiej UJ, Kraków, Łobzowska 61/9.
25. C z e r w i ń s k i Z e n o n, dr fil., doc. chemii fizycznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20/3.
26. C z e ż o w s k i T a d e u s z, dr nauk, prof. zw. logiki UMK, Toruń, Warszawska 20.
27. C z o p e k J u l i u s z, dr nauk ścisłych, doc. zoologii ogólnej UMK, Toruń, Słowackiego 39.
28. D a m b s k a I z y d o r a, dr fil., prof. nadzw. filozofii, kustosz Biblioteki Miejskiej w Gdańsku, Kraków, Podwale 1/5.
29. D e m b i ń s k i S t e f a n, dr praw, radca prawny Pomorskiego Zjednoczenia Przemysłu Cukrowniczego, Toruń, Plac Rapaackiego 2/7.
30. D e m e l K a z i m i e r z, dr fil., prof. zw. Wydziału Rybackiego Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, Kierownik Działu Oceanograficznego Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni, Gdynia, Derdowskiego 2.

31. + D e s L o g e s M a r i a n, dr fil., dyr Biblioteki Główniej Politechniki Gdańskiej.
32. D r a g a n M a r c i n, doc. dr fil., dyrektor Archiwum Państwowego w Gdańsku, Gdańsk, Wały Piastowskie 5.
33. D y g d a ła A d a m, dr fil., adiunkt przy Katedrze Historii Polski Nowożytnej UMK, Toruń, Bydgoska 14/6.
34. D z i e w u l s k i W ł a d y s ł a w, dr nauk, członek tytularny PAN, prof. zw. astronomii UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
35. E l z e n b e r g H e n r y k, dr nauk, docteur ès Lettres Sorbony, prof. zw. filozofii UMK, Toruń, Grudziądzka 37.
36. F r y c z J e r z y, mgr zabytkoznawstwa, konsultant Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział w Toruniu, Toruń, Matejki 30.
37. G a l o n R a j m u n d, dr fil., prof. zw. geografii fizycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 61/8.
38. G a r d z i e l e w s k a J a n i n a, Toruń, Mickiewicza 116/9.
39. G ą s i o r o w s k i E u g e n i u s z, mgr zabytkoznawstwa, kierownik Pracowni Konserwacji Zabytków Oddział w Toruniu, Toruń, Konopnickiej 23a/3.
40. G ą s k a S t a n i s ł a w, mgr fil., asystent przy Katedrze Astronomii UMK, Toruń, Bydgoska 58/3.
41. G e r l a c k J a n, dr fil., doc. historii ustroju Polski i prawa polskiego UMK, Toruń, Poniatowskiego 3/8.
42. G e r s t m a n n S t a n i s ł a w, dr fil., doc. psychologii U.M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Łódź, M. Buczka 28/11.
43. +ks. G l e m m a T a d e u s z, dr nauk, prof. zw. historii Kościoła w Polsce UJ.
44. G o r o n o w s k i W a c ł a w, mgr prawa, asyst. Zakładu Prawa Finansowego UW, Toruń, Słowackiego 79.
45. G ó r s k i K a r o l, dr fil., prof. zw. historii ziem pomorskich UMK, Toruń, Mickiewicza 61/7.
46. G ó r s k i K o n r a d, dr nauk, prof. zw. literatury polskiej UMK, Toruń, Bydgoska 14/4.
47. G r o m a d s k a M e l i t y n a, dr fil., doc. ochrony przyrody i ekologii UMK, Toruń, Kraszewskiego 48/2.

48. G r u d z i ń s k a S t e f a n i a , mgr fil., asystent przy Katedrze Astronomii UMK, Bydgoszcz, Król. Jadwigi 1.
49. G r u d z i ń s k i T a d e u s z , dr fil., doc. historii, adiunkt przy Katedrze Historii Polski UMK, Toruń, Matejki 78.
50. G ' u m o w s k i M a r i a n , dr fil., prof. nadzw.numizmatyki i historii starożytnej UMK, Toruń, Szeroka 25.
51. G u p i e n i e c A n a t o l , mgr fil., kustosz Muzeum Archeologicznego, Łódź, Plac Wolności 14.
52. G r a b o w s k i W i t o l d , dr med., prof. nadzw. radiologii Akademii Medycznej w Gdańsku.
53. H a n u s o w a W a n d a , dr, doc. fizyki teoretycznej UMK, Toruń, Bydgoska 14.
54. H e j n o s z W o j c i e c h , dr nauk, prof. zw. historii ustroju Polski i dawnego prawa polskiego UMK, Toruń, Mickiewicza 36.
55. H e r b s t S t a n i s ł a w , dr fil., prof. nadzw.historii Polski nowożytnej UW, Warszawa, Koszykowa 10/9.
56. H i l l e r S t a n i s ł a w , dr nauk, prof. zw. histologii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Fahrenheita 4.
57. H o s z o w s k i S t a n i s ł a w , dr fil., prof.zw.historii społecznej i gospodarczej UMK, kierownik pracowni toruńskiej Zakładu Historii Pomorza IH PAN, Toruń, Szymonowskiego 20 i Kraków 2, Osiedle Rydla 8a/32.
58. H o r n u n g Z b i g n i e w , dr fil. prof. nadzw. historii sztuki UMK, Toruń, Mickiewicza 34/6.
59. H r a b e c S t e f a n , dr fil., prof. nadzw. filologii słowiańskiej UŁ, Łódź, Uniwersytecka 3/2.
60. H u r y n o w i c z J a n i n a , dr nauk, prof. zw. neurofizjologii UMK, Toruń, Mickiewicza 7/15.
61. H u t n i k i e w i c z A r t u r , dr fil., doc. historii literatury polskiej UMK, Toruń, Mickiewicza 20.
62. I w a n o w s k a W i l h e l m i n a , dr nauk, prof.zw. astrofizyki UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
63. J a b ł o ń s k i A l e k s a n d e r , dr nauk, prof.zw. fizyki doświadczalnej UMK, Toruń, Grudziądzka 5.
64. J a n i s z e w s k i L e s z e k , mgr fil., st. asystent przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Bydgoszcz, Chodkiewicza 27.

65. J a s i ń s k i K a z i m i e r z, dr fil., adiunkt przy Katedrze Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii, Toruń, Bydgoska 14.
66. J a ś k o w s k i S t a n i s ł a w, dr nauk, prof. zw. matematyki UMK, samodzielny prac. nauk. Instytutu Matemat. PAN, Toruń, Bydgoska 78/1.
67. J a ź d ź e w s k i K o n r a d, dr fil., prof. zw. archeologii UŁ, Kier. Zakł. Archeologii Polski IHKM PAN w Łodzi, dyr. Muzeum Arch. i Etnograf., Łódź, Kościuszki 52/3.
68. J e ś m a n o w i c z L e o n, dr fil., doc. matematyki UMK, samodzielny pracownik nauk. Inst. Mat. PAN, Toruń, Grudziądzka 37.
69. K i e ł c z e w s k a - Z a l e s k a M a r i a, dr fil., prof. nadzw. geografii ekonomicznej UMK, Toruń, Mickiewicza 61 i Warszawa, Madalińskiego 91.
70. K ę p i ń s k i F e l i c j a n, dr, prof. zw. astronomii sferycznej Politechniki Warszawskiej, Warszawa, Nowowiejska 22/15.
71. K m i e c i ń s k i J e r z y, mgr fil., Łódź, Srebrzyńska 83/10.
72. K o ł a c z k o w s k a M a r i a, dr fil., licencjée ès Sciences Mathématiques Uniwersytetu Genewskiego, prof. nadzw. mineralogii i krystalografii UMK, Toruń, Kochanowskiego 1.
73. K o n g i e l R o m a n, dr fil., prof. nadzw. geologii UMK, Warszawa, Ogrodowa 4/10.
- 74.+K o n k o l e w s k i L e o n, dr med. lekarz.
75. K o r a n y i K a r o l W i l h e l m, dr nauk, prof. zw. powszechnej historii państwa i prawa UW, Warszawa 22, Filtrowa 67/3.
76. K o w a l e w s k i Z y g m u n t, dr med. lekarz, Toruń, Jagiellońska 21/30.
77. K r u p o w i c z J a n, dr chemii, doc. chemii organicznej UMK, Toruń, Bydgoska 40/2.
78. K r u s z e l n i c k i Z y g m u n t, dr fil., adiunkt przy Katedrze Historii Sztuki UMK, Toruń, Mostowa 9.
79. K r y s i n i e l - J ó z e f o w i c z o w a B a r b a r a, dr fil., doc. filolog. klas. UMK, Toruń, Czerwonego Krzyża 10.

80. K u r o w s k i L e o n, dr praw, prof. nadzw. prawa finansowego UW, Warszawa, Górska 30/12.
81. K w i a t k o w s k a E u g e n i a, mgr fil., adiunkt przy Katedrze Geografii Ekonomicznej UMK, Toruń, Danielewskiego 7.
82. L a b u d a G e r a r d, dr fil., prof. zw. historii UP, Poznań, Matejki 48.
83. L e c h i c k a J a d w i g a, dr fil., prof. nadzw. historii nowożytnej i dydaktyki historii UMK, Toruń, Bydgoska 14.
84. L e d ó c h o w s k i Z y g m u n t, dr fil., prof. nadzw. technologii środków leczniczych Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Puszkińska 7/2.
85. L e p s z y K a z i m i e r z, dr fil., prof. nadzw. historii średniowiecznej powszechnej UJ., Kraków, Bracka 13.
86. L e w i c k i A n d r z e j, dr fil., doc. psychologii UP, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
87. ks. L i e d t k e A n t o n i, dr teol., wicerektor Seminarium Duchownego w Pelplinie, Pelplin, Pl. Mariacki 7.
88. ks. Ł ę g a W ł a d y s ł a w, dr fil., dziekan gdański, Sopot, Kościuszki 19.
89. Ł o ś J e r z y, dr nauk, prof. zw. matematyki UMK, Toruń, Mickiewicza 61.
90. Ł u k a s z e w i c z W i t o l d, dr fil., prof. nadzw. historii powsz. nowożytnej UMK, Toruń, Wyspiańskiego 10/1.
91. + Ł u k o w i c z J a n, dr med., lekarz.
92. Ł u k o w i c z M a r c e l i, dr med., lekarz, Toruń, Katarzyny 10.
93. + M a j d a n o w s k i S t e f a n, dr nauk mat.-przyr., doc. geografii, Kierownik Zakładu Geografii Regionalnej UMK.
94. M a ł o w i s t M a r i a n, dr nauk, prof. nadzw. historii powszechnej UW, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26/28.
95. M a r c z e w s k i E d w a r d, dr nauk, prof. zw. matematyki U. im. B.B., prac. samodzielny nauk. Inst. Mat. PAN, Wrocław 12, Gierzyńskich 51.
96. M a r k o w s k i F e l i k s, inż. architekt, dr nauk techn., prof. zw. budownictwa wiejskiego Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Parkowa 8.

97. M a t y s i k S t a n i s ł a w, dr praw, prof. nadzw. prawoznawstwa WSHM w Sopocie, Sopot, Pstrowskiego 14/6.
98. M e l l i n K r y s t y n a, mgr fil., asystent Muzeum Pomorskiego w Gdańsku, Sopot, Abrahama 24.
99. M i k u l s k a I z a b e l l a, dr nauk ścisłych, doc. zoologii UMK, Toruń, Moniuszki 30/7.
100. M i k u l s k i J ó z e f S t a n i s ł a w, dr fil., prof. nadzw. ochrony przyrody i ekologii UMK, Toruń, Moniuszki 30/7.
101. M o r o ń B o g u s ł a w, dr fil. nauczyciel liceum, Toruń, Bydgoska 92.
102. M o s s a k o w s k i J ó z e f, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Historii Powszechniej UMK, Toruń, św. Jerzego 48.
103. M o z o ł o w s k i W ł o d z i m i e r z, dr nauk, prof. zw. chemii lekarskiej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Hoene-Wrońskiego 12.
104. M r ó z e k W ł a d y s ł a w, dr fil., adiunkt przy Katedrze Geografii Fizycznej UMK, Toruń, Wita Stwosza 11/3.
105. N a d o l s k i B r o n i s ł a w, dr fil., prof. nadzw. historii literatury polskiej UMK, Toruń, Rybaki 53.
106. + N a m y s ł o w s k i W ł a d y s ł a w, dr praw, prof. nadzw. prawa międzynarodowego Uniw. A. Mickiewicza.
107. N a r ę b s k i J u l i u s z, lek. med., st. asystent przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Toruń, Mickiewicza 30/4.
108. N i k l e w s k i M a r i a n, mgr praw, adwokat, Toruń, Mickiewicza 62.
109. L i s - O l s z e w s k i W i t o l d, dr praw, kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Toruń, Słowackiego 64.
110. O d y n i e c W a c ł a w mgr fil., prof. WSP w Sopocie, Gdańsk, Podbielańska 13.
111. O l e j a r c z u k o w a G e n o w e f a, mgr fil., st. asystent przy Katedrze Neurofizjologii i Fizjologii Porównawczej UMK, Toruń, Most Pauliński 1.

112. P a s s e n d o r f e r E d w a r d, dr nauk, prof. zw. geologii UW, Warszawa, Rakowiecka 6/22.
113. P a u t s c h F r y d e r y k, dr med., prof. zw. biologii ogólnej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Lipowa 27/2.
114. P a w ł o w s k i B r o n i s ł a w, dr fil., prof. nadzw. historii powszechnej nowożytnej UMK, Toruń, Mickiewicza 20.
115. P a z d r o Z d z i s ł a w, dr fil., prof. nadzw. geologii Politechniki Gdańskiej, Gdańsk-Wrzeszcz, Szymanowskiego 9.
116. P e l c z a r M a r i a n, dr fil., doc. historii, dyrektor Biblioteki Miejskiej w Gdańsku, Gdańsk-Oliwa, Grottera 9/2.
117. P i s c h i n g e r E r n e s t, dr fil., doc. technologii chemicznej UMK, rektor WSI w Bydgoszczy, Toruń, Kopnickiej 19.
118. P i s k o r s k a H e l e n a, dr fil., doc., dyrektor Archiwum w Toruniu, Toruń, Słowackiego 37.
119. P i w a r s k i K a z i m i e r z, dr fil., prof. historii powszechnej, U. im. Mickiewicza, Poznań, Matejki 48/9
120. P o r ę b s k a K r y s t y n a, mgr fil., kierownik Pracowni Mikrofilmowej TNT, Toruń, Warszawska 8/5.
121. P r e i s n e r W a l e r i a n, dr fil., doc. filologii romańskiej, kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Toruń, Bydgoska 78.
122. P r ü f f e r J a n, dr nauk, prof. zw. zoologii systematycznej UMK, Toruń, Danielewskiego 6.
123. P u c i a t a - P a w ł o w s k a J a d w i g a, dr fil., doc. historii sztuki UMK, Toruń, Mickiewicza 20.
124. R a d o m s k a I r e n a, Toruń, Mickiewicza 62.
125. R a k o w i e c k i T a d e u s z, dr, lekarz, Hajnówka, Warszawska 48.
126. R a y s k i J e r z y, dr nauk, prof. nadzw. fizyki teoretycznej UMK, Kraków, Plac Wolności 4.
127. R e i c h e r M i c h a ł, dr nauk, prof. zw. anatomii prawidłowej Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk, Dębinki 7d.

128. R e m e r J e r z y, dypl. konserwator, prof. nadzw. za-
bytkoznawstwa i konserwatorstwa UMK, dyrektor Muzeum Po-
morskiego w Toruniu, Toruń, Klonowicza 43/1.
129. R o m a n S t a n i s ł a w, dr med. lekarz, Toruń, Mo-
stowa 9.
130. R o s z k ó w n a L u d m i ł a, dr fil., doc. geogra-
fii fizycznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20.
131. R u d y B r o n i s ł a w, lekarz Woj. Poradni Zdrowia
Psychicznego w Toruniu, Toruń, Mickiewicza 1/5.
132. R u m i ń s k i J ó z e f, mgr fil., Gdańsk, św. Ducha
32/33.
133. R z e w u s k i Jan, dr nauk fiz., prof. zw. mechaniki
U. im. B.B. Wrocław 14, Lewartowskiego 34.
134. S i e n i c k a A n t o n i n a, dr fil., doc. botaniki
w Wyż. Szkole Rolniczej w Szczecinie, Szczecin-Niebusze-
wo, Krasieńskiego 24.
135. S k i m i n a S t a n i s ł a w, dr fil., prof. zw. fi-
lologii klasycznej UJ, Kraków, Kochanowskiego 28/2.
136. S ł u s z k i e w i c z E u g e n i u s z, dr fil., prof
zw. językoznawstwa indoeuropejskiego UMK, Toruń, Konop-
nickiej 20.
137. S o ś n i c k i K a z i m i e r z, dr nauk, prof. zw.
pedagogiki UMK, Toruń, Bydgoska 14/2.
138. S r e b r n y S t e f a n, dr nauk, prof. zw. filolo-
gii klasycznej UMK, Toruń, Mickiewicza 7/10.
139. S t a s z e w s k i W a c ł a w, dr fil., doc. Wydz. Fi-
loz. KUL, dyrektor Liceum Pedagogicznego KUL, Lublin, Wy-
szyńskiego 8.
140. S t r a w i ń s k i S t e f a n, kand.nauk.biol.adiunkt
przy Katedrze Zoologii Ogólnej UMK, Toruń, Szymanowskie-
go 20.
141. S w i n a r s k a K r y s t y n a, mgr fil., redaktor
wydawniczy Towarzystwa Naukowego w Toruniu, Toruń, Byd-
goska 54/8.
142. S w i n a r s k i A n t o n i, inż. dr, doc.chemii nie-
organicznej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30.
143. S y l w a n o w i c z W i t o l d, dr wszech nauk le-
karskich, prof. anatomii opisowej Akademii Lekarskiej
w Warszawie, Warszawa, J. Dąbrowskiego 716/5.

144. S z a b u n i e w i c z B o ż y d a r, dr med., prof. nadzw.fizjologii Akademii Medycznej w Gdańsku, Gdańsk-Wrzeszcz, Al. Zwycięstwa 42.
145. S z a r s k i H e n r y k, dr fil., prof. zw. zoologii ogólnej UMK, Toruń, Żeromskiego 8/4.
146. S z y c J a n, kierownik pracowni i gabinetu fizycznego Studium Nauczycielskiego w Toruniu, Toruń, Mostowa 14/8.
147. Ś l a s k i K a z i m i e r z, dr fil., mgr praw, pracownik naukowy Archiwum Państwowego w Poznaniu, Poznań, Stary Rynek 78.
148. T u r s k a H a l i n a, dr fil., prof. nadzw. filologii polskiej UMK, Toruń, Grudziądzka 37.
149. T y n o S t a n i s ł a w, dr fil., prof. zw. pedagogiki U. im B.B., Wrocław 21, L. Solskiego 35.
150. U l i Ń s k a A l i n a, dr fil., doc. chemii ogólnej UMK, Toruń, Krasieńskiego 44/2.
151. U r b a Ń c z y k S t a n i s ł a w, dr fil., prof. zw. języka polskiego UJ, samodzielny prac. nauk. Zakładu Językoznawstwa PAN, Kraków, Rakowiecka 106, m. 10.
152. V e t u l a n i A d a m, dr nauk, prof. zw. historii państwa i prawa polskiego UJ, Kraków, Plac Wolności 4/7.
153. W a l a s J a n, dr fil., prof. nadzw. systematyki i geografii roślin UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
154. W a ł ę g a S t a n i s ł a w, dr fil., nauczyciel liceum, Tarnów, Widok 41.
155. W a s i l e w s k i S t a n i s ł a w, dyrektor Biura TNT, Toruń, Kraszewskiego 56/6.
156. W d o w i s z e w s k i Z y g m u n t, dr fil., doc. historii, kustosz Muzeum Narodowego w Warszawie, Wilanów, Pałac.
157. W i t k o w s k i J ó z e f, dr fil., prof. zw. astronomii U. im. Mickiewicza, kierownik Stacji Astronomicznej Szerokościowej PAN w Borowcu p/Poznaniem, Poznań, Słoneczna 30.
158. W i t k o w s k i L e o n, dr fil., lektor języka niemieckiego UMK, Toruń, Mickiewicza 52.
159. W ł o d a r s k i B r o n i s ł a w, dr fil., prof. zw. historii Polski średniowiecznej UMK, Toruń, Rynek Staromiejski 5.

160. W y s z y ń s k i M i c h a ł, dr nauk, dr teol., dr praw, prof. zw. prawa rzymskiego U. im. B.B., Wrocław Uniwersytet.
161. Z a b ł o c k a W a n d a, dr fil., prof. nadzw. botaniki ogólnej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
162. Z a b ł o c k i J a n, dr nauk, prof. zw. botaniki ogólnej UMK, Toruń, Sienkiewicza 30/32.
163. Z a c h a r e w i c z W i t o ł d, mgr fil., dr ès Sciences Sorbony, prof. zw. chemii organicznej UMK, Toruń, Konopnickiej 20.
164. Z a k r z e w s k i J a n, notariusz, Toruń, Klonowicza 24.
165. Z b i c h o w s k i K a z i m i e r z, Łódź, Kasprzaka 15/3.
166. Z d r ó j k o w s k i Z b i g n i e w, dr praw, adiunkt przy Katedrze Historii Państwa i Prawa UW, Toruń, Konopnickiej 13.
167. Z i e l o n k a B o n i f a c y, mgr fil., kustosz Muzeum Pomorskiego w Toruniu, Brzoza, poczta Otłoczyn.
168. Z n a m i e r o w s k a - P r ü f f e r o w a M a r i a, dr fil., prof. nadzw., kustosz Muzeum Pomorskiego w Toruniu, Toruń, Danielewskiego 6.
169. Ż y t k o w i c z L e o n 1 d, dr fil., prof. nadzw. historii Polski nowożytnej UMK, samodzielny pracownik nauk. Inst. Hist. PAN, Toruń, Mickiewicza 7/26.
170. Ż u r o w s k i K a z i m i e r z, dr fil., doc. archeologii Polski UMK, samodzielny prac. nauk. IH PAN, Toruń, Grudziądzka 11/4.

SKŁAD WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA

W Y D Z I A Ł I

Nauk Historycznych, Prawniczych i Społecznych

Przewodniczący	- W ł o d a r s k i Bronisław
Zastępca przewodniczącego	- P a w ł o w s k i Bronisław
Sekretarz	- G ó r s k i Karol

C z ł o n k o w i e

Miejscowi - czynni:

1. ks. Czaplewski Paweł	6. Pawłowski Bronisław
2. Górski Karol	7. Włodarski Bronisław
3. Gumowski Marian	8. Wyszyński Michał
4. Hejnosz Wojciech	9. Żytkowicz Leonid
5. Hoszowski Stanisław	

Miejscowi:

10. Biskup Marian	16. Łukaszewicz Witold
11. Cieślak Edmund	17. Piskorska Helena
12. Gerlach Jan	18. Wdowiszewski Zygmunt
13. Grudziński Tadeusz	19. Znamierowska-Prüfferowa Maria
14. Jasiński Kazimierz	20. Żurowski Kazimierz
15. Lechicka Jadwiga	

Zamiejscowi:

21. Czapliński Władysław	30. ks. Liedtke Antoni
22. Dragan Marcin	31. ks. Łęga Władysław
23. + ks. Glemma Tadeusz	32. Małowist Marian
24. Herbst Stanisław	33. Pelczar Marian
25. Koranyi Karol	34. Piwarski Kazimierz
26. Kurowski Leon	35. Tymieniecki Kazimierz
27. Kostrzewski Józef	36. Tync Stanisław
28. Labuda Gerard	37. Vetulani Adam
29. Lepszy Kazimierz	

KOMISJA HISTORYCZNA

Przewodniczący	- Ż y t k o w i c z Leonid
Sekretarz	- P i s k o r s k a Helena

C z ł o n k o w i e:

1. Biskup Marian	6. Grudziński Tadeusz
2. Cieślak Edmund	7. Hejnosz Wojciech
3. Gerlach Jan	8. Hoszowski Stanisław
4. Górski Karol	9. Jasiński Kazimierz
5. Gumowski Marian	10. Koranyi Karol

11. Lechicka Jadwiga	15. Wdowiszewski Zygmunt
12. Łukaszewicz Witold	16. Włodarski Bronisław
13. Pawłowski Bronisław	17. Wyszyński Michał
14. Piskorska Helena	18. Żytkowicz Leonid

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Cieślak Tadeusz	6. Puciatowa Maria
2. Dygdała Adam	7. Puciata Mateusz
3. Janosz-Biskupowa Irena	8. Ślaski Kazimierz
4. Matysik Stanisław	9. Wojtowicz Jerzy
5. Mossakowski Józef	10. Zdrójkowski Zbigniew

KOMISJA PRAWNICZA:

Przewodniczący	- H e j n o s z Wojciech
Sekretarz	- Z d r ó j k o w s k i Zbigniew

C z ł o n k o w i e :

1. Gerlach Jan	4. Kurowski Leon
2. Hejnosz Wojciech	5. Wyszyński Michał
3. Koranyi Karol	

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Bautro Eugeniusz	6. Hagemajer Włodzimierz
2. Brzeziński Wacław	7. Lis-Olszewski Witold
3. Buczkowski Stefan	8. Steyer Donald
4. Cieślak Tadeusz	9. Szczurkiewicz Tadeusz
5. Dembiński Stefan	10. Zdrójkowski Zbigniew

W Y D Z I A Ł II

Filologiczno-Filozoficzny

Przewodniczący	- C z e ż o w s k i Tadeusz
Zastępca przewodniczącego	- G ó r s k i Konrad
Sekretarz	- H o r n u n g Zbigniew

C z ł o n k o w i e

Miejscowi - czynni:

1. Czeżowski Tadeusz	5. Sośnicki Kazimierz
2. Elzenberg Henryk	6. Srebrny Stefan
3. Górski Konrad	7. Słuszkiewicz Eugeniusz
4. Hornung Zbigniew	8. Turska Halina

Miejscowi:

9. Abramowiczówna Zofia	15. Lewicki Andrzej
10. Bukowski Andrzej	16. Nadolski Bronisław
11. Burhardt Stefan	17. Preisner Walerian
12. Cimochoński Wacław	18. Puciata-Pawłowska Jadwiga
13. Hutnikiewicz Artur	19. Remer Jerzy
14. Krysiniel-Józefowiczowa
Barbara	

Zamiejscowi:

20. Czerny Zygmunt	24. + Nitsch Kazimierz
21. Dąbska Izydora	25. Skimina Stanisław
22. Gerstmann Stanisław	26. Urbańczyk Stanisław
23. Hrabec Stefan	

KOMISJA FILOLOGICZNA

Przewodniczący	- N a d o l s k i Bronisław
Zastępca przewodniczącego	- S ł u s z k i e w i c z Eugeniusz
Sekretarz	- O s m ó l s k a - P i s k o r s k a B.

C z ł o n k o w i e:

1. Abramowiczówna Zofia	7. Hutnikiewicz Artur
2. Czerny Zygmunt	8. Krysiniel-Józefowiczowa Bar-
bara
3. Elzenberg Henryk	9. Nadolski Bronisław
4. Gerstmann Stanisław	10. Preisner Walerian
5. Górski Konrad	11. Skimina Stanisław
6. Hrabec Stefan	

12. Słuszkiewicz Eugeniusz	14. Turska Halina
13. Srebrny Stefan	15. Urbańczyk Stanisław

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Budkowska Janina	7. Skubalanka Teresa
2. Małunowiczówna Leokadia	8. Słuszkiewiczowa Maria
3. Mirowicz Anatol	9. Sławińska Irena
4. Misz Henryk	10. Witkowski Leon
5. Moroń Bogusław	11. Zgorzelski Czesław
6. Osmólska-Piskorska Bożena	

KOMISJA FILOZOFICZNA:

Przewodniczący	- E l z e n b e r g Henryk
Sekretarz	- G e r s t m a n n Stanisław

C z ł o n k o w i e :

1. Burhardt Stefan	7. Górski Karol
2. Czerny Zygmunt	8. Hejnosz Wojciech
3. Czeżowski Tadeusz	9. Jaśkowski Stanisław
4. Elzenberg Henryk	10. Lewicki Andrzej
5. Gerstmann Stanisław	11. Sońnicki Kazimierz
6. Górski Konrad	12. Srebrny Stefan

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Indan Franciszek	4. Wołoszynowa Lidia
2. Przesławska Helena	5. Wołoszyn Stefan
3. Voisé Waldemar	6. Zajkowska Aleksandra

KOMISJA HISTORII SZTUKI

Przewodniczący	- H o r n u n g Zbigniew
Sekretarz	- P u c i a t a - P a w ł o w -
s k a J.

C z ł o n k o w i e :

1. Abramowiczówna Zofia	3. Gumowski Marian
2. Elzenberg Henryk	4. Hornung Zbigniew

5. ks. Liedtke Antoni	8. Puciata-Pawłowska Jadwiga
6. Nadolski Bronisław	9. Remer Jerzy
7. Preisner Walerian	

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Hoppen Jerzy	3. Narębski Stefan
2. Kruszelnicki Zygmunt	4. Niesiołowski Tymon

KOMISJA BIBLIOGRAFII I BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Przewodniczący	- Burhardt Stefan
Sekretarz	- Rozental Leopold

C z ł o n k o w i e :

1. Burhardt Stefan	5. Preisner Walerian
2. Hejnosz Wojciech	6. Włodarski Bronisław
3. Hoszowski Stanisław	7. Żytkowicz Leonid
4. Nadolski Bronisław	

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Baranowski Henryk	10. Przybyłowa Janina
2. Dunajówna Maria	11. Puciatowa Maria
3. Jarzębowski Leonard	12. Rozental Leopold
4. Józefowicz Edmund	13. Serczykowa Barbara
5. Jurewiczówna Filomena	14. Skobejko Emma
6. Kapuścińska Janina	15. Wróblewska Elwira
7. Lisowski Stanisław	16. Zajkowska Aleksandra
8. Maćkiewicz-Voisé Irena	17. Zgorzelska Halina
9. Mincer Wiesław	

W Y D Z I A Ł III

Matematyczno-Przyrodniczy

Przewodniczący	- Hurynowicz Janina
Zastępca przewodniczącego	- Jabłoński Aleksander
Sekretarz	- Czopek Juliusz

C z ł o n k o w i e

Miejscowi - czynni:

1. Basiński Antoni	9. Łoś Jerzy
2. Dzielwski Władysław	10. Mikulski Józef
3. Galon Rajmund	11. Passendorfer Edward
4. Hurynowicz Janina	12. Prüffer Jan
5. Iwanowska Wilhelmina	13. Rayski Jerzy
6. Jabłoński Aleksander	14. Szarski Henryk
7. Jaśkowski Stanisław	15. Zabłocki Jan
8. Kołaczkowska Maria	16. Zacharewicz Witold

Miejscowi:

17. Basińska Halina	25. Krupowicz Jan
18. Czerwiński Zenon	26. Mikulska Izabella
19. Czopek Juliusz	27. Pischinger Ernest
20. Gromadska Melityna	28. Roszkówna Ludmiła
21. Hanusowa Wanda	29. Swinarski Antoni
22. Jeśmanowicz Leon	30. Ulińska Alina
23. Kiełczewska-Zaleska
Maria	31. Walas Jan
24. Kongiel Roman	32. Zabłocka Wanda

Zamiejscowi:

33. Bilikiewicz Tadeusz	42. Pautsch Fryderyk
34. Czarnocki Wilhelm	43. Pazdro Zdzisław
35. Demel Kazimierz	44. Rakowiecki Zdzisław
36. Grabowski Witold	45. Reicher Michał
37. Hiller Stanisław	46. Rzewuski Jan
38. Kępiński Felicjan	47. Staszewski Wacław
39. Ledóchowski Zygmunt	48. Sylwanowicz Witold
40. Marczewski Edward	49. Szabuniewicz Bożydar
41. Mozołowski Włodzimierz	50. Witkowski Józef

KOMISJA ASTRONOMICZNA

Przewodniczący
Sekretarz

- D z i e w u l s k i Władysław
- G r u d z i ń s k a Stefania

C z ł o n k o w i e :

1. Iwanowska Wilhelmina 2. Dziewulski Władysław

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Ampel Roman 4. Iwaniszewska Cecylia
2. Gąska Stanisław 5. Iwaniszewski Henryk
3. Grudzińska Stefania 6. Lisicki Andrzej

KOMISJA CHEMICZNA:

- Przewodniczący - B a s i Ń s k i Antoni
Sekretarz - K r u p o w i c z Jan

C z ł o n k o w i e :

1. Basińska Halina 5. Pischinger Ernest
2. Basiński Antoni 6. Swinarski Antoni
3. Czerwiński Zenon 7. Ulińska Alina
4. Krupowicz Jan 8. Zacharewicz Witold

KOMISJA MUZEUM KOPERNIKA

- Przewodniczący - D z i e w u l s k i Władysław
Sekretarz - L i s i c k i Andrzej

C z ł o n k o w i e :

1. Dziewulski Władysław 3. Hejnosz Wojciech
2. Górski Karol

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Gardzielewska Janina 4. Lisicki Andrzej
2. Gąsiorowski Eugeniusz 5. Szyc Jan
3. Iwaniszewski Henryk

KOMISJA GEOGRAFICZNA:

- Przewodniczący - G a l o n Rajmund
Sekretarz - R o s z k ó w n a Ludmiła

C z ł o n k o w i e :

1. Galon Rajmund	3. Roszkówna Ludmiła
2. Kiełczewska-Zaleska Maria	

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Koc Lucjan	3. Mrózek Władysław
2. Kwiatkowska Eugenia	

KOMISJA DO BADAŃ POMORZA I POJEZIERZA MAZURSKIEGO

Przewodniczący	- Zabłocki Jan
Sekretarz	- Gromadska Melityna

C z ł o n k o w i e :

1. Galon Rajmund	7. Roszkówna Ludmiła
2. Gromadska Melityna	8. Szarski Henryk
3. Kołaczkowska Maria	9. Walas Jan
4. Kongiel Roman	10. Zabłocka Wanda
5. Mikulska Izabella	11. Zabłocki Jan
6. Prüffer Jan	

W s p ó ł p r a c o w n i c y :

1. Błażejowski Franciszek	3. Strawiński Stefan
2. Mrózek Władysław	

Pracownia mikrofilmowa

Rynek Staromiejski 7, tel. 31-06

Kurator	- prof. dr Górski Karol
Kierownik	- mgr Porębska Krystyna
Laborant	- Wołowska Maria
Korektor	- mgr Górski Wacław

Biuro Towarzystwa Naukowego w Toruniu

ul. Wysoka 16, tel. 39-41

Dyrektor Biura	- Wasilewski Stanisław
Kierownik sekretariatu	- Jeśmanowa Helena

Referent wymiany	- Chełmicka Maria
Główny księgowy	- Lewandowski Józef
Magazynier - woźny	- Jagielski Edmund

Redakcja wydawnicza

ul. Fosa Staromiejska 1a pok. 24, tel. 43-09

Redaktor wydawniczy	- mgr Swinarska Krystyna
Redaktor techniczny	- Horyza Franciszek
Korektor	- mgr Jankowska Barbara

III

MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA

(ciąg dalszy)

W Y D Z I A Ł I

DRAGAN MARCIN urodzony 11 listopada 1882 w Chyrowie. W 1902 r. ukończył z odznaczeniem gimnazjum klasyczne w Bochni i uzyskawszy stypendium rządowe wyjechał na studia filozoficzne do Lwowa. 21 lipca 1908 r. uzyskał stopień doktora filozofii z zakresu historii powszechnej średniowiecznej na podstawie rozprawy na temat "Grzegorz VII przed wstąpieniem na Stolicę Apostolską, 1020-1058". Od 1908 r. do wybuchu I wojny światowej pracuje jako nauczyciel w gimnazjum najpierw w Bochni, następnie we Lwowie.

W latach 1914-1918 brał udział w działaniach wojennych. W okresie od 1918 r. do grudnia 1920 r. jako oficer Wojsk Polskich pracował w dziale oświatowym Dowództwa Okręgu Generalnego Lublin. W grudniu 1920 r. przeszedł w stopniu majora W.P. do rezerwy i objął posadę nauczyciela w gimnazjum państwowym im. Staszica w Lublinie. W latach 1924/25 prowadził także zleczone wykłady metodyki nauczania historii na ówczesnym prywatnym Uniwersytecie w Lublinie.

W 1925 r. zaangażowany przez Gdańską Macierz Szkolną przeniósł się do Gdańska, pozostając tam do wybuchu wojny w 1939 r. W czasie 15-letniego pobytu w Gdańsku organizował pracę naukową będąc od 1927 do 1957 r. z wyboru przewodniczącym Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku. W 1927 r. rozpoczął wydawnictwo Rocznika Gdańskiego jako stałego organu naukowego Towarzystwa. W tych samych latach prowadził w gdańskim archi-

wum państwowym i gdańskiej bibliotece miejskiej stałe badania nad zagadnieniami pomorskimi, gdańskimi i gdańsko-polskimi, wydając szereg rozpraw z tego zakresu. Od jesieni 1930 r. pełnił obowiązki służby archiwalnej przy Komisarzach Generalnych R.P. w Gdańsku.

12 września 1939 r. zostaje aresztowany w Gdyni przez hitlerowców. Po wydostaniu się z obozu zakładniczego wyjechał do Krakowa, gdzie brał udział w tajnym nauczaniu.

W 1945 r. został mianowany Kierownikiem Archiwum Państwowego w Gdańsku. Na tym stanowisku przeprowadził odbudowę zniszczonego gmachu archiwum, ukończoną w 1951 r. W 1954 r. otrzymał tytuł docenta. W ciągu swej pracy został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski i trzykrotnie Złotym Krzyżem Zasługi. Jest honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, członkiem zamiejscowym I Wydziału Towarzystwa Naukowego w Toruniu i prezesem honorowym Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

S p i s w a ż n i e j s z y c h p r a c : 1) O filozofii dziejów św. Augustyna, Kraków 1910. 2) Testament Kazimierza Wielkiego, Lwów 1911. 3) Rok 1046 w dziejach stosunku cesarstwa do papieżstwa, Lwów 1914. 4) Koronacja Bolesława Chrobrego, Lublin 1925. 5) Polityczny testament ostatniego z książąt Pomorza Gdańskiego, Gdańsk 1932. 6) Przeciwpolska propaganda w najnowszych publikacjach niemieckich, Gdańsk 1927. 7) Staatsarchiv zu Danzig 1903-1928, Gdańsk 1929. 8) Archiwum Państwowe w Gdańsku dawniej i dzisiaj, Gdańsk 1947. 9) Myśl szczecińsko-bałtycka Kazimierza Wielkiego, Gdańsk 1948. 10) Recesy Gdańskie i ich wartość zastępcza w stosunku do utraconych źródeł archiwalnych, Gdańsk 1952. Poza tym szereg artykułów do Polakiego Słownika Biograficznego.

GRUDZIŃSKI TADEUSZ urodził się 1 marca 1924 r. w Woli Karczewskiej, pow. Mińsk Mazowiecki. Świadectwo dojrzałości uzyskał w warunkach tajnego nauczania w Otwocku w r. 1943. Powołany do wojska we wrześniu r. 1944, po zwolnieniu się w lutym r. 1946 wstąpił na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W r. 1949 uzyskał tamże stopień magistra filozofii w zakresie historii na podstawie pracy "Stosunki polsko-węgierskie za Bolesława Szczodrego". Dnia 2 XII 1950 r. uzyskał stopień doktora filozofii w zakresie historii na podstawie pracy "Bolesław Szczodry".

W czasie ostatniego roku studiów w r. 1949 powołany został na zastępcę asystenta przy Katedrze Historii Polski Średniowiecznej UMK w Toruniu, w latach 1949-51 był młodszym asy-

stentem, w latach 1951-53 starszym asystentem, w latach 1953-55 adiunktem. 15 V 1955 otrzymał tytuł docenta. 1 X 1957 powołany został na kierownika Zakładu Historii Zachodniej Słowiańszczyzny przy Katedrze Historii Polski Średniowiecznej. Od r. 1952 jest członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a od 1955 r. członkiem miejscowym Wydziału I.

S p i s p r a c: 1) Bolesław Szczodry a Pomorze. Zapiski TNT, t. XVI, 1950, s. 14. 2) Stosunki polsko-wieleckie w drugiej połowie XI wieku. Przegląd Zachodni Nr 3/4, 1952, s. 22. 3) Ze studiów nad kroniką Galla. Rozbiór krytyczny pierwszej księgi, cz. I, Zapiski TNT t. XVII, 1952, s. 45. 4) Uwagi o genezie rewolucji w Polsce za Kazimierza Odnowiciela, Zapiski TNT, t. XVIII, 1953, s. 104. 5) Bolesław Szczodry. Zarys dziejów panowania, cz. I, Roczniki TNT, t. 57, z. 2, 1953, s. 215. 6) W sprawie nowego wydania kroniki Galla. Kwartalnik Historyczny 1954/2, s. 14. 7) Ze studiów nad kroniką Galla. Rozbiór krytyczny pierwszej księgi, cz. II, Zapiski TNT, t. XX, 1955, s. 72. 8) Ze studiów nad kroniką Galla. Rozbiór krytyczny pierwszej księgi, cz. III, Zapiski TNT, t. XXIII, 1958, s. 52.

Ponadto kilka prac wykonanych na zlecenie Kierownictwa Badań nad początkami Państwa Polskiego i Instytutu Historii PAN oraz kilka recenzji naukowych i sprawozdawczych w czasopismach historycznych.

HERBST STANISŁAW urodzony 29 czerwca 1907 r. w Rakwere (Estonia). Gimnazjum matem.-fiz. ukończył w Warszawie w 1926 r. Studia historyczne i studia z historii sztuki odbywał na Uniwersytecie Warszawskim, magisterium uzyskał w 1929 r, doktorat w 1931 r. na podstawie rozprawy "Wojna inflancka 1600-1601". W latach 1933/34 był nauczycielem w gimnazjum w Pruszkowie, w 1935-1940 asystentem Zakładu Architektury Polskiej na Politechnice Warszawskiej, w latach 1941-1948 pracował w Warszawskiej Bibliotece Uniwersyteckiej, a w 1945-1952 w Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków. W latach 1943-44 wykładał historię kultury w Wolnej Wszechnicy Polskiej, następnie na Wydziale Architektury na Politechnice. W 1946 r. habilitował się na Uniwersytecie z historii nowożytnej, ze szczególnym uwzględnieniem historii kultury, na podstawie rozprawy "Ulica Marszałkowska". Od 1948 r. był docentem etatowym, a w 1954 r. zostaje profesorem nadzwyczajnym przy Katedrze Historii Polski Feudalnej. Od 1952 r. kieruje Zakładem Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN, a od 1957 r. Katedrą Historii Wojskowej w Wojskowej Akademii Politycznej.

Przynależność do Towarzystw i Instytucji naukowych: członek korespondent Towarzystwa Naukowego Warszawskiego od 1945 r, członek zwyczajny od 1950 r., współpracoownik Komisji History-

cznej i Komisji Atlasu Historycznego PAN od 1950 r. Od 1947 r. zastępca sekretarza generalnego Polskiego Towarzystwa Historycznego, od 1953 r. sekretarz generalny, od 1955 wiceprezes, a w kadencji 1956-58 prezes. Członek Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Towarzystwa Urbanistów Polskich.

S p i s p r a c: 1) Toruńskie cechy rzemieślnicze, Toruń 1933. 2) Klęsk 1506, Przegl. Hist. Wojsk. 1934. 3) Między Wisłą a Bugiem 1794, Przegl. Hist. Wojsk. 1935. 4) Wojna moskiewska 1507-8, Księga ku czci O. Haleckiego, Warszawa 1935. 5) (wspólnie z J. Zachwatowiczem) Twierdza Zamość, Warszawa 1936. 6) Wojna inflancka 1600-1602, Warszawa 1938. 7) Najazd tatarski 1512, Przegl. Hist. 1947. 8) Kształty Warszawy, Biul. Hist. Szt. 1947. 9) Studia nad polską wojną rewolucyjną 1794, Spraw. PAU 1949. 10) Ulica Marszałkowska, Warszawa 1949. 11) Trzy przyczynki z dziejów fortyfikacji XVII w., Biul. Hist. Szt. 1948. 12) Architektura warszawska 1840-1910, Spraw. Wydz. II Tow. Nauk. Warsz. XL. 13) (wspólnie z J. Zachwatowiczem) Twierdza Modlin, Spraw. Wydz. II Tow. Nauk. Warsz. XLII. 14) (wspólnie z M. Walickim) Obraz bitwy pod Orszą 1514, Rozprawy Komisji Historii Sztuki Tow. Nauk. Warsz. I, 1949. 15) Dom bankiera warszawskiego i zakład przemysłowy z XVIII w., Biul. Hist. Szt. 1951. 16) Prace kartograficzne Beauplana-Hondiusa 1652, Przegl. Hist. 1952. 17) Bitwa na przedpolu Warszawy w lipcu 1794 r., Przegl. Hist. 1953. 18) Uwagi nad renesansowym rozplanowaniem Głogowa, Biul. Hist. Szt. 1954. 19) Miasta i mieszczaństwo renesansu polskiego, Warszawa 1954. 20) Zamość, Warszawa 1954. 21) Zadania i potrzeby polskiej urbanistyki historycznej, Prace IUA 1951. 22) Walcownia w Maleńcu, Ochrona Zabytków 1951. 23) O syntezę polskiego renesansu, Kwart. Hist. 1953. 24) Prace nad polskim atlasem historycznym, Kwart. Hist. 1953. 25) Zagadnienia urbanistyczne zabytkowego śródmieścia Gliwic, Ochrona Zabytków 1954. 26) Polska kultura mieszczańska przełomu XVI i XVII w., Studia Renesansowe I, 1956. 27) Początki historycznego widzenia rzeczywistości w nauce i sztuce polskiego Odrodzenia, Odrodzenie w Polsce, t. II 1956. 28) Dwie kwestie wojskowego piśmiennictwa renesansu, Przegl. Hist. 1956. 29) Bielsk Podlaski, Prace IUA 1957. 30) Kampania jesienna 1520 na Warmii i Powiślu, Komunikaty Maz. Warm. 1957. 31) Działania na styku Mazowsza i Podlasia 1794, Przegl. Hist. 1958. 32) Atlas Historyczny Polski. Województwo Płockie ok. 1578 r., Warszawa 1958 (razem z zespołem). W s p ó ł u d z i a ł w p o d r ę c z n i k a c h: 33) Polska sztuka nowożytna t. I i II, Warszawa 1952, 1955 (architektura obronna, urbanistyka). 34) A. Gieysztor, Zarys nauk pomocniczych historii, wyd. III, Warszawa 1949. 35) Historia Polski t. I 1957, t. II 1958. Nadto kilkadziesiąt recenzji i artykułów sprawozdawczych oraz kilkanaście życiorysów w Pol. Słown. Biogr.

LECHICKA JADWIGA, urodzona 16 października 1898 r. w Krukienicach, woj. rzeszowskie, ukończyła gimnazjum w Samborze, studia uniwersyteckie na wydziale filozoficznym odbyła na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, uzyskując magisterium z historii i geografii. Doktorat z zakresu historii uzyskała na podstawie pracy pt. "Pisma polityczne z czasów przedostatniego polskiego bezkrólewia". Od roku 1923/24 była asystentką młodszą, a następnie starszą oraz adiunktem przy Katedrze Historii Nowożytnej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W ro-

ku 1929/30 otrzymała z funduszu Kultury Narodowej stypendium zagraniczne i udała się na przeciąg jednego roku na studia historyczne do Paryża. W latach następnych również przeprowadzała badania w Paryżu, Berlinie oraz Dreźnie i w Lotaryngii. W 1931 r. została wizytatorem okręgowym szkół w Łodzi, a w roku następnym w Ministerstwie Wyzn. Rel. i Oświecenia Publicznego w Warszawie. W latach 1937/38 pracowała w Warszawie w Gimnazjum Joachima Lelewela, jednocześnie pisząc podręcznik z zakresu historii dla liceów ogólnokształcących. W czasie wojny od 1939 do 1945 r., nie przerywając pracy naukowej, zajęła się tajnym nauczaniem na kompletach szkół średnich oraz uniwersyteckich w Warszawie. W czasie powstania warszawskiego utraciła bogaty dorobek rękopiśmienny, bibliotekę oraz całe swoje mienie. W 1945 r. została powołana na stanowisko adiunkta i wykładowcy historii na Uniwersytecie w Łodzi, a w rok potem przeniesiona na analogiczne stanowisko do UMK w Toruniu. Rozpoczęty w roku akademickim 1939 na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie przewód habilitacyjny z zakresu historii nowożytnej oraz dydaktyki historii zakończony został na UMK w 1947 r. Jako docent wykładała historię Polski nowożytnej oraz dydaktykę historii. W roku 1950 uzyskała etatową docenturę na UMK i zatwierdzenie habilitacji. W roku 1954 Centralna Komisja Kwalifikacyjna zweryfikowała jej docenturę, zaś w trzy lata później w 1957 roku przyznała jej tytuł profesora nadzwyczajnego na Wydziale Humanistycznym UMK. W roku 1948 została członkiem Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności, w roku następnym członkiem miejscowym Towarzystwa Naukowego w Toruniu, równocześnie członkiem Komisji Głównej Dydaktycznej oraz Prezydium przy Zarządzie Głównym PTH. Otrzymała Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego za opublikowanie dwu prac pt.: "Odgłosy strajku szkolnego na terenie Galicji" i "Szkoła w życiu codziennym". W latach 1954/55 i 1955/56 była prodziekanem Wydziału Humanistycznego UMK, a w latach 1956/57 i 1957/58 dziekanem tegoż Wydziału.

S p i s p r a c: 1) Pisma polityczne z czasów przedostatniego bezkrólewia, Kwart. Hist. XLI 1927, s. 477-518. 2) Odgłosy strajku szkolnego z r. 1905 na terenie Galicji, Księga Pamiątkowa ZNP. 1930. 3) Nieznany traktat ustrojowy z czasów saskich, Pam. V. Zjazdu Hist. Pol. Lwów 1930. 4) Znaczenie historii w nauce i nauczaniu, Księga Kuratorium Szkolnego

w Łodzi, 1931. 5) Wychowawcze znaczenie geografii i nauki o Polsce współczesnej, Księga Kuratorium Okręgu Szkolnego w Łodzi, 1932. 6) Wyniki nauczania historii, Wiadomości hist. dydaktyczne Kwart. Hist., 1933. 7) Pamięć historyczna i jej kształcenie, Wiadomości hist. dydaktyczne Kwart. Hist. 1934. 8) Czartoryscy i Potoccy, próba syntezy, Pamiętnik Zjazdu Hist. Pol. z 1935 r. 9) Szkoła w życiu codziennym, (wspólnie z Marią Uklejską), 1935. 10) Polska dydaktyka historii w latach 1925-1937, Łódź 1937. 11) Polska pieśń powstańcza, Książka dla Światowego Związku Polaków Zagranicą, 1937. 12) Podręcznik historii dla liceów ogólnokształcących, tom I - II. Lwów 1936-1939. 13) Absolutyzm we Francji, Wiedza Powszechna, 1948. 14) Spory gospodarcze polsko-gdańskie w drugiej połowie XVIII w., Zapiski TNT, t. XIV, nr 1-4, 1948, s. 95-108. 15) Wybicki i Komisja Edukacji Narodowej, Zapiski TNT, t. XV, nr 1-2, 1949, s. 157-172. 16) Rola dziejowa Stanisława Łęszczyńskiego, Roczniki TNT, t. 54, z. 2, 1951. 17) Na marginesie II tomu "Archiwum Wybickiego", Zapiski TNT, t. XIV, z. 1-4, 1948, s. 159-162. 18) Z zagadnień Oświecenia na Pomorzu, Roczniki TNT, t. 60, z. 1, 1955.

TYMIENIECKI KAZIMIERZ urodził się 19 grudnia 1887 r. w Kielcach. Do czasu strajku szkolnego w 1905 r. uczęszczał do gimnazjum rządowego w Kielcach, a w latach 1905-1907 do gimnazjum prywatnego w Warszawie. Po złożeniu tamże matury filologicznej zapisał się w 1907 r. na wydział filozoficzny UJ w Krakowie. Studiował historię pod kierunkiem prof. prof. W. Zakrzewskiego, St. Krzyżanowskiego i F. Bujaka, a dodatkowo literaturę polską i filozofię. W 1911 r. uzyskał dyplom doktorski na podstawie pracy z dziejów gospodarczych XII w. W trzecim semestrze letnim 1912 r. studiował w Lipsku historię gospodarczą i osadnictwa (prof. K. Lamprecht i R. Kötzschke), a w 1912/13 kontynuował studia w Paryżu w Sorbonie i w École des Hautes Etudes (prof. F. Lot i P. Simiand) pracując równocześnie w bibliotekach. W r. 1913/14 pracował w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie nad gromadzeniem materiałów do dziejów polskiego społeczeństwa średniowiecznego. W tym samym roku rozpoczął wykłady historii starożytnej i średniowiecznej na Wolnej Wszechnicy Polskiej. Od listopada 1915 r., z chwilą utworzenia uniwersytetu polskiego w Warszawie został powołany zastępczo na katedrę historii średniowiecznej i nauk pomocniczych historii. 1 IV 1919 r. objął na Uniwersytecie w Poznaniu Katedrę Historii Średniowiecznej jako profesor nadzwyczajny. We wrześniu 1921 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego i przy tych obowiązkach pozostawał do dnia wybuchu II wojny światowej.

W czasie ostatniej wojny aresztowany i przetrzymany w więzieniu w Poznaniu w październiku i listopadzie 1939 r. został

następnie wysiedlony i przebywał na wsi w kieleckim do sierpnia 1942 r. Od września tegoż roku zamieszkał w Milanówku dojeżdżając codziennie do Warszawy, gdzie wykładał na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich (wydział humanistyczny i prawny), na Uniwersytecie Warszawskim (wydział humanistyczny) i w liceach, a także w filiach UZZ w Milanówku i Pruszkowie aż do stycznia 1945 r.

Po wyzwoleniu powrócił dnia 2 III 1945 r. do Poznania i objął tam ponownie obowiązki profesora zwyczajnego, które pełnił do chwili obecnej. W latach 1945 i 1945/6 był dziekanem Wydziału Humanistycznego. W dniu 16 lipca 1953 r. otrzymał nominację na kierownika Katedry Historii Powszechnej.

Od 8 VI 1928 r. jest członkiem korespondentem, a od 9 VI 1939 r. członkiem zwyczajnym PAU w Krakowie, od 3 VI 1920 r. członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego w Warszawie, od założenia członkiem czynnym Wrocławskiego Tow. Naukowego (poprzednio od 20 III 1928 Tow. Naukowego we Lwowie), członkiem czynnym Towarzystw Naukowych w Poznaniu i Toruniu, wiceprezesem Kuratorium Instytutu Zachodniego w Poznaniu, wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Historycznego i do stycznia 1954 prezesem Oddziału w Poznaniu. W dniu 9 IV 1952 r. nominacją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej został mianowany członkiem tytularnym PAN, a od 11 I 1957 r. - drogą wyboru - członkiem rzeczywistym. W dniu 6 VII 1954 r. uchwałą Rady Ministrów otrzymał Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, a w dniu 9 V 1957 r. order Sztandaru Pracy I klasy.

S p i s p r a c: Bibliografię prac za lata 1912-1952 (poza tygodnikami i prasą codzienną), pozycje 1 do 325 zestawiała Maria Szymańska w *Slavia Antiqua*, t. V za rok 1953. Poznań-Wrocław 1954, s. 484-498. W a ż n i e j s z e p r a c e z a l a t a 1953-1957: 1) Migracje w Europie środkowo-wschodniej w starożytności, *Slavia Antiqua*, t. II, Poznań 1952, s. 1-51. 2) Lenna chłopskie czy prawo niemieckie? (Rzecz z zakresu genezy form gospodarstwa czynszowego w Polsce średniowiecznej), *Roczniki Historyczne*, t. XX, Poznań 1955, s. 59-114. 3) Organizacja rzemiosła wczesnośredniowiecznego a geneza miast polskich, *Studia Wczesnośredniowieczne*, t. III, Warszawa-Wrocław 1955, s. 9-86. 4) Narocznicy w gospodarstwie feudalnym. Studium do dziejów gospodarczo-społecznych wczesnego średniowiecza. Prace Komisji Historycznej TPN, t. XVII, z. 3, s. 128, Poznań 1955. 5) Przemiany w ustroju polskiej wsi wczesnofeudalnej i ich wpływ na wzrost sił wytwórczych, *Kwartalnik Historyczny*, t. LXVII, nr 3, s. 3-35, Warszawa 1935. 6) *Le servage en Pologne et dans les pays limitrophes au moyen-âge. La Pologne au X Congrès International des sciences historiques à Rome* (4-11 sept 1955) Warszawa 1955, s. 5-28. 7) (wspólnie z Al. Gieysztozem), *Les origi-*

nes de la société et de l'état polonais. Riassunti delle comunicazioni. Vol. VII, p. 70-73. X Congresses Internazionale di Scienze Storiche, Roma 4-11 Settembre 1955. 8) Początki państw słowiańskich w naświetleniu gospodarczym, Roczniki Dziejów społ. i gosp. t. XVI (1954), Poznań 1955, s. 7-48. 9) Kryzys feudalizmu w zachodniej Europie w świetle dziejów rzemiosła i kwestia źródeł odrębnej problematyki polskiej, Przegląd Historyczny, t. XLVI, z. 4, s. 610-629, Warszawa 1955. 10) Z dziejów tworzenia się Europy w X wieku, Przegląd Zachodni, t. XI, nr 1/2, 1955, s. 126-163. 11) Przyczyny odpadnięcia Śląska od Polski, Komunikat Spraw. Wrocł. Tow. Nauk. 6, 195. Wrocław 1955, s. 55-59. 12) Kim byli "Uerizane" Geografa Bawarskiego?, Slavia Antiqua, t. V. 1956, s. 84-102. 13) Pisma wybrane. Warszawa 1956, s. 1-490. 14) Zagadnienia śląskie doby dawniejszej w historiografii i historii, Roczn. Historyczne, t. XXI, Poznań 1956, s. 9-107. 15) Powstanie zastrzonego poddaństwa chłopów w Polsce w początkach doby nowożytnej, Spraw. PTPN nr 1(44) 1956, s. 29-31. 16) Z kongresu historyków w Rzymie 4-11 września 1955, Roczn. Historyczne, t. XXII, Poznań 1956, s. 173-190. 17) X Kongres nauk historycznych w Rzymie i udział w nim delegacji polskiej (4-11 września 1955). Nadb. ze Spraw. PTPN za III i IV kwart. 1955, s. 1-3. 18) Początki Słowian Zachodnich, Roczniki Historyczne, t. XXIII, Poznań 1957, s. 37-63. 19) Pomorze bałtyckie w starożytności, Zapiski TNT, t. XXII, z. 1-3, Toruń 1957, s. 7-65. 20) Neurowie - Weneci. Słowianie widziani od strony Morza Czarnego. Pamiętnik Słowiański (PAN), t. V, 1957, s. 19-69. 21) Osobiste i terytorialne poddaństwo chłopów w wiekach średnich. Studium krytyczno-dyskusyjne w związku z X Kongresem nauk historycznych w Rzymie, Kwartalnik Historyczny, t. LXIV, nr 2, Warszawa 1957, s. 245-276.

W Y D Z I A Ł II

BUKOWSKI ANDRZEJ urodzony 30 listopada 1911 r. w Starych Polaszkach, pow. Kościerzyna, jako syn Leona i Anny z Gołubińskich. W latach 1923-1931 uczęszczał do Państw. Gimnazjum Klasycznego w Kościerzynie. Po odbyciu jednorocznej służby wojskowej w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu, studiował (1932-36) na Uniwersytecie Poznańskim filologię polską i germanistykę. Dyplom magistra otrzymał na podstawie pracy "Życie literackie na Pomorzu w latach 1848-1886". Od 1 XI 1936 do wybuchu wojny 1939 r. był zatrudniony w charakterze pracownika naukowego Rady Zrzeszeń Naukowych, Artystycznych i Kulturalnych Ziemi Pomorskiej, przydzielonego Zarządowi Towarzystwa Naukowego w Toruniu do prac bibliotecznych w Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu. Równocześnie (1936-38) redagował "Tekę Pomorską", kwartalnik i następnie dwumiesięcznik regionalny, poświęcony zagadnieniom kultury i sztuki. Z początkiem 1938 r. został wybrany członkiem zarządu Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W tym czasie nawiązał sta-

łą współpracę z redakcją Polskiego Słownika Biograficznego PAU. Od października 1938 do kwietnia 1939, jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej, przeprowadzał w Gdańsku, Berlinie i Królewcu badania dotyczące dziejów Pomorza Gdańskiego w XIX wieku.

W czasie wojny, po kapitulacji Warszawy, przebywał w oflagach w Brunświku, Doblęgniewie i Murnau. W Doblęgniewie organizował wykłady powszechne, prowadził Koło Literatów i wykładał na Wyższym Kursie Nauczycielskim historię literatury.

Od lipca 1945 do marca 1950 r. jako pracownik naukowy Instytutu Bałtyckiego (w Toruniu, Bydgoszczy i Gdańsku) zajmował stanowisko zastępcy kierownika Wydziału Pomoroznawczego, redaktora "Jantara" i redaktora Komunikatów Informacji Naukowej Wydz. Pomoroznawczego. Nadto w r. 1945/46 redagował prześciowo "Zapiski TNT"; w latach 1946-47 był naukowym korespondentem "Przeglądu Zachodniego".

W czerwcu 1948 r. uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim (promotor - prof. R. Pollak) dyplom i tytuł doktora z zakresu filologii polskiej na podstawie pracy "Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej". W 1950 r. nawiązał współpracę z Instytutem Badań Literackich, w 1952 r. - z Instytutem Historii PAN.

Z dniem 1 IX 1950 został powołany do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku na stanowisko p.o. samodzielnego pracownika nauki w zakresie historii literatury polskiej i powszechnej. Od 1 IX 1953 jest kierownikiem Katedry Historii Literatury (zespołowej). W październiku 1956 r. został wybrany rektorem WSP.

Z dniem 16 lutego 1953 r. został ponadto powołany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika na stanowisko zastępcy profesora Katedry Zespołowej Historii Literatury Polskiej, a od 1 IX 1953 do 29 V 1957 pełnił funkcję kierownika Katedry Literatury XIX i XX w. Uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z 24 VI 1955 r. otrzymał tytuł naukowy docenta.

Należy do następujących towarzystw i instytucji naukowych: członek miejscowy Wydziału II Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu, członek Wydziału I Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, członek Instytutu Zachodniego, członek

Rady Naukowej do Spraw Ziem Zachodnich (od 1957), członek Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (w latach 1953-1957 prezes, od 1957 wiceprezes Oddziału Gdańskiego), członek Oddziału gdańskiego PTH, członek zarządu woj. TWP w Gdańsku (w latach 1955-1957 przewodniczący jego sekcji literackiej), od sierpnia 1957 r. przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Instytutu Bałtyckiego.

S p i s p r a c : 1) Ignacy Łyskowski, duchowy wódz Pomorzan w drugiej połowie XIX w., Teki Pomorska, 1935, nr 2. 2) Pierwsza powieść kaszubska ("Remus" A. Majkowskiego), tamże nr 3/4. 3) Najnowsza literatura kaszubska, wiadomości literackie, nr 27, 1937. 4) Ruch emancypacyjny kobiet na Pomorzu, Bluszcz, nr 3, 1937. 5) Aleksander Majkowski, wspomnienie pośmiertne, Teki Pomorska, nr 1/2, 1938. 6) Pomorskie czasopisma rolnicze, (odb. z Kłosów), Toruń 1938. 7) Aleksandra Majkowskiego walka o polskie Kaszuby, Front Zachodni, nr 4, 1938. 8) Życie i twórczość A. Majkowskiego, Przedmowa do t. I Pism: Żecé i przigodé Remusa, Toruń 1938. 9) Pisma prozą H. Derdowskiego. Zebrał i przedmowę napisał A. Bukowski, Kartuszy 1939. 10) Ks. Stanisław Kujot jako powieściopisarz, Robotnik Pomorski, nr 154, 1945. 11) Stan dzisiejszy czasopiśmiennictwa pomorskiego, Komunikat Działu Informacji Naukowej Wydziału Pomoroznawczego Instytutu Bałtyckiego, nr 6, Toruń 1945. 12) Książki o Pomorzu w r. 1945. Zestawienie bibliograficzne, tamże, Bydgoszcz 1946. 13) Jan Karnowski, sumienie regionalizmu kaszubskiego, Arkona (Bydgoszcz), R. I, nr 4, 1945-1946. 14) Ostatni z trójcy młodokaszubskiej (Leon Heyke), tamże, nr 11, 1946. 15) Straty kultury polskiej na Pomorzu (Zestawienie nazwisk uczonych, literatów, artystów, nauczycieli, działaczy itd.), Jantar, R. I, z. 1 i 3, 1946. 16) Sytuacja na Kaszubach, Strażnica Zachodnia, nr 4/5, 1946. 17) Poezja kaszubska, Arkona, R. II, nr 3-4, 1947. 18) Florian Cenowa twórca regionalizmu kaszubskiego, Bydgoszcz 1947 (odb. z: Cenowa i cenowizm, Jantar, R. V, z. 1, 1947, s. 26-42). 19-24) Falck Jeremiasz, Frankiewicz Czesław, Frydrychowicz Franciszek, Frydrychowicz Zenon, Gasiński Antoni Alojzy, Gerpert Ignacy, Polski Słownik Biograficzny, Kraków 1948, t. VI i VII. 25) Rok 1848 na Pomorzu, Jantar, R. VI, z. 2, 1948, s. 111-148. 26) Gdańsk w czasie "Wiosny Ludów", Rejsy (Ilustr. Dodatek Dziennika Bałtyckiego), nr 12, 1948. 27) O satyrze i satyrykach kaszubskich, tamże, nr 15, 1948. 28) Walka ze Smętkiem w życiu i twórczości A. Majkowskiego, tamże, nr 40, 1948. 29) Na Kaszubach (walka o język ojczysty) [w książce:] Mowa ojczysta, Warszawa 1949, s. 71-95. 30) W kręgu kaszubskiego zaplecza morskiego (O literaturze kaszubskiej), Odra, nr 22, 1949. 31) Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej, Poznań 1950, s. VIII+399+1 tab. 32) Oblicze społeczne twórcy ruchu młodokaszubskiego (Aleksandra Majkowskiego), Przegląd Zachodni, nr 5/6, 1950, s. 435-451. 33) Pod wspólnym sztandarem (O manifestacji polskich i niemieckich demokratów gdańskich w r. 1849), Rejsy, nr 26, 1950. 34) Księgi Mickiewicza pod strzechą kaszubską, Ilustr. Kurier Polski, nr 37, 1950. 35) Obronca polskiego słowa (Krzysztof Celestyn Mrongowiusz), Rejsy, nr 21, 1951. 36) Echa powstania listopadowego w Gdańsku i okolicy, tamże, 25/26 XI 1951. 37) Orędowniczka kaszubskiej sztuki ludowej (Teodora Gulowska - wspomnienie pośmiertne), Ilustr. Kurier Polski, nr 103, 1951. 38) W 100-lecie urodzin Derdowskiego: "Nie ma Kaszub bez Polonii", Rejsy, nr 10, 1952. 39) "Czorlińsci" przed sądem (Nieznany fragment z życia i twórczości H. Derdowskiego), tamże, nr 5, 1953. 40) Studenckie peregrynacje z Pomorza do Wrocławia.

wia w XIX w., tamże, nr 49, 1953. 41) Kaszuba w nurcie rewolucji (Cykl artykułów, opartych na materiale źródłowym, o Fl. Ceynowie z okresu jego studiów we Wrocławiu 1841-43 i Wiosny Ludów), Rejsy, nr nr 7, 8, 9, 10, 15, 19, 33, 34, 1954. 42) Społeczne źródła regionalnej literatury kaszubskiej, tamże, nr 43, 1954. 43) O rewolucyjnych początkach chojnickiego i chełmińskiego "Mickiewicza" (tj. towarzystw filomackich na Pomorzu w latach 40-ych ub. wieku), Pomorze (Bydgoszcz), nr 3, 1955. 44) Szeroki odzew rewolucji 1905/7 na Pomorzu, Rejsy, nr 41, 1955. 45) Henryk Nitschmann - niemiecki propagator polskości (o miłośniku i tłumaczu m.in. poezji A. Mickiewicza), tamże, nr 46, 1955. 46) Adam Mickiewicz w tradycjach Gdańska (w 100-ną rocznicę zgonu) tamże, nr 47, 1955. 47) Pomorze w dobie narastania i rozwoju kapitalizmu (1807-1870) [w księdze zbior. PAN:] Konferencja pomorska 1954 r., Warszawa 1956, s. 131-171. 48) Genowa czy Ceynowa?, tamże, Prace językoznawcze, s. 207-209. 49) Strajk szkolny na Pomorzu Gdańskim w latach 1906/7, Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza, t. III, z. 1, 1957, s. 81-110. 50) Ruch robotniczy i ruch narodowy na Pomorzu Gdańskim w latach 1905-1907, tamże, s. 261-290. (Dwie ostatnie prace ukazały się osobno pt. Lata 1905-1907 na Pomorzu Gdańskim, Poznań 1957). 51) Historia Pomorza (wypowiedź dyskusyjna na temat t. II makiety Historii Polski), Kwart. Hist., R. LXIV nr 4-5, s. 50-52. 52) Obrońca polskości Gdańska i Kaszub (O dr Władysławie Pniewskim), Rejsy, nr 8, 1957. 53) W hołdzie twórcy "Pana Czorlińskiego" (Hieronimowi Derdowskiemu z okazji 55-tej rocznicy zgonu i odsłonięcia jego pomnika we Wielu), Kaszëbë, R. I, nr 1, 1957. 54) Pomorze Gdańskie, 1307-1850. Wybór źródeł, Wrocław 1958, s. XVI+480. 55) Przedmowa do "Pieśni z Kaszub" Wł. Kirsteina i L. Ropla, Gdańsk 1958.

CIMOCHOWSKI WACŁAW urodził się 22 grudnia 1912 r. w Kursku (ZSRR). W 1922 r. osiedlił się w Wilnie, gdzie ukończył w 1931 r. Państwowe Gimnazjum im. J. Słowackiego, typu neoklasycznego. Studia wyższe odbył na Wydziale Humanistycznym USB w Wilnie, studiując filologię klasyczną u profesorów J. Oki i S. Srebrnego oraz gramatykę porównawczą języków indoeuropejskich pod kierunkiem prof. J. Otrębskiego. Stopień magistra filozofii uzyskał w 1935 r. na podstawie pracy "Język I pieśni Iliady". W 1936 r. otrzymał stypendium zagraniczne na specjalizację w zakresie albanologii. W Wiedniu studiował albanistykę pod kierunkiem prof. dra N. Jogla i sanskryt pod kierownictwem prof. dra Geigera. W lutym 1937 r. wyjechał do Albanii (Skkodra) dla praktycznego opanowania języka i zebrania materiałów do pracy albanologicznej i przebywał tam do końca tegoż roku. Po powrocie do Wilna przedstawił pracę doktorską w języku niemieckim "Der korel'albanische Dialekt von Dushman". Praca została przyjęta i zakwalifikowana do druku, jednak z powodu wybuchu wojny nie została wydrukowana. Okres lat 1939-1945 wypełniła praca fizyczna oraz służba wojskowa (1944-1945). W latach 1945-1948 przetłumaczył swą pracę doktorską na język

polski, a po zdaniu przepisanych egzaminów na Uniwersytecie Poznańskim uzyskał stopień doktora filozofii w zakresie językoznawstwa indoeuropejskiego z przedmiotem pobocznym filologią klasyczną (język i literatura greoka).

Od 1 X 1948 r. był adiunktem przy Zakładzie Fonograficznym, a od 1950 r. przy Zakładzie Językoznawstwa Indoeuropejskiego, a następnie Językoznawstwa Ogólnego UP. Na stanowisku tym pozostawał do 1955 r. W okresie 1949-1953 był pomocnikiem prof. dra J. Otrębskiego, założyciela, wydawcy i redaktora czasopisma *Lingua Posnaniensis*, a w 1954 r. sekretarzem redakcji. W dniu 27 V 1955 r. decyzją Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej otrzymał na podstawie całości dorobku naukowego tytuł docenta. Od 1 IX 1955 r. został przeniesiony na UMK, gdzie pozostaje do chwili obecnej.

S p i s p r a c: 1) Dwie etymologie albańskie, *Lingua Posnaniensis* I 1949, s. 164-188. 2) Recherches sur l'histoire du sandhi dans la langue albanaise, *Lingua Posn.*, II, 1950, s. 220-255. 3) Albanische Etymologien, *Lingua Posn.*, III, 1951, s. 156-168. 4) Zur albanischen Wortforschung, *Lingua Posn.*, IV, 1953, s. 189-207. 5) Le dialecte de Dushmani. Description de l'un des parlers de l'Albanie du nord, Poznań 1951. Ponadto recenzje w *Lingua Posnaniensis*.

GERSTMANN STANISŁAW urodził się 28 marca 1911 r. Studia uniwersyteckie odbywał we Lwowie na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza i zakończył je uzyskaniem stopnia doktora filozofii w 1939 r. W latach 1946-1955 był adiunktem Zakładu Psychologii UMK, w latach 1955 do 1 VII 1956 adiunktem Zakładu Pedagogiki UMK. Na podstawie uchwały Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej z dnia 28 VI 1956 r. otrzymał naukowy tytuł docenta. Z dniem 1 VII 1956 r. został mianowany docentem przy Katedrze Psychologii UMK, a od 1 X 1956 r. przeniesiony z urzędu na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

S p i s w a ż n i e j s z y c h p r a c: 1) O Chochole i Wernyhorze, *Odrodzenie*, nr 20, 1946. 2) "Wesele" jako dramat symboliczny, *Twórczość*, R. III z. 1, 1947, s. 71-93. 3) Fizjologiczne mechanizmy emocji i uczuć według nauki J. Pawłowa, *Nowa Szkoła*, R. VI nr 4, 1955, s. 359-373. 4) Wpływ rodziców na zaburzenia emocjonalności uczniów, *Prace Wydziału Filolog.-Filoz.* TNT, t. V z. 2, 1956, s. 179. 5) Fizjologiczna podstawa temperamentu, *Nowa Szkoła*, R. VII z. 3, 1956, s. 256-276.

HUTNIKIEWICZ ARTUR, urodzony we Lwowie dn. 12 stycznia 1916 r., studia gimnazjalne odbył w Państw. Gimnazjum VI im.

St. Staszioa we Lwowie (typ klasyczny dawny) w latach 1926-1934. Uzyskawszy w 1934 r. świadectwo dojrzałości wstąpił w tymże roku na wydział humanistyczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie w latach 1934-1939 studiował filologię polską pod kierunkiem profesorów: Eugeniusza Kucharskiego, Juliusza Kleinera i Witolda Taszyckiego, filologię klasyczną (latynistykę) pod kier. prof. Jerzego Kowalskiego oraz historię kultury pod kier. prof. Stanisława Lempickiego. W r. akad. 1938/39 pełnił obowiązki asystenta przy Katedrze Polskiej Literatury Porównawczej. Dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej uzyskał w czerwcu 1939 r. W latach 1939-1941 oraz 1944-1945 kontynuował studia w zakresie historii powszechnej na wydziale historycznym ukraińskiego uniwersytetu we Lwowie uzyskując absolutorium. W okresie okupacji niemieckiej, w latach 1941-1944 skierowany został przez Niemców do robót przymusowych. Zwolniony w 1942 r. pracował przez następne dwa lata jako laborant w Instytucie Behringa. Po wyjeździe ze Lwowa w sierpniu 1945 r., od 1 września tegoż roku był nauczycielem j. polskiego w Państw. Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Wałczu na Pomorzu Zachodnim. W październiku r. 1946 został powołany na stanowisko st. asystenta przy Katedrze Teorii Literatury i Literatury Porównawczej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 1947-1948 był jednocześnie wykładowcą na studium wstępnym UMK. W 1948 r. uzyskał dyplom zawodowy nauczyciela szkół średnich oraz stopień naukowy doktora filozofii na podstawie rozprawy "Forma motywacyjna w kompozycji powieści Żeromskiego". W r. 1950 został mianowany adiunktem, w 1955 zast. profesora, w 1956 docentem historii literatury polskiej na podstawie pracy pt. "Żeromski i naturalizm", a w 1957 kierownikiem Zakładu Literatury XX w. przy Katedrze Zesp. Hist. Liter. Polskiej. W latach 1946-1951 był sekretarzem Oddz. Tor. Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, a w latach 1948-1949 kierownikiem biura w Zarządzie Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Od r. 1951 jest współpracownikiem Komisji Filologicznej, a od 1957 członkiem miejscowym Wydziału Filologiczno-Filozoficznego TNT. W latach 1956-1958 był prodziekanem Wydziału Humanistycznego UMK.

S p i s p r a c : 1) Żeromski i naturalizm, Prace Wyzd. Filolog.-Filoz. TNT t. VI, z. 1. Toruń 1956, s. 208. 2) W sprawach nauki o literaturze, Arkona (Bydgoszcz), nr 7/9 i 10/12. 3) Pół wisku "Ludzi bezdomnych", Dziś i Jutro (Warszawa), nr 2, 1950. 4) Miniona i współczesne. Z problemów tradycji literackiej, tamże, nr 12, 1950. 5) Hugo Kołłątaj, tamże, nr 13 i 19, 1950. 6) Żywoć na miarę wieczności (Stanisław Staszic), tamże, nr 17, 1950. 7) Guy de Maupassant, tamże, nr 36, 1950. 8) Jeszcze w sprawie fantastyki, Tygodnik Powszechny (Kraków), nr 38, 1950. 9) Epik mieszczańskiej Warszawy (Włodzimierz Perzyński), Dziś i Jutro, nr 43, 1950. 10) Z perspektywy dwudziestopięcioletnia (Stefan Żeromski), tamże, nr 1, 1951. 11) Forma motywacyjna w kompozycji powieści Żeromskiego, Sprawozdania TNT, nr 3, Toruń 1951, s. 72-76. 12) O Stefanie Grabińskim. Tygodnik Powszechny, nr 50, 1951. 13) Turgeniew, Dziś i Jutro, nr 3, 1952. 14) Eugeniusz Kucharski, Tygodnik Powszechny, nr 40, 1952. 15) Zapomniany realista (Tadeusz Jaroszyński), Dziś i Jutro, nr 35, 1953. 16) Glossy o Kochanowskim, tamże, nr 39, 1953. 17) Dziennik Żeromskiego, tamże, nr 42, 1953. 18) "Za zniżskim bagnem jest wieś przejezdna ..." (Klemens Janicki), tamże, nr 48, 1953. 19) Czy dramat jest dziełem literackim?, tamże, nr 42, 1954. 20) Przybyszewski po latach, tamże, nr 11, 1955. 21) Nad dziełem naturalisty (Adolf Dygasiński), tamże, nr 19, 1955. 22) O twórczości Marii Dąbrowskiej, tamże nr 28, 1955. 23) Spojrzenie na Kasprowicza, Życie Literackie (Kraków), nr 31, 1956. 24) Eugeniusz Kucharski (1880-1952), Sprawozdania TNT, nr 7, 1956, s. 67-69. 25) Żeromski wobec Sienkiewicza, Życie Literackie, nr 47, 1956. 26) Jerzy Eugeniusz Płomiński. W trzydziestopięcioletnie działalności pisarskiej. Wstęp do książki J.E. Płomińskiego "Twórcy bez masek". Warszawa 1956, s. 7-18. 27) Działalność nauczycielska Eugeniusza Kucharskiego, [w pracy zbiorowej:] Eugeniusz Kucharski, Prace Wyzd. Filolog.-Filoz. TNT, t. VI, z. 3. Toruń 1957, s. 49-58. 28) Bibliografia prac Eugeniusza Kucharskiego, tamże, s. 71-84. 29) O poezji Staffa, Pomorze (Bydgoszcz), nr 8, 1957. 30) Przypomnienie Sieroszewskiego, Życie Literackie, nr 28, 1957. 31) Teoria literacka Stefana Grabińskiego, Pomorze, nr 14, 1957. 32) Żeromski "pokrzywdzony"?, Życie Literackie, nr 51/52, 1957. 33) Twórczość literacka Stefana Grabińskiego (1887-1936), Prace Wyzd. Filolog.-Filoz. TNT, t. VIII, z. 1, Toruń 1959. Poza tym szereg recenzji w prasie literackiej i naukowej.

JADWIGA PUCIATA-PAWŁOWSKA urodzona 8 grudnia 1902 roku w Warszawie, tamże w 1921 r. ukończyła Gimnazjum H. Gepnerówny i w roku tym wstąpiła na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego; studiowała polonistykę u prof. Bronisława Gubrynowicza i prof. Józefa Ujejskiego, historię filozofii i estetykę u prof. Władysława Tatarkiewicza oraz historię sztuki jako przedmiot główny, pod kierunkiem prof. Zygmunta Batowskiego. W 1929 r. na podstawie rozprawy pt. "Rafał Hadziwicz - jego życie i twórczość" otrzymała stopień doktora filozofii z historią sztuki jako specjalnością. W tymże roku rozpoczęła pracę jako wykładowca historii sztuki w Uniwersytecie Powszechnym i w Ogniskach Oświaty Pozaszkolnej. Przez kilka lat prowadziła dział krytyki artystycznej w tygodniku "Płon". W 1932 r. została wykładowcą historii sztuki i kultury w Miej-

skiej Szkole Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie. Na stanowisku tym pozostawała do wybuchu drugiej wojny światowej. W czasie studiów i później odbywała podróże naukowe za granicę: do Niemiec, Francji, Austrii i Włoch (trzykrotnie). W 1939 r. była komisarzem wystawy "Pierwsze Czterdziestolecie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie" oraz wystawy zbiorowej Henryka Siemiradzkiego. Dla obu tych wystaw opracowała katalogi poprzedzone wstępnymi rozprawami. W czasie okupacji hitlerowskiej prowadziła tajne nauczanie historii sztuki pod pokrywką korespondencji handlowej. W powstaniu warszawskim utraciła cały swój warsztat naukowy: bibliotekę, notaty, materiały do prac przygotowywanych i gotową przyjętą do druku rozprawę o Rafale Hadziewiczu, która miała się ukazać w wydawnictwie Monografii Artystycznych Zachęty. Po powstaniu znalazła się w Wolbromiu pod Krakowem, gdzie po wyzwoleniu, w końcu 1945 r. rozpoczęła pracę dydaktyczną w tamtejszym liceum. W roku 1946 została mianowana st. asystentem, a w roku następnym adiunktem przy nieobsadzonej Katedrze Historii Sztuki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Odtąd prowadziła wykłady, ćwiczenia i seminarium magisterskie z historii sztuki dla studentów Wydziału Humanistycznego oraz wykłady i ćwiczenia dla studentów Wydziału Sztuk Pięknych. W marcu 1956 r. otrzymała tytuł naukowy docenta i prowadzi nadal wykłady, ćwiczenia i seminaria na Wydziale Sztuk Pięknych.

S p i s p r a c : 1) Dzieje Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie, Warszawa 1939. 2) Pierwsze czterdziestolecie Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, Warszawa 1939. 3) Henryk Siemiradzki, Warszawa 1939. 4) Stalle gotyckie kościoła N.M.P. w Toruniu, Toruń 1951. 5) Po-reformacki kościół św. Piotra i Pawła na Podgórzu pod Toruniem, Księga Pamiątkowa 75-lecia TNT, 1952, s. 185-204+5 tabl. 6) Bronisław Jamontt, Toruń 1955. 7) Tadeusz Makowiecki - historyk sztuki, [w:] Praca zbiorowa, Tadeusz Makowiecki, Prace Wydz. Filolog.-Filoz. TNT, t. V, z. 3, 1956. 8) Maksymilian Antoni Piotrowski, Studia Pomorskie, Wrocław 1957. 9) Z dziejów stosunków artystycznych Torunia i Gdańska w XVI i XVII wieku, [w:] Teka Komisji Historii Sztuki, Prace Wydz. Filolog.-Filoz. TNT, t. VIII, z. 1, 1939. Ponadto szereg życiorysów artystów w Polskim Słowniku Biograficznym i Encyklopedii Wojskowej oraz kilkadziesiąt artykułów w czasopiśmie warszawskich: Pion, Arkady, Radio, Antena, Tygodnik Ilustrowany, Świat i Bluszcz, a także w czasopiśmie toruńskim: Głos Demokratyczny (niepełny ich wykaz znajduje się w Bibliografii Czasopism w PIS w Warszawie).

W Y D Z I A Ł III

BASIŃSKA HALINA urodziła się w Moskwie 28 listopada 1903 r. W 1921 r. ukończyła ośmioklasowe gimnazjum żeńskie we Władystoku. Po powrocie do kraju wstąpiła na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1929 r. uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie chemii. Od 1926 r. pracowała w Zakładzie Chemii Nieorganicznej w charakterze asystentki. Jednocześnie przeprowadzała badania naukowe pod kierownictwem prof. M. Hłaski nad przewodnictwem elektrolitów w roztworach wodnych w atmosferze pozbawionej dwutlenku węgla i innych zanieczyszczeń gazowych. Poza tym kierowała Pracownią Chemii Analitycznej Ilościowej dla studentów chemii i farmacji.

Okres wojenny spędziła w Wilnie. W latach 1941-1943 brała udział w tajnym nauczaniu, prowadząc razem z mężem komplet w zakresie gimnazjalnym. Po ukończeniu działań wojennych w 1945 r. przyjechała do Torunia i powróciła do pracy naukowo-dydaktycznej na Uniwersytecie jako starsza asystentka Zakładu Chemii Nieorganicznej. Zorganizowała Pracownię Chemii Analitycznej Ilościowej i kieruje obecnie tą pracownią.

Na podstawie przeprowadzonych badań w dziedzinie trwałości koloidów uzyskała w 1950 r. stopień doktora chemii z odznaczeniem. W 1951 r. została mianowana adiunktem przy Zakładzie Chemii Nieorganicznej UMK. W 1954 r. otrzymała tytuł docenta.

Od kilku lat pełni obowiązki opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Chemików. Kilkakrotnie była członkiem Zarządu Oddziału Pomorskiego Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Toruniu. Poza tym pracuje jako przewodnicząca Sekcji Odzieżowej Komitetu Pomocy Repatriantom przy UMK w Toruniu oraz w innych organizacjach społecznych.

S p i s p r a c : 1) O trwałości hydrozolu chlorku srebra, Roczniki Chemii XXIV, 177, (1950). 2) O trwałości hydrozolu rodanku srebra, Roczniki Chemii XXIV, 188, (1950). 3) Obliczanie promieni jonowych na podstawie wartości koagulacyjnych hydrozolu chlorku srebra, Roczniki Chemii XXIII, 380, (1949). 4) Koagulacja hydrozolu chlorku srebra w świetle teorii Ostwald, Roczniki Chemii XXV, 83, (1951). 5) (wspólnie z K. Orylską) Koagulacja hydrozolu rodanku srebra, Roczniki Chemii XXV, 472, (1951). 6) Analiza miareczkowa, część I. Alkacymetria. Skrypt wydany przez PWN, 1952. 7) Analiza miareczkowa, część II. Metody oksydacyjno-redukcyjne. Analiza

strąceniowa. Skrypt wydany przez PWN, 1953. 8) Z zagadnień strukturalnych związków nieorganicznych, Wiadomości Chemiczne, nr 21-22, 178, (1948). 9) Oznaczenie wieku minerałów uranu na podstawie zawartości ksenonu. Wiadomości Chemiczne nr 19-20, 176 (1948). 10) Waritrony, nowe cząstki elementarne budowy materii. Kronika naukowa, Wiadomości Chemiczne, nr 23-24, 238 (1948). 11) Nagroda Nobla w dziedzinie chemii. Kronika Naukowa, Wiadomości Chemiczne, nr 23-24, 240 (1948). 12) Znaczenie wolnych rodników w reakcjach organicznych, Wiadomości Chemiczne, nr 26-27, 101 (1949). 13) Zastosowanie izotopów ciężkiego wodoru i ciężkiego tlenu do wyjaśniania mechanizmu reakcji chemicznych, Wiadomości Chemiczne, nr 28-29, 113, (1949). 14) Zastosowanie analizy promieniotwórczej w badaniach meteorytów, Wiadomości Chemiczne, nr 33-36, 237 (1950). 15) O nowych wartościowościach żelaza, manganu i chromu, Wiadomości Chemiczne, nr 9(76), 412, (1953). 16) (wspólnie z A. Basińskim), Adsorpcja jonów bromkowych przez hydrozól bromku srebra o dużej czystości (praca zniszczona w czasie wojny). 17) Sztuczne diamenty, Wiadomości Chemiczne, nr 5, 108, 273, (1956). 18) (wspólnie z K. Orylską) Nowa metoda miareczkowego oznaczania kadmu, Roczniki Chemii XXX, 281, (1956). 19) (wspólnie z K. Banasiakiem) Monohydrat tiosiarczanu barowego jako substancja wzorcowa w jodometrii, Chemia Analityczna, z. 4, 315, (1957). 20) (wspólnie z T. Bobińską) O możliwości zastosowania CuO jako substancji wzorcowej w jodometrii, Chemia Analityczna, z. 3, 240, (1957).

BASIŃSKI ANTONI urodził się dnia 22 czerwca 1905 roku w Częstochowie jako syn Antoniego lekarza i Roberty z Możdżeńskich. W 1923 r. ukończył Gimnazjum Państwowe im. Jana Kochanowskiego w Radomiu i udał się na studia chemiczne na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W roku 1928 uzyskał stopień magistra chemii. Od 1926 r. pełnił kolejno obowiązki asystenta młodszego, starszego, a następnie adiunkta w Zakładzie Chemii Fizycznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W roku 1929 uzyskał stypendium zagraniczne Funduszu Kultury Narodowej i udał się na studia specjalne w dziedzinie koloidów do prof. Georga Wiegnera w Politechnice w Zurychu. Tutaj uzyskał stopień doktora chemii w 1932 r. Po powrocie do Wilna pracował nadal naukowo i w roku 1935 habilitował się w zakresie chemii fizycznej uzyskując tytuł docenta. W Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie prowadził ćwiczenia i wykłady zleczone z chemii fizycznej i z chemii koloidów. W 1938 r. uzyskał ponownie stypendium zagraniczne Funduszu Kultury Narodowej i wyjechał na dalsze studia zagraniczne do prof. H.R. Kruyta, kierownika laboratorium van t'Hoffa w Utrechcie. W Holandii przebywał do sierpnia 1939 r. pracując nadal w dziedzinie koloidów. Przed samym wybuchem wojny zdążył powrócić do Wilna, gdzie pracował nadal w Uniwersytecie. Z chwilą likwidacji Uniwersytetu przez władze litewskie w po-

łowie grudnia 1939 r. pracował w charakterze robotnika z ramienia Giełdy Pracy. W Wilnie przebywał w ciągu całej wojny bez przerwy. Obok pracy zarobkowej brał w ciągu kilku lat czynny udział w tajnym nauczaniu. Po zajęciu Wilna przez Armię Czerwoną wyjechał w lipcu 1945 r. do Torunia, gdzie został zaangażowany w charakterze profesora chemii fizycznej. W Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu pracuje bez przerwy od pierwszej chwili jego założenia aż do chwili obecnej. Od roku 1945 do roku 1952 pełnił również obowiązki kierownika Katedry Chemii Nieorganicznej.

Brał czynny udział w życiu naukowym i społeczno-zawodowym. Był przewodniczącym Sekcji Chemii Fizycznej i Inżynierii Chemicznej na I Kongresie Nauki Polskiej, członkiem Komisji Rzeczników do Spraw Chemii przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, członkiem delegacji polskiej na Kongres Pokoju w Helsinkach (1954), członkiem delegacji polskiej na Kongres Stronictwa Demokratycznego Finlandii (1954), przewodniczącym delegacji rektorów na Kongres Międzynarodowej Unii Uniwersytetów w Istambule (1955), członkiem Komitetu Redakcyjnego Roczników Chemii, członkiem Komitetu Redakcyjnego Podręczników Akademickich z dziedziny chemii, redaktorem działu chemii TNT (Section B), kuratorem Koła Chemików Studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, kilkakrotnym prezesem Oddziału Pomorskiego Towarzystwa Chemicznego, wiceprezesem ogólnopolskiego Towarzystwa Chemicznego, wreszcie członkiem Instytutu Chemii Fizycznej PAN. Od roku 1953 do 1958 pełnił obowiązki rektora Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu. Za działalność naukową, organizacyjną i społeczną został odznaczony Krzyżem Oficerskim Poloniae Restitutae, medalem dziesięciolecia, dyplomem uznania nadanym przez Rektora i Senat UMK w Toruniu (1952) oraz kilkakrotnie nagrodą Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego.

S p i s p r a c : 1) La vitesse de dissolution de l'étain métallique dans une solution aqueuse de chlorure stannique, Journal de Chimie Physique, Paris 1930. 2) (wspólnie z E. Bekierem) Badania nad szybkością rozpuszczania się metali w wodnych roztworach soli. II. Szybkość rozpuszczania się cyny w wodnym roztworze chlorku cynowego, Roczniki Chemii X, 71, (1930). 3) Ueber die Stabilität der negativen und positiven Halogen und Rhodan-Silbersole. Promotionsarbeit, Dresden-Leipzig, 1932. 4) Szybkość rozpuszczania się metali w wodnym roztworze bromu, Roczniki Chemii XII, 536, (1932). 5) O zmianie potencjału elektrokinetycznego koloidów halogenowych srebra przy rozcieńczaniu, Roczniki Chemii, XIII, 117 (1933). 6) Szybkość

rozpuszczania się miedzi w solach miedziowych, Roczniki Chemii, XIV, 31 (1934). 7) Studia nad trwałością koloidów. O trwałości ujemnego koloidu jodku srebra, Roczniki Chemii XIV, 1017 (1934). 8) Studia nad trwałością koloidów II. O trwałości ujemnego koloidu jodku srebra, Roczniki Chemii XV, 430, (1935). 9) W sprawie teorii adsorpcyjnej rozpuszczania, Roczniki Chemii XVII, 567 (1937). 10) (wspólnie z S. Sawicką) O trwałości hydrozoli haloidów srebra, Roczniki Chemii XVII, 605, (1937). 11) O koagulacji hydrozolu jodku srebra, Roczniki Chemii XVIII, 336, (1938). 12) Ueber das reine Silberbromidsol, Rec. Trav. Chim. 59, 331 (1940). 13) Ueber das reine Silberbromidsol, Rec. Trav. Chim. 60, 267 (1941). 14) Studia nad trwałością koloidów halogenowych srebra. O czystym hydrozolu bromku srebra, Roczniki Chemii XXI, 29, (1947). 15) O czystym hydrozolu bromku srebra II. Roczniki Chemii XXI, 41 (1947). 16) Z zagadnień radiochemii roztworów wodnych, Wiadomości Chemiczne, nr 7-8, 183, (1948). 17) O najcięższym izotopie wodoru, Wiadomości Chemiczne, nr 6, 128, (1948). 18) Zastosowanie promieniotwórczych indykatorów w analizie chemicznej. Wiadomości Chemiczne, nr 9-12, 222 (1949). 19) Znaczenie promieniotwórczych indykatorów w badaniach analitycznych, Wiadomości Chemiczne, nr 1-2, 1, (1950). 20) Promieniotwórcze izotopy węgla, Wiadomości Chemiczne, nr 3-4, 75, (1950). 21) (wspólnie z Z. Czerwińskim) O szybkości parowania solanek, Przegląd Górniczy, nr 5, 269, (1950). 22) (wspólnie z B. Dirską) Regeneracja odpadków tłuszczowych z brzezczyk garbarskich, Biuletyn Inst. Przem. Skórzanego, nr 3, (1952). 23) (wspólnie z M. Czerniawskim i J. Skragą) Badania nad lepkością i strukturą garbników roślinnych, Prace Gł. Inst. Chemii Ogólnej nr 3, 49, (1951). 24) (wspólnie z Z. Sierockim) Próby oczyszczania kwasu fosforowego otrzymanego metodą ekstrakcji, Przemysł Chemiczny, t. VIII/31, 355, (1952). 25) Charakterystyka i znaczenie jonitów, Wiadomości Chemiczne, nr 4, 133, (1951). 26) (wspólnie z S. Jakubowskim) Nowe metody ilościowego oznaczania kadmu. Wagowe oznaczenie kadmu w postaci żelazocyjanku, Przemysł Chemiczny, t. IX (32), 190, (1953). 27) (wspólnie z A. Lemańska) Nowe metody ilościowego oznaczania kadmu przez wytrącanie w postaci żelazocyjanku, Przemysł Chemiczny, t. IX, 241, (1953). 28) (wspólnie z Z. Tyrakowskim) Badania nad utrwalaniem w wywoływaczach fotograficznych, Roczniki Chemii, nr 27, 102. (1953). 29) (wspólnie z T. Kaczarską) Badania nad sorpcją kwasu siarkowego przez mączkę ziemniaczaną, Przemysł Chemiczny, t. X(33), nr 1, 23, (1954). 30) (wspólnie z A. Wilmańska) Wpływ elektrolitu na sorpcję kwasu siarkowego przez mączkę ziemniaczaną, Przemysł Chemiczny, t. X(33), 82, (1954). 31) (wspólnie z M. Lango) Potencjometryczne miareczkowanie kadmu żelazocyjankiem litu, Przemysł Chemiczny, t. XI(34), 145, (1955). 32) (wspólnie z M. Sierocką) Mechanizm otrzymywania koloidów wodorotlenków żelaza, glinu i chromu za pomocą jonitów, Roczniki Chemii, 29, 656, (1955). 33) (wspólnie z Z. Orylskim) Konduktometryczne miareczkowanie kadmu żelazocyjankiem litowym, Przemysł Chemiczny, t. XI(34), 203, (1955). 34) (wspólnie z M. Sierocką i F. Schmidtem) Mechanizm otrzymywania zolu kwasu molibdenowego za pomocą jonitów, Roczniki Chemii, 31, 3, (1957). 35) (wspólnie z M. Tomczyk i L. Zielińskim) Badania nad stabilizacją utrwalaczy fotograficznych, Roczniki Chemii, 30, 165, (1956). 36) (wspólnie z M. Koneczną) O rozpuszczalności pyrofosforanu srebrowego w pyrofosforanach, Roczniki Chemii, 30, 1077, (1956). 37) (wspólnie z W. Bogotko) Potencjometryczne miareczkowanie kadmu żelazocyjankiem potasowym, Roczniki Chemii, 30, 613, (1956). 38) (wspólnie z S. Skrzyplikiem) Przebieg reakcji w układzie $MgSO_4-Li_2SO_4$, Roczniki Chemii, 30, 463, (1956). 39) (wspólnie z M. Kuikiem) Amperometryczne miareczkowanie kadmu żelazocyjankiem litowym, Roczniki Chemii, 30, 669, (1956). 40) (wspólnie z S. Poczopko) O rozpuszczalności żelazocyjanku kadmowego, Roczniki Chemii 30, 449, (1956). 41) (wspólnie z U. Ledzińską) O rozpuszczalności żelazocyjanku kadmowego

w wodzie, Roczniki Chemii, 30, 457, (1956), 42) (wspólnie z W. Szymańskim) Oznaczenie rozpuszczalności żelazocyjanku kadmowego metodą pomiaru przewodnictwa nasyconego roztworu w 25 °C, Roczniki Chemii, 32, 23 (1958). Podręczniki i monografie: 44) Ćwiczenia rachunkowe z chemii fizycznej Warszawa 1935. 45) Skrypt z chemii nieorganicznej i ogólnej w 5 tomach. Wyd. I nakładem UMK, wyd. II nakładem Akademickiej Księgarni Spółdzielczej "Skrypt". 46) Ćwiczenia rachunkowe z chemii fizycznej. Warszawa 1950. 47) Chemia nieorganiczna i ogólna. Warszawa 1953. 48) Koloidy, monografia opracowana dla Kalendarza Chemicznego, Warszawa 1954. 49) Ćwiczenia laboratoryjne z chemii fizycznej, praca zbiorowa pod red. W. Świętosławskiego, Warszawa, wyd. I - 1952, wyd. II - 1955. 50) Zarys fizykochemii koloidów, Warszawa 1957.

CZERWIŃSKI ZENON urodzony dnia 26 kwietnia 1911 r. w Świątnikach woj. wileńskiego. Do szkół uczęszczał w Wilnie i w 1934 r. uzyskał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum Adama Mickiewicza. W tymże roku zapisał się na Uniwersytet Stefana Batorego na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, obierając kierunek studiów chemicznych. Studia ukończył w 1939 r., jednakże wybuch wojny, mobilizacja, obóz internowanych oraz powrót do Wilna w okresie zamykania Uniwersytetu uniemożliwiły uzyskanie dyplomu.

W 1945 r. przybył do Torunia i w dniu 1 X 1945 r. rozpoczął pracę w nowo powstającym Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w charakterze młodszego asystenta przy Katedrze Chemii Fizycznej. W 1946 r. uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie chemii i został mianowany starszym asystentem. W 1949 r. złożył egzamin doktorski i otrzymał tytuł doktora chemii. Z dniem 1 I 1950 r. został mianowany adiunktem i obowiązki te pełnił do chwili przyznania przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną dla pracowników nauki tytułu docenta uchwałą z dnia 25 IX 1954 r. Jest członkiem zwyczajnym i współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Chemicznego Oddziału Pomorskiego w Toruniu oraz członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

S p i s p r a c : 1) (wspólnie z A. Basińskim) O szybkości parowania solanek, Przegląd Górniczy, nr 5, 1950, s. 269. 2) Badania nad szybkością krystalizacji chlorku sodowego, PWT, 1950. 3) O zawartości jodków w solach warzelnianych, Przegląd Górniczy, nr 1, 1952. 4) (wspólnie z L. Nowosielską) Szybkość parowania solanek wielickich, Przegląd Górniczy, nr 4, 1953, 5) (wspólnie z K. Wawrzyniakiem) Oznaczenie koloidów w sokach cukrowniczych i ich usuwanie solami glinu, Gazeta Cukrownicza, nr 1, 2, 3, 1954. 7) (wspólnie z A. Narębską) Krystalizacja solanek przygotowanych jonitami, Przegląd Chemiczny, nr 6, 1954. 8) (wspólnie z B. Ryńskim) Zależność szybkości krystalizacji solanek od ich składu chemicznego, Przemysł Chemiczny, nr 12, 1956. 9) (wspólnie z J. Siedlewskim) Wpływ obcych jonów na zmianę postaci krystalicznej chlorku sodowego, Studia Soc. Sc. Tor.,

Sectio B (Chemia), vol. I, nr 4, 1958. 10) (wspólnie z J. Jaworowiczem) Wpływ obcych jonów na zmianę postaci krystalicznej siarczynu litowego, tamże. 11) (wspólnie z H. Stumidisem). Wpływ obcych jonów na zmianę postaci krystalicznej chlorku potasowego, tamże.

CZOPEK JULIUSZ urodził się 11 kwietnia 1922 r. w Korabnikach, pow. i woj. krakowskie. W 1939 r. ukończył gimnazjum im. A. Witkowskiego w Krakowie. W czasie okupacji pracował w warsztacie stolarskim w Skawinie. W 1945 r. zapisał się do Państw. Liceum Mat.-Przyr. w Krakowie, a równocześnie jako wolny słuchacz na Wydział Mat.-Przyr. Uniwersytetu Jagiellońskiego (sekcja zoologia). Z chwilą otrzymania świadectwa dojrzałości, w lutym 1946 r. uzyskał uprawnienia studenta zwyczajnego. Po ukończeniu trzeciego roku studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim rozpoczął pracę jako młodszy asystent przy Katedrze Anatomii Porównawczej i Embriologii na UMK w Toruniu. Pracując w dalszym ciągu przy wyżej wymienionej Katedrze uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim stopień magistra filozofii w zakresie anatomii porównawczej. Od 1 kwietnia 1950 r. rozpoczął pracę przy Katedrze Anatomii Porównawczej UMK (która została przemianowana na Katedrę Zoologii Ogólnej) jako starszy asystent. W grudniu 1951 r. uzyskał na Uniwersytecie M. Kopernika tytuł doktora nauk ścisłych z zakresu zoologii. Od 16 lutego 1954 r. do stycznia 1955 r. pracował przy Zakładzie Zoologii Ogólnej UMK jako adiunkt. W dniu 29 stycznia 1955 r. uzyskał przyznany przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną dla Pracowników Nauki tytuł naukowy docenta.

S p i s p r a c: 1) The structure of the compound monstres in the embryos of the Dunajec Sea-trout *Salmo trutta* L. and Brown-trout *Salmo trutta f. fario* L. Bull. Acad. Pol. B II - 1950, 1-11. 2) (wspólnie z H. Pugaczewską i I. Sopoćko) Unaczynienie powierzchni oddechowych u traszki grzebieniastej (*Triturus cristatus* Laur.). Folia Morph. 5, 1954, 93-104. 3) (wspólnie z H. Szarskim) Oddychanie skórne płazów i jego konsekwencje ewolucyjne. Kosmos 3, 1954, 256-267. 4) Łatwy sposób zdejmowania tarcz zarodkowych kurczęcia. Folia Morph. 5, 1954, 314-316. 5) The vascularization of the respiratory surfaces of some Salientia. Zool. Pol. Vol. 6, Fasc 2, 1955, 101-134. 6) Vascularization of respiratory surfaces in *Lelopelma hochtetteri* (F i t z i n g e r) and *Xenopus laevis* (D a u d i n). Acta anat. 25, 1955, 346-360. 7) (wspólnie z G. Czopkową) Vascularization of respiratory surfaces in *Bombina variegata* (L.). Bull. Acad. Polon. Sci. Cl. II, 3, 1955. 313-318. 8) (wspólnie z G. Czopkową) Sosudistaja sistema dychatielnych powierchnostiej żółtobruchej żerlanki (*Bombina variegata* L.) Biul. PAN, Otd. II, t. III, 1955, 321-326. 9) Krew płazów. Zeszyty Naukowe UMK, Biol.z.1, 1956, 187-192. 10) The vascularization of respiratory surfaces in *Ambystoma mexicanum* (C o p e.) in ontogeny. Zool. Pol. 1957.

GROMADSKA MELITYNA urodzona 18 lutego 1919 r. w Rzezczyce (woj. lubelskie). W 1933 r. ukończyła gimnazjum Wydziału Powiatowego i Magistratu w Krzemleńcu. W 1934 r. rozpoczęła studia na Wydziale Rolniczym USB w Wilnie ukończone w maju 1939 r. uzyskaniem dyplomu inżyniera rolnictwa. W czerwcu 1939 r. rozpoczęła pracę jako zastępca asystenta w stacji Ochrony Roślin W.I.R. w Wilnie pod kierownictwem prof. dra J. Prüffera. W czasie okupacji nie miała możliwości pracy naukowej. Po wyzwoleniu zaczęła pracować jako asystentka przy Pracowni Zoologicznej Wydziału Rolniczego UJ w Krakowie, a od 1 XI 1947 r. jako starsza asystentka przy Katedrze Ochrony Przyrody i Ekologii w UMK w Toruniu. W czerwcu 1949 r. złożyła egzamin doktorski, uzyskując stopień doktora w zakresie nauk przyrodniczych. Od 1 września 1949 r. awansowała na stanowisko adiunkta przy wyżej wymienionej Katedrze. W lipcu 1955 r. uzyskała stopień docenta. W roku 1957 odbyła studia specjalne w Zakładzie Chemii Fizjologicznej pod kierownictwem prof. Florkina w Liège oraz zwiedziła pracownie ekologiczne w Louvain i we Francji (Versailles, Bures s/Yvette, La Minière, Antibes).

S p i s p r a c i: 1) Wpływ temperatur stałych i przemiennych na ilość wyprodukowanego CO₂ przez poczwarki różnych owadów, Stud. Soc. Sc. Tor., Sec. E (zoologia) vol. II, nr 1, 1950. 2) Fauna kwiatów wydmy Zadróż, Stud. Soc. Sc. Tor. Sec. E, Suppl. I, 1949. 3) Znaczenie izoterm styczniowych dla rozmieszczenia *Eriosoma lanigerum* H a u s m, Prace roln.-leśne PAU, Kraków 1949. 4) Wpływ temperatur stałych i przemiennych na ilość wyprodukowanego CO₂ przez poczwarki różnych owadów. Cz. II. Kuporkwa rudnica (*Euproctus chrysorrhæa* L.), streszczenie [w:] Sprawozdania TNT, nr 5, 1953. 5) Przylężce kwiatów biotopu wydmowego, Ekologia Polska, t. II, z. 1. 6) Stosunki fizyko-chemiczne wód jez. Drużno, tamże, t. IV, z. 10. 7) Obserwacje nad fauną przylężców w kwiatach drzew owocowych, P.P.E., t. XXVI, nr 24, 1957 (1956). 8) Ptaki pożyteczne i ich ochrona, Wiedza Powszechna, W-wa 1946. 9) Owady pożyteczne, tamże, 1947. 10) Chrzęszcze szkodliwe w rolnictwie, tamże, 1949. 11) Owady - szkodniki pól uprawnych (atlasik z barwnymi tablicami), Warszawa 1952. 12) Owady - szkodniki składów i produktów spożywczych (atlasik z barwnymi tablicami), tamże 1953. 13) Ogólne zasady działania temperatury na organizmy zwierzęce, Wszechświat, 1948. 14) Zagadnienie gatunków szkodliwych i obojętnych, tamże, 1950. 15) O zasadach stawiania prognoz pojawu szkodników, tamże, 1950. 16) O pewnych przystosowaniach owadów do życia w glebie, tamże, 1951. 17) Wielożerność zwierząt a zmienność środowiska, tamże, 1956. 18) Zastosowanie radioaktywnych izotopów w niektórych badaniach zoologicznych i ekologicznych, Kosmos, z. 2(13), 1955. 19) Teoretyczne zagadnienia ekologii zwierząt, Ekol. Polska, Seria B, z. 1-2, 1956. 20) Biologiczne metody walki ze szkodnikami, P.P.E. Ser. B, z. 1, nr 3, 1957. 21) Lot owadów w świetle nowszych badań, tamże, nr 3, 1957. 22) 15-ta rocznica śmierci Kaszkarowa, Ekol. Pol., Seria B, z. 4., 1956. Poza tym szereg recenzji i notatek.

HANUSOWA WANDA (z domu KOPACZYŃSKA) urodziła się 10 czerwca 1914 r. we Lwowie. Po ukończeniu tamże szkoły średniej studiowała fizykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie; pracę magisterską (z dziedziny promieniowania multipolowego) wykonała pod kierownictwem prof. dra W. Rubinowicza i 8 I 1940 r. uzyskała stopień magistra. Po rocznej pracy w szkole średniej została mianowana aspirantką przy Katedrze Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Lwowskiego, ale w cztery miesiące później działania wojenne przerwały rozpoczęte studia aspiranckie. W latach następnych pracuje kolejno w szkołach zawodowych, biurach, a od 1945 r. w szkole ogólnokształcącej. Dopiero od roku ak. 1947/48 rozpoczyna pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, początkowo jako starszy asystent Zakładu Fizyki Doświadczalnej, wykonując równocześnie pracę doktorską z fizyki teoretycznej pod kierunkiem prof. dra A. Jabłońskiego. Tytuł doktorski uzyskuje w 1950 r. Od dnia 1 IV 1950 r. pracuje przy Katedrze Fizyki Teoretycznej UMK kolejno jako adiunkt, zastępca profesora (od 1 IX 1953) i docent (od 1 IV 1955).

Od 1949 r. jest członkiem Toruńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Fizycznego i kilkakrotnie wchodzi w skład Zarządu Oddziału (w roku 1954/55 pełni funkcję przewodniczącego).

S p i s p r a c : 1) The Torsional Oscillator, Acta Phys. Pol. X, 173, 1950. 2) Oscylator torsyjny, Stud. Soc. Sc. Tor. Sec. A. (mat.-fiz.), vol. II, 1951. 3) (wspólnie z J. Rayskim) Vacuum Polarization in a Non-Local Electrodynamics, Acta Phys. Pol. XII, 181, 1953. 4) On the Beta-Formalism of Kemmer and its Quantization, Acta Phys. Pol. XIII, 275, 1954. 5) Hamiltonian Formalism and Canonical Comutation Relations in the Case of First Order Lagrange Equations, Acta Phys. Pol. XIV, 309, 1955. 6) (wspólnie z J. Rayskim) On the Mass Spectra for Bosons, Acta Phys. Pol. XV, 117, 1956.

KĘPIŃSKI FELICJAN urodzony w Piotrkowie Tryb. 29 kwietnia 1885 r. ukończył tamże gimnazjum klasyczne w 1903 r., po czym zapisał się na Wydz. Mat.-Fiz. Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1905-09 odbywał studia filozoficzne i matematyczne na Uniwersytetach w Lipsku i Getyndze, a 1909-12 astronomiczne w Berlinie, gdzie w 1913 r. uzyskał stopień doktora filozofii. W 1914 r. był asystentem, a 1915-1918 pełnił obowiązki obserwatora w Uniw. Obserwatorium Astronomicznym Berlin-Babelsberg. W 1918 został powołany jako adiunkt do Obserwatorium Uniw. Warsz. W 1925 r. habilitował się z astronomii na Uniwersytecie Wileńskim, po czym objął docenturę astronomii w Politech-

nice Warszawskiej. W 1927 został mianowany profesorem nadzwyczajnym astronomii sferycznej i praktycznej w Polit. Warsz. i 1937 także profesorem zwyczajnym. Był profesorem tytularnym w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Wykładał w Szkole Topografów przy Wojsk. Inst. Geogr. w Warszawie. Jest przewodniczącym Podkomisji Komet przy Komitecie Astronomicznym Polskiej Akademii Nauk.

S p i s p r a c: 1) Ueber die periodischen Lösungen jupiternaher Planetoiden, Astr. Nachr. 1913, 2) Meridianbeobachtungen von kleinen Planeten, tamże. 3) i 4) Venusbeobachtungen, tamże. 5) Warscheinlichste Oerter von Polsternen, tamże. 6) Beobachtungen von Kometen am gr. Refraktor d. Sternwarte Babelsberg, tamże. 7) Ueber die Teilung des Ertelschen Meridiankreises d. Warschauer Sternwarte, Acta Astr. 1925, 8) Sur le catalogue d'étoiles de Kowalczyk, tamże. 9) Sur l'époque de l'opposition d'une petite planète, tamże. 10) Sur le mouvement des petites planètes du type (p+1): p, tamże. 11) Observations de petites planètes, tamże. 12) Sur la libration des périhélie de petites planètes, Biul. Obs. Wil., 13) Observations de la comète Orkisz, Ck. Obs. Warsz. 2. 14) Occultations d'étoiles par la Lune, tamże. 15) Observations du passage de Mercure, tamże. 16) Sur l'orbite de la comète Wilk-Peltier, tamże. 17) Retour en 1926 de la comète Kopff au Soleil, tamże. 18) La comète Kopff en 1919, Publ. of the Astr. Obs. of the Warsaw Univ., 1926, 19) Formules logarithmiques et arithmométriques concernant l'amélioration des orbites, tamże. 20) L'orbite de la comète Wilk-Peltier, Biul. Polskiej Ak. Um. 1927. 21) Sur la détermination de la latitude géogr. de l'Obs. Astr. de l'Univer. de Varsovie, tamże. 22) Die Bewegung des periodischen Kometen Kopff (1906 e), tamże, 1932, 23) The motion of the periodic Comet Kopff (1906 e), part II, tamże, 1936, 24) The motion of the periodic Comet Kopff (1906 e), part III, tamże, 1938. 25) Quelques méthodes de la détermination de l'azimut, Publ. Zakł. Astr. Prakt. 1931. 26) The return of the periodic Comet Kopff (1906 e) to the Sun, tamże, 1932. 27) Détermination de la latitude géogr. et de l'heure par l'observation de trois étoiles à la même hauteur, tamże, 1932. 28) Observations et calculs effectués à l'Inst. d'Astr. Pr. de l'Ec. Pol. de Varsovie, (wspólnie z M. Kowalczewskim), tamże, 1933. 29) Simultaneous Azimuth, Time and Latitude Determination from the Time and Azimuth Differences of three Stars, tamże, 1933. 30) Mikrophotometrische Messungen des Veränderlichen SU Dra in den Jahren 1931-34 (wspólnie z M. Kowalczewskim), tamże, 1934. 31) Längenbestimmung des Astr. Observ. d. Polyt. Hochsch. Warszawa, anlässlich d. Intern. Längenbest., tamże, 1935. 32) Zeit-, Polhöhen- und Azimuthbestimmung auf Grund von Sternpaardurchgängen durch zueinander senkrechte Vertikale, tamże, 1935. 33) Observations d'étoiles variables et de Novae in 1936, tamże, 1936, 34) Détermination de l'azimut et de la lat. géogr. par la méthode des hauteurs correspondantes, appliquée aux observations des paires d'étoiles, tamże, 1938. 35) Détermination simultanée de l'azimut et de la latitude géographique, effectuée à l'aide des observations des étoiles circumpolaires en élongation, tamże, 1938, 36) Reduction Tables for the computation of barycentric coordinates of the Sun for 1939, tamże, 1938. 37) The motion of the Periodic Comet 1906 IV, part IV, tamże, 1946, 38) Exact Ephemeris of the Periodic Comet 1906 IV, 1946, tamże, 1946. 39) Sur la méthode de la détermination simultanée de l'azimut, de la latitude géogr. et de l'heure à base des mesures de la différence des azimuts de deux étoiles et de la hauteur d'une d'elles, tamże, 1946. 40) Méthode de la détermination simultanée de l'azimut et de la la-

titude géogr., basée sur la mesure des différences des azimuts de trois étoiles observées à la même hauteur, tamże, 1946. 41) A method of determination the azimuth, the geographic latitude and the time by measuring the difference of azimuths of 2 stars and the altitude of one of them tamże, 1946. 42) The simultaneous determination of geographic latitude and time by measuring the altitude of two stars, tamże, 1946. 43) Barycentric reductions of the Sun co-ordinates for the years 1940-1946, tamże, 1948. 44) The motion of the Periodic Comet 1906 IV (Kopff) and its apparition in 1951, part V, ibid. 1950. 45) La comète périodique 1906 (Kopff) à son apparition en 1939 et 1945, tamże, 1950. 46) Barycentric reductions of the Sun co-ordinates for the years 1947-1949, Comptes-rendus des seances de la Société des Sciences et des Lettres de Varsovie, 1949. 47) O pewnym zagadnieniu z teorii poprawiania orbit eliptycznych, Sprawozd. Polskiego Tow. Astr., zes. III, 1951. 48) O doborze gwiazd, które w pobliżu ich górowania znajdują się z Biegunową na tym samym almukantaracie i tworzeniu z nich par do metod wyznaczanie szerokości geograficznej, Zeszyty Pol. Warsz. 1956. 49) O wyznaczeniu azymutu i szerokości geogr. w pobliżu elongacji, tamże. 50) Apparition de la comète périodique 1906 IV (Kopff) en 1951, VI partie, Acta Astr. 1955, 51) A statement concerning researches on the motion of the P/Comet 1906 IV (Kopff), Biul. PAN; 1955. 52) Algorytm rozwiązania równań normalnych i równań wzgl., Przegląd Geod. 1947. 53) Dzieło Mikołaja Kopernika jako astronomia, Prz. Geod. 1953. 54) Notatka o wyprowadzeniu okresu zmienności blasku kilku zmiennych, The Observatory, 55) Współrzędne geograficzne środka wieży Obs. Pol. Warsz., Prz. Miern. 1927. 56) Metoda Hosmera wyznaczania azymutu na mocy pomiaru kąta horyzontalnego między Biegunową a inną gwiazdą, Roczn. Astr. 1946. 57) Observations de planètes et de la comète Finsler, faites à l'Obs. de Varsovie, Journal des Observateurs V. VII. 58) Gwiazdy zmienne typu delta Cephei (cefeidy), Urania 1927, 59) Obliczanie wpływu ekstynkcji na jasność gwiazd, Urania 1937. 60) Mikołaj Kopernik (w 450-tą rocznicę urodzin), Urania 1925. 61) Hołd narodów dla Mikołaja Kopernika (1543-1943), Urania 1946. 62) Udział techniki w postępach astronomii, Wszczęświat 1931. 63) Astronomiczne kryteria teorii względności Einsteina, tamże. 64) Rozmiary i wiek wszechświata według Jeans'a, tamże. 65) S.p. Dr Mieczysław Kowalczewski, Publ. Z.A.P. 1946 66) Zakład Astr. Prakt. Pol. Warsz., Rocznik Obs. Krak. 1928. 67) Sprawozdanie z działalności Zakładu Astronomii Prakt. Politechniki Warszawskiej w latach 1929-49 Sprawozdania P. Tow. Astr. 1951. 68) O polskim przekładzie (1953) głównego dzieła Mikołaja Kopernika, Nauka Polska 1954. 69) Konsekwencje nierównomierności ruchu obrotowego Ziemi, Prz. Geod. 1955. 70) O biegu prac nad kometa Kopff'a, Post. Astr. 1956. 71) O badaniach ruchu komet, wykonanych w Polsce w ciągu ostatnich lat, Spraw. ze Zj. we Wrocławiu 1956. 72) Astronomia sferyczna, 1955, str. 332. 73) Astronomia Praktyczna, cz. I, 1951. 74) Rocznik Astronomiczny na 1921 rok, Warsz. Gł. Księg. Wojsk. 1921. 75-86) Rocznik Astronomiczny na lata 1946, 1948 ... 1956 (przy udziale W. Szpunara, L. Cichowicza i in.). Ponadto liczne artykuły okolicznościowe i polemiczne.

KRUPOWICZ JAN urodził się 24 listopada 1905 r. w Wilnie, gdzie również ukończył Gimnazjum im. Lelewela w 1928 r. W 1931 r. wstąpił na Uniwersytet Stefana Batorego na Wydział Mat.-Przyr., kierunek chemiczny. W okresie studiów, nie korzystając ze stypendium, pracuje dorywczo w Białym Krzyżu, na kursach maturalnych, w radio i prasie. W roku 1936 z powodu trudnych warunków materialnych przerywa studia na okres 2 lat.

W roku 1938 wraca na studia, a w 1939 r. rozpoczyna pracę dyplomową przy Katedrze Chemii Organicznej USB, gdzie zostaje zatrudniony w charakterze zastępcy asystenta. Pracy jednak nie kończy, gdyż w październiku 1939 zostaje wywieziony do ZSRR. Po powrocie do kraju w czerwcu 1946 r. rozpoczyna z dniem 1 października tegoż roku pracę w charakterze asystenta początkowo przy Katedrze Chemii Technicznej, a po roku przy Katedrze Chemii Organicznej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1947 r. uzyskuje dyplom magistra filozofii, a w roku 1950 za pracę pt. "Izomeryzacja d- Δ^3 karenu" - doktorat. Od października 1949 r. do grudnia 1951 r. pełnił funkcję delegata Ministra Szkół Wyższych dla Spraw Młodzieży. Pracując na UMK bierze również czynny udział w popularyzacji nauki.

Po uzyskaniu doktoratu zostaje mianowany adiunktem Katedry Chemii Organicznej UMK i pełni tę funkcję do chwili uzyskania tytułu docenta w 1954 r. Od tego czasu pracuje przy Katedrze Chemii Organicznej jako samodzielny pracownik nauki prowadząc wykłady i seminaria. W latach 1951-1954 prowadzi wykłady z chemii organicznej i technologii organicznej na UMK i Wieczorowej Szkole Inżynierskiej w Bydgoszczy. Ostatnio prowadzi wykłady monograficzne dla magistrantów specjalizujących się w chemii organicznej. Jest członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Na lata akadem. 1956-58 został wybrany prodziekanem Wydziału Mat.-Fiz.-Chem.

S p i s p r a c : 1) Skazanie etanolu frakcjami smoły pogazowej (praca wykonana dla Dyrekcji PMS Warszawa 1946-47) 2) Opracowanie norm dla polskiej kalafonii balsamicznej (praca wykonana dla Inst. Rad. Leśnictwa - Warszawa 1948-49). 3) (wspólnie z W. Zacharewiczem i Z. Tomaszewicz) Destylacja polskiego olejku balsamicznego (na zlecenie IBL - Warszawa). 4) Izomeryzacja d- Δ^3 - karenu. 5) (wspólnie z W. Zacharewiczem) Próby otrzymania pokostu z d- Δ^3 - karenu, Przemysł Chemiczny, nr 6, 1952. 6) (wspólnie z W. Zacharewiczem i Kopcewicz), Wykorzystanie produktów pyrolizy kalafonii do otrzymania pokostów, przemysł Chemiczny, nr 12, 1953. 7) Działanie kwasu siarkowego w etanolu na d- Δ^3 - karen, Studia Soc. Sc. Tor. Sectio B (Chemia), vol I, nr 2, 1954. 8) (wspólnie z T. Lesiakiem) Izomeryzacja d- Δ^3 karenu w temperaturze poniżej 250° C, Przemysł Chemiczny, nr 12, 1956. 9) (wspólnie z W. Zacharewiczem i L. Borowieckim) Utlenienie d- Δ^3 karenu bezwodnikiem selenowym, Roczniki Chemii 31, 739, (1957). Prace 1, 2, 3, 4, wykonane w ramach współpracy z placówkami naukowo-badawczymi, jako zastrzeżone nie ukazały się w druku. Ponadto w 1952 r. redaguje w Gazecie Pomorskiej dział popularno-naukowy "Z wiedzy i życia".

+ MAJDANOWSKI STEFAN urodził się 22 listopada 1914 r. w Dębiczu, woj. poznańskim. Egzamin dojrzałości złożył w 1934 r.

w Poznaniu w gimnazjum typu klasycznego. Po rocznym okresie pracy zarobkowej i po odbyciu następnie służby wojskowej wstępuje w 1936 r. na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Poznańskiego, na studia geograficzne.

Z chwilą wybuchu wojny w 1939 r. znajduje się w szeregach Armii Polskiej. W walkach pod Kutnem zostaje ranny; czas okupacji po wyjściu ze szpitala spędza w Poznaniu pracując w charakterze fotolaboranta.

Po oswobodzeniu Poznania w lutym 1945 r. z upoważnienia Delegata Rządu zajmuje się organizacją zniszczonego Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego, a po przybyciu właściwego kierownictwa zostaje mianowany młodszym asystentem przy Katedrze Geografii Fizycznej. Równocześnie kończy ostatni rok studiów. Dyplom magistra filozofii z zakresu geografii uzyskuje w lutym 1946 r., a w czerwcu 1948 r. stopień doktora nauk matematyczno-przyrodniczych. W styczniu 1949 r. zostaje mianowany starszym asystentem, a we wrześniu tegoż roku adiunktem. We wrześniu 1953 r. zostaje przeniesiony do Torunia na Uniwersytet Mikołaja Kopernika, gdzie w charakterze zastępcy profesora obejmuje kierownictwo Zakładu Geografii Regionalnej. Naukowy tytuł docenta uzyskuje w 1954 r. W roku akademickim 1954/55 pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK.

Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, członkiem Komitetu Fizjograficznego i Komisji Geograficzno-Geologicznej tegoż Towarzystwa, przewodniczącym Oddziału Toruńskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Sekcji Nauk o Ziemi Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, członkiem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika oraz Polskiego Towarzystwa Hydrologiczno-Meteorologicznego.

S p i s p r a c : 1) Rozmieszczenie, gęstość i kierunki rynien jeziornych na Niżu Polskim. Przegląd Geograficzny, t. XXI, 1947, s. 37-69. 2) Jeziora dorzecza Odry. Monografia Odry, Poznań 1948, s. 268-289. 3) Granica zlodowacenia bałtyckiego na Niżu Europejskim w świetle zasięgu rynien jeziornych, Spraw. Pozn. Tow. Przyj. Nauk, t. XV, 1948, s. 123-125. 4) Zagadnienie rynien jeziornych na Niżu Europejskim, Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, nr 2, z. 1, 1950, s. 35-122. 5) The southern limit of the Baltic glaciation in the European Plain in the light of the extent of lake-channels, Bull. de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Liv. X, Ser. B, 1949, s. 185-208. 6) Pomiar długości wybrzeży polskich (Przyczynek do metodyki kartometrycznych pomiarów linii krętych).

Czasopismo Geograficzne, t. XXI/XXII, 1953, s. 482-498. 7) Katalog jezior dorzecza Odry i rzek pobraża bałtyckiego, między Odrą a Wisłą, Przegląd Geograficzny, t. XXIII, 1953, s. 137-146. 8) Jeziora górnego i środkowego dorzecza Odry, Katalog Jezior Polski, cz. 5, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 10, 1953, s. 1-35. 9) Jeziora gnieźnieńsko-kujawskie, Katalog Jezior Polski, cz. 7, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 4-5, 1953, s. 1-49. 10) Jeziora poznańsko-lubuskie, Katalog Jezior Polski, cz. 9, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 19, 1953, s. 1-63. 11) Jeziora pomorskie w dorzeczu Noteci, Katalog Jezior Polski, cz. 10, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 20-21, 1953, s. 1-79. 12) Jeziora pomorskie w dorzeczu dolnej Odry i dolnej Warty, Katalog Jezior Polski, cz. 11, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 22, 1953, s. 1-60. 13) Jeziora pomorskie w zlewisku rzek pobraża bałtyckiego, Katalog Jezior Polski, cz. 12, Biuletyn Geograficzny PTG, nr 23-24, 1953, s. 1-81. 14) Zestawienie ogólne jezior Polski, Katalog Jezior Polski, cz. 13, Biuletyn Geograficzny PTG, 1954, s. 1-21. 15) Krzywa hipsograficzna Polski i dorzeczy polskich, Czasopismo Geograficzne, t. XXIII/XXIV, 1954, s. 177-189. 16) Jeziora Polski, Przegląd Geograficzny, t. XXVI, z. 2, 1954, s. 17-50. 17) Władysław Górczyński (1879-1953), Przegląd Geograficzny, t. XXVI, z. 2, 1954, s. 182-184. 18) Sprawozdanie z badań hydrologicznych i hydrograficznych w pradolinie Noteci, Sprawozdanie z działalności CIR za lata 1951-1954, Warszawa 1955, s. 45-49. 19) Zagadnienie ogólnej cyrkulacji atmosferycznej w czasie ostatniego zlodowacenia, Przegląd Geograficzny, t. XXVII, z. 1, 1955, s. 55-80. 20) The distribution and genetic types of Polish lakes, Przegląd Geograficzny, t. XXVIII, Supplement, 1956, s. 61-74.

MIKULSKA IZABELLA, HELENA urodzona 20 stycznia 1910 r. w Krakowie, córka Marii Zofii i Stanisława Książków. W 1928 r. ukończyła Państwowe Gimnazjum Żeńskie w Krakowie i w tymże roku rozpoczęła studia biologiczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1933 r. otrzymała dyplom magistra filozofii z zakresu biologii. W 1932 pełniła funkcje zastępcy asystenta w Zakładzie Psychogenetycznym UJ. W latach 1933-1947 pracowała jako nauczycielka w różnych typach szkół: w Chorzowie (1933-1934), w Katowicach (1934-1936) oraz w Krakowie (1937-1947). W czasie wojny uczyła w tajnym, zorganizowanym szkolnictwie średnim w Krakowie. Z pracy w szkolnictwie średnim zrezygnowała w 1947 r. Równocześnie kontynuowała rozpoczętą w czasie studiów pracę naukową; początkowo jako bezpłatny wolontariusz w Muzeum Śląskim w Katowicach, korzystając okresowo ze stypendium naukowego przyznanego przez PAU (lata 1933-1936), a następnie również jako bezpłatny wolontariusz w Zakładzie Zoologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (lata 1936-1939). Od 1945 do 1946 r. pełniła funkcje asystenta w Zakładzie Hodowli Ogólnej UJ, a od 1947 r. do 1948 adiunkta przy Zakładzie Zoologii UJ. W 1946 r. na podstawie pracy "Vergleichende Studien über die Lebensweise und Metamorphose

der Ordensbänder-Raupen (*Catocala S o h r k.*)", wykonanej w Zakładzie Psychogenetycznym UJ, uzyskała stopień doktora nauk ścisłych.

Od r. 1948 pracowała na stanowisku adiunkta w Zakładzie Anatomii Porównawczej i Embriologii Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu (obecnie Zakład Zoologii Ogólnej). W 1953 r. została mianowana starszym adiunktem, a w 1954 r. otrzymała tytuł naukowy docenta. Z dniem 1 XI 1955 r. została powołana na prodziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi w Uniw. M. Kopernika w Toruniu.

S p i s p r a c : 1) Charakterystyka ekologicznych zespołów pajęczaków w lasach Pogorza Cieszyńskiego, Prace Biologiczne Śląskie, PAU 1936. 2) Vergleichende Studien über die Lebensweise und Metamorphose der Ordensbänder Raupen (*Catocala S o h r k.*), Mémoires Ac. Pol. Sci. 1938.3) i 4) Materiały do poznania pajaków jako elementu składowego biocenozy kilku lasów Karpat Śląskich, Sprawozdania z posiedzeń PAU 1939, oraz Prace Biologiczne Śląskie, nr 2, PAU 1950. 5) Cytological Studies upon Genus *Otiorrhynchus* (*Curculionidae, Coleoptera*) in Poland, *Experientia*, 1949. 6) The chromosome number in *Otiorrhynchus salicis* S t r ö m (*Curculionidae, Coleoptera*) in Poland, Bull. Ac. Pol. Sci. 1951. 7) The chromosomes of the parthenogenetic and thelytokian weevil *Eusomus ovulum* G e r m (*Curculionidae, Coleoptera*), Bull. Ac. Pol. Sci., 1953. 8) Pająk (monografia) PAN, 1952. 9) Nowy przedstawiciel *Mygalomorphae* w Polsce, *Wszechświat*, 1954. 10) Rozmieszczenie pajaków w pasie nadbrzeżnym jeziora Wigry, *Ekologia Polska, Seria A, t. III*, 1955. W a ż n i e j s z e p r a c e i a r t y k u ł y p o p u l a r n o - n a u k o w e : 11) Grzegorz Mendel i jego dzieło. *Wiedza Powsz.*, 1948. 12) Z zagadnień partenogenezy zwierząt. *Wszechświat*, 1948. 13) Pochodzenie partenogenezy geograficznej u motyli. *Wszechświat*, 1949. 14) Z przeszłości pajaków. *Wszechświat*, 1949. 15) Młody ssak ofiarą europejskiego pajaka, *Wszechświat*, 1949. 16) Znaczenie ciśnienia krwi dla linienia u pajaków, *Wszechświat*, 1950. 17) Co wiemy o partenogenezie u pajaków, *Wszechświat*, 1950. 18) W sprawie obowiązującej nomenklatury arachnologicznej, *Kosmos*, 1954.

RAKOWIECKI TADEUSZ urodził się dnia 27 lipca 1878 r. we wsi Grala, gminy Skórzec powiatu siedleckiego. Naukę szkolną odbywał w Warszawie w latach 1889-1897 w 4-klasowej szkole prywatnej Łagowskiego i w 5-tym gimnazjum rządowym. Studia uniwersyteckie odbył na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego, który ukończył w 1902r. (cum eximia laude). Jako lekarz pracował najprzód w szpitalu św. Stanisława w Warszawie (przy ul. Wolskiej) do roku 1914, z przerwą w latach 1905 i 1906, kiedy służył jako lekarz rezerwy w wojsku (w Mandżurii, podczas wojny rosyjsko-japońskiej). W roku 1914 został powtórnie powołany do wojska. W końcu roku 1915 dostał się do niewoli austriackiej, skąd w r. 1916 powrócił do kraju, do Lublina, gdzie pra-

oował w szpitalu Jana Bożego do r. 1918, a następnie w Bychawie pod Lublinem. W latach 1920-1921 był w Armii Polskiej (w 2-giej brygadzie jazdy). Po zwolnieniu z wojska pracował w szpitalu powiatowym w Łukowie, a od roku 1925 do chwili obecnej (sierpień 1956) w Hajnówce jako naczelnny lekarz b. powiatowej Kasy Chorych na powiat Bielsk Podlaski, potem jako lekarz Ubezpieczalni Społecznej (w Białymstoku), ostatnio jako lekarz Ośrodka Zdrowia w Hajnówce.

Astronomią zainteresował się wkrótce po ukończeniu medycyny, studiując "Kosmografię" Jędrzejewicza i drogą samouctwa uzupełniając wiedzę matematyczną. Przedmiotem zainteresowania była astronomia teoretyczna, mechanika ciał niebieskich.

S p i s p r a c: 1) Drogi Planet i Komet, t. I, 1928, t. II, 1930. Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego, 2) Nouvelle méthode pour la détermination des orbites des étoiles doubles télescopiques, Prace Matematyczno-Fizyczne, 1934. 3) Elementarny ruch planet. Wiadomości Matematyczne, t. XLI, 1935. 4) Deux méthodes pour la détermination de l'orbite réelle de l'étoile double visuelle à l'aide des positions opposées, Wiadomości Mat. t. XLII, 1936. 5) Détermination des orbites des étoiles doubles spectroscopiques d'après les position opposées, Prace Matematyczne, t. LXV, 1936. 6) Obliczenie orbity eliptycznej i parabolitycznej z pozycji węzłowych, Wiadomości Mat. t. XLV, 1938. 7) Détermination de l'orbite du compagnon de l'étoile double visuelle à l'aide des temps et des angles de position, Prace Matem.-Fizyczne, t. XLVI, 1938. 8) Détermination de l'orbite d'une binaire spectroscopique à raies dedoublées selon la période, les temps des écarts extrêmes et des réunions des raies, Prace Mat.-Fizyczne, t. XLVI, 1938. 9) Wyznaczenie elementów drogi towarzyszącej podwójnej gwiazdy teleskopowej za pomocą interpolacji z tablicy położeń, Wiadomości Mat. t. XLVI, 1938. 10) Calcul de l'orbite et de l'éphéméride du compagnon de Sirius, Wiadomości Mat. t. XLVII, 1939. 11) Détermination de l'orbite vraie du compagnon d'une étoile double visuelle à l'aide des trois positions, Bulletin de la Société des Amis des Sciences de Poznań. Serie B, 88, 1947. 12) Détermination de l'orbite d'une binaire spectroscopique à l'aide des temps des positions opposées, Bulletin de la Soc. des Sciences de Poznań, IX Livraison, 1948. 13) Détermination de l'orbite d'une binaire spectroscopique à l'aide des distances des points de l'orbite de plus éloigné et le plus, rapproché à la ligne des noeuds par rapport à la Terre, Bulletin de la Soc. des Sciences de Poznań, IX Livraison, 1948. 14) Détermination de l'orbite d'une binaire spectroscopique à l'aide de deux positions. Bulletin of the astronomical Observatory in Toruń, nr 4, 1948. 15) Calcul de l'orbite apparente et vraie d'une binaire visuelle d'après trois paires des positions opposées. Bulletin de la Soc. des Amis des Sciences de Poznań. X Livraison 1949. 16) Formules pour le calcul de l'orbites et de l'éphéméride d'une binaire visuelle, Studia Soc. Sc. Tor., vol III, nr 5, 1953. 17) Obliczanie orbity eliptycznej podwójnej gwiazdy spektroskopowej z pozycji przeciwległych i krańcowych, Spraw. Pol. Tow. Astr., z. IV, 1953. 18) Sumy potęg kolejnych liczb naturalnych, Matematyka, Rok VI, nr 6(28), 1953.

SWINARSKI ANTONI urodzony w Toruniu 20 grudnia 1910 r. jako syn Emila dr med. lekarza w Toruniu i Marii z Radońskich. Szkoły średnie ukończył w Toruniu. Studia wyższe chemii odbył na Uniwersytecie Poznańskim, potem na Wydziale Politechnicznym Uniwersytetu w Tuluzie pod kierunkiem laureata Nobla prof. Paul Sabatier. Uzyskany dyplom inżyniera chemii nostryfikuje w 1933 r. w Politechnice Warszawskiej. W latach 1934-1939 pracuje w Cukrowni Kujawy w Janikowie, potem w Zakładach Chemicznych Sp. Akc. Dr R. May w Luboniu k. Poznania jako kierownik produkcji, a w końcu dyrektor techniczny. Odbywa kampanię wrześniową 1939 r. jako porucznik artylerii W.P. W okresie okupacji był zatrudniony w fabryce dr R. May w Luboniu jako chemik. W r. 1943 aresztowany przez Gestapo przebywa w obozie koncentracyjnym w Forcie VII w Poznaniu i Żabikowie.

Po wyzwoleniu do r. 1948 jest dyrektorem naczelnym Poznańskich Zakładów Nawozów Fosforowych w Luboniu k. Poznania. W 1947 r. odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W 1948 r. składa na Uniwersytecie Poznańskim doktorat chemii. W tymże 1948 r. obejmuje stanowisko dyrektora Centralnego Laboratorium Badawczego kwasu siarkowego w Luboniu, oraz stanowisko adiunkta Katedry Chemii Rolnej Uniwersytetu Poznańskiego. W 1950 r. zostaje powołany na stanowisko dyrektora Centralnego Laboratorium Badawczego Fabryki Odczynników w Gliwicach, a w 1951 r. na stanowisko naczelnika Wydziału w Min. Przem. Chemicznego w Warszawie. Od 1952 r. obejmuje Katedrę Chemii Nieorganicznej na Uniwersytecie M. Kopernika w Toruniu. Jednocześnie do 1953 r. jest dyrektorem Instytutu Kwasu Siarkowego i Nawozów Fosforowych w Luboniu. Od r. 1953 do 1957 poza zajęciami na Uniwersytecie w Toruniu jest Dziekanem Wydz. Chemicznego Wiecz. Szkoły Inż. w Bydgoszczy.

Przynależność do Towarzystw naukowych i społecznych: w 1946 r. członek NOT w Poznaniu, przewodniczący Związku b. więźniów politycznych oddział Luboń, przewodniczący koła poznańskiego Stow. Inż. i Techn. Przem. Chem., w 1947 r. v-prezes oddziału poznańskiego Pol. Tow. Chemicznego, w 1952 v-prezes oddziału pomorskiego Pol. Tow. Chemicznego, w 1956 prezes oddziału pomorskiego Pol. Tow. Chemicznego, od 1957 r. sekretarz naukowy Tow. Naukowego w Toruniu.

S p i s p r a c : 1) Produkcja i rafinacja tłuszczu kostnego, Przegl. Chem. 1, 116, (1939), 2) O warunkach absorpcji wież Gay-Lussaca, Przegl. Chem. 2, 327, (1948), 3) Uwagi o optymalnych wydajnościach systemu prod., Przem. Chem. 5, 320, (1949), 4) Kontrola laboratoryjna produkcji kwasu siarkowego, Przem. Chem. 6, 420, (1949), 5) (wspólnie z K. Kapitańczykiem) Pokrycie zapotrzebowania siarki, Przem. Chem. 5, 370, (1949), 6) (wspólnie z U. Glabiszem) Szybka metoda miareczk. oznaczania P_2O_5 , Przem. Chem. 1, 72, (1951), 7) (wspólnie z W. Smułkiem) Analityczne oznaczanie kwaśnego pirofosforanu sodu, Przem. Chem. 2, 93, (1953), 8) (wspólnie z G. Konwińską i A. Borchardtem) Szybkie metody oznaczania siarczanów i fosforanów, Przem. Chem. 3, 214, (1953), 9) (wspólnie z O. Woyzbunem) O warunkach krystalizacji fosforanu jednosodowego, Przem. Chem. 10, 347, (1954), 10) (wspólnie z M. Czakis) Oznaczenie rozpuszczalności niektórych rodanortęcianów, Przem. Chem. 7, 245, (1955), 11) Mechanizm absorpcji tlenków azotu przez kwas siarkowy, Przem. Chem. 11, 485, (1955), 12) (wspólnie z I. Kuczyńską) O zdolności wiązania siarkowodoru przez rudy darniowe, G.W.T. San. 11, 377, (1955), 13) (wspólnie z A. Kardaszem) O istnieniu jonu siarczyno-siarczanowego, Przem. Chem. 4, 233, (1956), 14) (wspólnie z W. Dembińskim) Układ kwas siarkowy-kwas azotowy, Roczniki Chemii 30, 709, (1956), 15) Z nowych osiągnięć jednoczesnej produkcji $H_2SO_4-HNO_3$, Przem. Chem. 9, 484, (1956), 16) (wspólnie z T. Przekwasem i Z. Rakoczy) O istnieniu jonu siarczyno-siarczanowego, cz. II, Przem. Chem. 12, 673, (1956), 17) (wspólnie z J. Siedlewskim i Cz. Wronkowskim) Badania nad przydatnością kraj. węgla aktywowanych, G.W.T. San. 2, 60, (1957), 18) (wspólnie z M. Czakis) Wpływ kationów na własności rodanortęcianów, Roczniki Chemii 31, 1101, (1957), 19) Z postępów technologii kwasu siarkowego, Biuletyn I.K.S. i N.F. 6, 17, (1957), 20) (wspólnie z J. Siedlewskim) Badania nad mechanizmem reakcji utlenienia H_2S , G.W.T. San. 12, 462, (1957), 21) (wspólnie z Z. Skałeckim) Oczyszczanie wód siarkowodorowych na węglu aktywowanym, Przem. Chem. 2, 75, (1958).

WITKOWSKI JÓZEFA urodził się 21 lutego 1892 roku w Odessie jako syn. dra med. Józefa i Anny z domu Targoni. W roku 1910 ukończył gimnazjum klasyczne z odznaczeniem. Studia uniwersyteckie odbył w Odessie w latach 1910-14. Egzamin Państwowy zdał tamże na wiosnę 1916 roku, uzyskując dyplom pierwszego stopnia (kand. nauk matematyczno-przyrodn.). W latach 1917-18 był aspi-rantem przy Obserwatorium Astronomicznym w Odessie. W roku 1919 objął stanowisko st. asystenta przy Obserwatorium Astronomicznym w Krakowie. Od roku 1922 prowadził na UJ wykłady z astronomii. W 1928 r. uzyskał stopień dra fil. oraz habilitował się z astronomii na UJ na podstawie pracy "Zakrycie gwiazdy 6 G. Librae przez Jowisza oraz jego satelitę Ganimedesa". W roku 1929 objął stanowisko zastępcy profesora wraz z kierownictwem Obserwatorium w Uniwersytecie Poznańskim. W tymże roku został mianowany profesorem nadzw., a w roku 1934 profesorem zwyczajnym. Był dziekanem Wydz. Mat.-Przyr. UP w latach 1933/34 i 1934/35. W październiku 1939 roku przebywał w więzieniu Gestapo; po wyjściu stamtąd zbiegł do Krakowa. W roku 1940 pracował

w PCK; w maju tegoż roku uzyskał asystenturę przy Obserwatorium Krakowskim, będącym jeszcze pod kierownictwem prof. dra T. Banachiewicza. Na tym stanowisku przetrwał do końca wojny. W marcu 1945 r. powrócił do Poznania, gdzie objął dawne stanowisko przy UP, na którym pozostaje do dnia dzisiejszego. W latach 1948/49 i 1949/50 pełnił ponownie funkcję dziekana Wydziału Mat.-Przyr. UP. Od roku 1952 jest też kierownikiem Stacji Astronomicznej Szerokościowej PAN w Borowcu pod Poznaniem.

Udział w Towarzystwach Naukowych: współpracownik Komisji Fizjograficznej PAU (aż do chwili jej rozwiązania), członek założyciel, sekretarz i prezes (1951-52) PTA, członek założyciel Narodowego Instytutu Astronomicznego, sekretarz Polskiego Komitetu Astronomicznego Narodowego, członek Komisji Geodezyjnej Państw Bałtyckich, członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, przewodniczący Wydziału III PTPN, członek Rady Nauk Ścisłych i Stosowanych, członek, potem przewodniczący poznańskiego Oddziału Towarzystwa im. Kopernika, prezes Poznańskiego Oddziału PTMA, członek Państwowej Rady Mierniczej, członek korespondent PAU, członek Komitetu Astronomii PAN, członek Komitetu Geodezji PAN, przewodniczący Komisji Wydawnictw Kopernikowskich przy Komitecie Historii Nauki PAN, przewodniczący Zespołu Długości i Szerokości Geograficznej oraz Grawimetrii przy Polskiej Komisji Międzynarodowego Roku Geofizycznego, przewodniczący Komisji Czasu przy PAN, członek Międzynarodowej Unii Astronomicznej, członek Société Astronomique de France, członek British Astronomical Association Fellow of the Royal Astronomical Society.

Działalność redakcyjna: członek Redakcji (od 1925 r.), potem redaktor naczelny (od 1955 r.) "Acta Astronomica". Redaktor Biuletynu Zagranicznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk od 1946 r. Redaktor wydawnictw Obserwatorium im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Udział w ekspedycjach i pomiarach: Pomiarы długości i azymutu punktu trygonometrycznego pod Łodzią (1920). Ekspedycja Kom. Fizjogr. PAU dla pomiarów magnetycznych Małopolski (1923). Pomiarы magnetyczne i wyznaczanie współrzędnych geograficznych Stacji Astronomicznej na Lubomirze (1923). Ekspedycja grawimetryczna Obserwatorium Krakowskiego (1926). Pomiarы długościowe Komisji Geo-

dezyjnej Państw Bałtyckich (1929). Ekspedycja NIA na zaćmienie słońca do USA (1932) i ZSRR (1936). Pomiarы długościowe międzynarodowe w roku 1933. Polskie ekspedycje na zaćmienie Słońca w roku 1954.

Podróże naukowe: podróż do Niemiec i Francji w 1921 r.; podróż do Francji, Anglii w 1928 r.; podróż do Francji i Niemiec w 1938 r. i do Francji w 1939 r.

Spis ważniejszych prac: 1) Tablice do rozwiązania równania Gaussa (po rosyjsku) Odessa 1917, 2) Zakrycia gwiazd i planet przez księżyc, Okólniki Obserwatorium Krakowskiego 1920, 1921. 3) (wspólnie z prof. M. Kamińskim) Izogony Małopolski, Spr. Kom. Fiz. PAU, T. LX. 4) An Astronomical Example of a non - Gaussian frequency curve, Biul. PAU 1923. 5) Orbity i Efemerydy Komety Orkisz (1925a), Okólnik Obs. Krak. 17-18, BZ. 1925, Circ.u.A.I. 70, AAC Vol I. 6) Elements provisoires de x z Aquilae, AAC Vol I. 7) Occultations de l'étoile 6 G Librae par Jupiter et son satellite Ganymède, AAA, Vol I. 8) O pomiarach grawimetrycznych, Rocznik Obs. Krak., t. 5. 9) Über drei Sternbedachungen durch den Planeten Venus, AAA, Vol 2. 10) Wyznaczenie współrzędnych geograficznych Stacji Astronomicznej na Łysinie, Sprawozdania PAU, T. 31. 11) Longitude determinations made at Poznań and Riga by the Polish Section of the Baltic Geodetic Committee in 1929, AAB, Vol I, Baltische Geod. Kommission, Sonderveröffentlichung, nr 3. 12) The Brightness of the Eclipsed Moon, J.B.A.A., Vol 46, 13) Beobachtungen der Nova CP Lacertae auf der Univ.-Sternwarte Poznań A N 6249. 14) Beobachtungen der Nova Herculis auf d. Univ.-Sternwarte Poznań A N 6085, 6078, 6102, 6131, 6282. 15) Physische Beobachtungen des Kometen 1937 f - A N 6307. 16) Nardlicht 1938 Januar 25, Mai 11-12, 1939 Febr, 24 - AN 6337, 6361 BZ 1938, 10. 17) Cooperation de l'Observatoire Astronomique de Poznań à la détermination des longitudes mondiales 1933 - AA c, Vol 2; Comptes Rendus de la Séance de la Commission Géodesique Baltique 12-19 Septembre 1934. 18) The Giacobinid Shower of October 10. Circ. U.A.I. 1066. 19) On a Certain Phenomenon in Connection with Lunar Eclipses, Biuletyn Zagraniczny PTPN. Ser. B 9. 20) Minor Planet 1949 SC, Bulletin Soc. d. Sciences et Lettres, Poznań. Ser. B.10. 21) Zagadnienie życia w świetle nowoczesnej Fizyki i Chemii, Kosmos, Ser. B. LXVI. 2. 22) Teoria kosmogoniczna akademika Szmida, Myśl Filozoficzna, 1952, 2. 23) Oppenheim's Phenomenon and its Bearing on the Origin of Comets, Bulletin Soc. d. Sc. et Lettres, Poznań, Ser. B. 12. 24) Astronomia sferyczna, Warszawa 1953. 25) Reforma Kopernika, Nauka Polska, I, nr 4. 26) Kopernikańska teoria ruchu Planet na tle antycznych systemów, Postępy Astronomii t. I, z. 1. 27) 50 lat działalności naukowej T. Banachiewicza, Nauka Polska, II, nr 3. 28) The Life and Work of Professor Dr Thaddeus Banachiewicz, Acta Astronomica, Vol. 5. 29) Służba sziryoty w Polsce, Trudy 11-j Astronomicznej Konferencji SSSR. 30) Kongres Międzynarodowej Unii Astronomicznej, Postępy Astronomii, t. IV, z. 3. Ponadto około 360 artykułów popularno-naukowych, sprawozdawczych i komunikatów.

ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA MARIA urodzona w Kibartach na Litwie dnia 13 maja 1898 r. Szkołę średnią ukończyła w Libawie w 1915 r. i następnie rozpoczęła studia na Wydziale Filologicznym Wyższych Żeńskich Kursów oraz w Polskim Kolegium Uniwer-

syteokim w Kijowie. Brała też udział w pracy społecznej w Uniwersytecie Ludowym im. Bolesława Limanowskiego w Kijowie oraz pracowała jako pedagog pod kierunkiem Janusza Korczaka i Marii Falskiej. W 1920 r. wstąpiła na Wydział Humanistyczny Wolnej Wszechnicy w Warszawie, a w 1921 r. na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie; w latach 1922-1925 studiowała również przyrodę na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym tegoż Uniwersytetu. W 1927 r. została zastępcą młodszego asystenta przy Katedrze Etnologii i Etnografii. W 1932 r. uzyskała dyplom magistra w zakresie etnologii i etnografii na podstawie pracy "Rybołówstwo Jezior Trockich", a w 1939 r. stopień doktora na podstawie pracy "Ości rybaccie" (praca nie drukowana). Do grudnia 1939 r. pracowała kolejno jako asystent, a następnie adiunkt-kustosz Muzeum Etnograficznego USB.

Po wybuchu wojny zwolniona z Uniwersytetu pracowała bezpłatnie w Wilnie w Muzeum Etnograficznym. W 1941-1942 została zatrudniona jako etnolog w Litewskiej Akademii Nauk, w 1944 jako Kierownik Działu Etnologii w Urzędzie Konserwatorskim Lit. SSR, a następnie w Miejskim Muzeum Sztuki. Równocześnie pracowała jako nauczycielka prywatna.

Od 1 XI 1945 r. do 31 VIII 1949 r. jako adiunkt przy Katedrze Etnologii i Etnografii UMK w Toruniu rozpoczęła gromadzenie zbiorów etnograficznych dla projektowanego Muzeum Etnograficznego przy tymże Uniwersytecie. Gdy jednak zostało to uniezwolnione, wówczas za zgodą rektora, jako honorowy kustosz, gromadziła zbiory z terenu Pomorza dla Muzeum Miejskiego w Toruniu, tworząc tam Dział Etnograficzny. W latach 1947/48 i 1948/49 wykładała na Wydziale Sztuk Pięknych UMK muzealnictwo ze szczególnym uwzględnieniem etnografii Pomorza oraz prowadziła ćwiczenia w oparciu o zbiory muzealne.

Od r. 1925 odbywała liczne podróże zaznajamiając się w szczególności ze zbiorami z zakresu kultury ludowej i sztuki oraz z organizacją instytutów i muzeów etnograficznych: w 1925 r. we Francji i Włoszech, w 1927 na Węgrzech, w 1929 w Czechosłowacji, Austrii i Jugosławii, w 1930 w Szwecji, Norwegii i Danii, w 1931 na Litwie, w 1935 w Finlandii, Estonii i Łotwie, w 1938 w Niemczech i w 1946 w Szwajcarii.

Brała czynny udział w pracach organizacyjnych, redakcyjnych itp. Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego oraz innych towarzystw naukowych. Od 1955 r. jest redaktorem Działu Muzealnego "Ludu". W r. 1956 brała udział w pracach Polskiego Atlasu Etnograficznego i została powołana na stanowisko Kierownika Zespołu Etnograficznego Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Toruniu, a od grudnia 1957 r. została też jego konsultantem. Uchwałą z dn. 29 I 1955 r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla pracowników nauki przyznała jej tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Do końca 1957 r. była kustoszem Działu Etnograficznego Muzeum w Toruniu.

S p i s w a ż n i e j s z y c h p r a c: 1) Niektóre zwyczaj wielkanocne w okolicach Złotego Potoku pod Częstochową, Lud Słowiański, t. I, Kraków 1929, s. 367-376. 2) Rybołówstwo Jezior Trockich, Rozpr. i Mat. Wyzd. I Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie, 1930, s. 1-107 + XXXVII fot. + 48 rys. i tabele. 3) Przyczynek do rybołówstwa na Bugu, Ziemia, nr 10-12, 1932, s. 1-7. 4) Rybołówstwo w okolicach Druskienik, Lud, Lwów 1934, s. 21-35. 5) Paski w okolicach Druskienik, Lud, Lwów 1934, s. 35-40. 6) Folklor pszczelarzy i rybaków we wsi Mieszkańce pow. Wil.-Trocki, Ethnographica, Wilno, 1937, s. 23-37. 7) Pszczelnictwo i rybołówstwo we wsi Mieszkańce pow. Wil.-Trockiego, Ethnographica, Wilno 1937, s. 1-13. 8) Ości rybackie. Wilno, (tymczasowe doniesienie). 9) Kort overblick av de senaste arens etnografiska forskning i Polen. Svensk Polska. Studieförbundet vid Stockholms Högskola, Stockholm, 1940. 10) Magiški daiktai Etnografijos muziejuose ir jų sistematika, Gimtasai Kraštas, Szawle, V, 1942, s. 119-123. 11) Vilniaus buv. Batoro Universiteto darbai ir literatūra, Gimtasai Kraštas, Szawle, V, 1942, s. 150-153. 12) Bartnictwo i pszczelnictwo, Pasieka Pomorska, nr 1, Toruń 1945, s. 24-28 i nr 2, 1946, s. 53-59. 13) Pomorskie Muzeum Ludoznawcze, Instytut Bałtycki, Komunikat Działu Informacji Naukowej, nr 5/19, Bydgoszcz 1946, s. 1-4. 14) Przyczynek do magii i wierzeń rybaków, Prace i Materiały Etnograficzne, t. VI, Lublin 1947, s. 1-37. 15) Rzeźbiarze ludowi na Kujawach, Polska Sztuka Ludowa. R. III, nr 11-12. Warszawa 1949, s. 337-343. 16) L'ethnographie en Pologne, Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie, t. LV, Neuchâtel 1949-51, s. 73-78. 17) Narzędzia kolne do połowu ryb w Polsce, Odb. ze Sprawozdań PAU, t. LII, nr 2, Kraków 1951, s. 151-154. 18) Ludoznawstwo i ochrona kultury ludowej w Szwajcarii, Lud. t. XXXIX, Kraków - Poznań 1952, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, s. 484-519. 19) Kultura ludowa (Region Powiśla). Cykl: Ziemia Staropolski, Warmia i Mazury. Poznań, Instytut Bałtycki 1953, s. 375-383 i 405. 20) Gospodarka i obyczaje ludowe (Region Mazur). Cykl: Ziemia Staropolski. Warmia i Mazury. Poznań, Instytut Zachodni, 1953, s. 228-245. 21) Klara Prillowa artystka ludowa z Pałuk, Polska Sztuka Ludowa, R. VIII, nr 6, PIS, Warszawa 1954, s. 354-374. 22) Rybackie narzędzia kolne w Polsce i w krajach sąsiednich, Studia Soc. Sc. Tor., Supl. IV, 1957, 4° s. 1-326, +tabl. rys. 52, +tabl. fot. 6, +tab. 2, +map. 12. 23) Przyczynek do znajomości ludoznawstwa w Skandynawii, Danii i Finlandii, Lud., t. XLIII, 1958. 24) Muzea i Działy Etnograficzne w Polsce, Lud., t. XLIV, 1959. A r t y k u ł y p o -

popularno - naukowe: 25) Muzeum na wolnym powietrzu w Wilnie. Włoczęga, Wilno, 1934, s. 1-16. 26) Rybacy - ludzie zapomniani. Alma Mater Vilnensis, 1935, s. 1-23. 27) Ochrona zabytków kultury ludowej. Poradnik terenowy, Centralny Instytut Kultury. Muzeum Miejskie w Toruniu, Dział Etnograficzny, Warszawa-Toruń 1947, s. 1-48. 28) Limanowski - twórca widowiska baśniowego, Studia Soc. Sc. Tor., Supl. II, 1950, s. 1-7. 29) Uwagi o sztuce ludowej woj. bydgoskiego. Toruń-Kcynia 1956, s. 1-17.

IV

SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

W Y D Z I A Ł I

NAUK HISTORYCZNYCH, PRAWNICZYCH I SPOŁECZNYCH

Posiedzenie naukowe dnia 22 I 1957 r.

Członek Wydziału **W o j c i e c h H e j n o s z** przedstawia pracę **Z y g m u n t a K o l a n k o w s k i e g o**: "Zapomniany prawnik XVI w. - Jan Łączyński i jego *Kompendium sądów Króla Jagomości*. Studium z dziejów polskiej literatury prawniczej". ("Jean Łączyński - juriste oublié et son *Compendium de la jurisprudence de sa Majesté le Roi*").

Praca podzielona jest na pięć części. Rozdział pierwszy, biograficzny, posiada trzy podrozdziały: dom i rodzina; na sejmach, sejmikach i urzędach; w szrankach sądowych i innych okolicznościach. Drugi, poświęcony twórczości prawniczej i literackiej, również rozpada się na trzy zagadnienia: drobniejsze pisma prawne i wiersze, *Kompendium sądów Króla JM*, jego wartość i wykorzystanie. Rozdział trzeci, źródłoznawczy, omawia autograficzny odpis zachowany w rkp. Ossol. 80 (A), 9 odpisów zachowanych i 4 zaginione oraz tłumaczenie łacińskie Daniela Torrai z lat 1609-1612 i w jego tekście toruńskim i 5 zaginionych odpisach. Następnie podane są elementy metodyczne wydania tekstu. Rozdział czwarty stanowi edycja *Kompendium*. Ostatni wreszcie rozdział to "Dopełnienia" obejmujące obok spisu treści *Kompendium* i przypisów rzeczowych, wykaz tekstów prawnych (statutów, konstytucji, spisów prawa zwyczajowego i dekretów) wymienionych w *Kompendium* oraz zestawienie źródeł i literatury.

Jan Łączyński, żyjący w drugiej połowie XVI w. prawnik-praktyk, pisarz grodzki krakowski w l. 1585-1599, pisarz ziem-

ski przemyski 1589-1595, burgrabia zamku krakowskiego, sekretarz króla Zygmunta III, był autorem pierwszego polskiego traktatu z zakresu prawa sądowego. Traktat ten, pt. *Kompendium sądów Króla Jegomości prawem koronnym na dwie części podzielone* nie był nigdy ogłoszony drukiem, a postać i dzieło Jana Łączyńskiego, mimo szeregu wzmianek rozsianych po encyklopediach i herbarzach, pozostała w cieniu i była nie znana szerokiemu gronu badaczy historii prawa polskiego. Pobieżne wiadomości encyklopedyczne były zresztą często nieścisłe i jednostronne.

Praca ustala koleje życia Jana Łączyńskiego, znane bliżej od czasu objęcia przezeń urzędu pisarza grodu krakowskiego (jesień 1585, wraz ze zmianą na stanowisku starosty) do zgonu, który nastąpił zapewne w 1601 r. Jan Łączyński brał żywy udział w wydarzeniach trzeciego bezkrólewia, występując w gronie stronników Jana Zamoyskiego, któremu uprzednio już zawdzięczał powołanie na stanowisko pisarskie stołecznego grodu. Nagrodzony na sejmie koronacyjnym (styczeń 1588) burgrabstwem zamku krakowskiego i tytułem sekretarza królewskiego, bierze czynny udział w komisjach opracowujących konstytucje 1588 i 1589 r. Następnie zdaje się odgrywać jakąś, niewyjaśnioną bliżej rolę w intrygach związanych z rokowaniami o cesję korony na rzecz Ernesta. Po chwilowej niełasce monarszej, piszedła króla w końcu 1594 r. główne swe dzieło: *Kompendium*. Uprzednio już pisał Łączyński traktacik prawny pt. "Loci communes forenses iuris terrestris polonici", datowany w 1585 r. i dedykowany Marcinowi Leśniowolskiemu znanemu przyjacielowi politycznemu Jana Zamoyskiego. Wraz z Wieszczyckim, pisarzem grodzkim radmskim, był też J. Łączyński współautorem "Compendium iuris polonici", zachowanego w jedynym, późnym odpisie. Za życia Łączyńskiego drukowane były tylko jego wiersze religijno-panegiryczne ku czci św. Jacka, związane z uroczystościami jego kano-nizacji w 1594 r.

Łączyński był wyrobionym prawnikiem, biegłym i roztro-pnym, uchodził za człowieka zdolnego i poważnego. Sylwetka jego musi być jednak uzupełniona przez wynikający z kart ksiąg sądowych obraz człowieka trudniącego się zawodowo prowadzeniem spraw sądowych, zawikłanego w dziesiątki długich i skomplikowanych procesów, nie gardzącego różnymi sposobami bogacenia się.

Kompendium sądów Króla Jegomości napisane zostało na rozkaz króla dla poinformowania go o kompetencjach sądów królewskich, zadwornych i sejmowych. Z uwagi na ścisły związek tego sądownictwa z całością polskiego postępowania sądowego, zawiera ono właściwie system prawa sądowego, w którym przepisy proceduralne były, jak wiadomo, ściśle powiązane z normami prawa materialnego. Przejrzystość i zwięzłość *Kompendium* poparta chętnie stosowanym układem tabelarycznym, którego szczytową formę stanowi wielka składana tabela kompetencji sądów zadwornych i sejmowych, krytyczne ustosunkowanie do szeregu norm pisanego i zwyczajowego prawa, powiązanie z praktyką i dyskusyjne wypowiedzianie własnego przekonania w kwestjach niejasnych, stanowią o jego wartości. Wartość tę poświadczają, obok bardzo dużej ilości odpisów współczesnych i późniejszych, obok opinii wypowiedzianych przez korzystających z niego praktycznie prawników, nawet jeszcze w połowie XVIII wieku, także fakt dokonania przekładu na język łaciński na użytek miast pruskich, Gdańska i Torunia (w l. 1609 i 1612, prawdopodobnie w dwóch odrębnych wersjach, dokonanych przez jednego tłumacza, Daniela Tornai, sekretarza Senatu gdańskiego) a przede wszystkim zgoła niewolnicze oparcie o *Kompendium* głównej pracy znanego pisarza prawnego Grzegorza Czaradzkiego "Proces sądowy polski prawa koronnego", wyd. (po raz pierwszy) w Poznaniu w 1614 r. Opracowanie to będące, jak się obecnie okazuje, w najistotniejszej części prostym plagiatem *Kompendium* oceniane jest wysoko przez dotychczasowych badaczy literatury polskiego prawa sądowego (Hube, Balzer, Kutrzeba, Rafacz) - co stanowi właściwie uznanie zalet pracy Jana Łączyńskiego, której układ i przejrzystość zostały tylko skażone przez przeróbkę Czaradzkiego.

Edycję tekstu *Kompendium* uzupełnia wykaz powołanych przez jego autora tekstów prawnych, zaczerpniętych głównie ze "Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta" Jana Herbutta (wg pierwszego wydania łacińskiego z 1563 r.) oraz późniejszych konstytucji (wg zbioru Szarffenbergera konstytucji z lat 1550-1580, wyd. w r. 1581 oraz konstytucji sejmów z 1588 i 1589 r.). Wykaz ten daje interesujący obraz żywotności postanowień różnych aktów prawnych (statuty, konstytucje) i może stanowić punkt wyjścia do postulowanych przez autora studiów nad zbiorem Herbutta.

Posiedzenie naukowe dnia 27 V 1957 r.

Członek Wydziału G e r a r d L a b u d a przedstawia pracę własną: "Z badań w bibliotekach szwedzkich". "Sur certaines recherches dans les bibliothèques suédoises").

Celem pobytu (listopad 1956 - luty 1957) w Szwecji (Lund) było zgromadzenie materiałów źródłowych i bibliograficznych do opracowania zasobu najstarszych źródeł skandynawskich i anglosaskich oświetlających początki państwa polskiego. Źródła te, zostawiając na boku cały zasób zabytków archeologicznych, można sumarycznie wyliczyć w takiej kolejności: a) napisy runiczne, b) historyczne pieśni zbioru Eddy z IX i X wieku, c) wiersze skaldów z X-XII wieku, d) sagi norwesko-islandzkie z XII i XIII wieku, wreszcie e) źródła chorograficzne i poematy anglosaskie z IX i X wieku. Z wymienionych tutaj źródeł napisy runiczne w naszej kwestii są mało wydajne i spełniają najczęściej rolę pomocniczą. Słabo dotąd były wyzyskane poematy historyczne skandynawskie i anglosaskie (zbiór Eddy, pieśni luźne zaliczane do tzw. *Eddica minora*, *Widsidh*) i wiersze skaldów. Główne źródło chorograficzne do naszych ziem, opis Europy środkowej i nadbałtyckiej, przypisywane królowi Alfredowi i stanowiące oryginalne uzupełnienie anglosaskiego przekładu księgi Orozjusza *Historia adversum paganos*, nie zostało dotąd w ogóle opracowane przez naszą naukę. Natomiast stosunkowo obficie korzystano w naszej historiografii z sag (Waahowski, Zakrzewski, Władajewicz, Koczy, Kiersnowski i in.), nie zawsze zachowując dostateczny umiar i krytycyzm w stosunku do tego rodzaju źródeł, stojących na pograniczu historycznej narracji i literatury pięknej.

W czasie 3-miesięcznego pobytu w Szwecji referent zdołał przygotować do wydania i opracować krytycznie trzy zabytki: a) opis Europy środkowej wraz z ściśle z nim związanymi sprawozdaniami podróżniczymi Norwega Ohthere i Anglosasa Wulfstana, b) poemat anglosaski *Widsidh*, oba zabytki opublikowane już swego czasu w fragmentach i w całości przez Augusta Bielowskiego w t. I, *Monumenta Poloniae Historica* (1864), oraz c) nieznaną na naszym gruncie Herwararsagę z XIII wieku, w obrębie której mieści się jednak historyczny poemat znany pod nazwą "Pieśni o Hunach". Oba poematy: anglosaski i skandynawski przy-

noszą wiadomości o walkach gocko-huńskich, które rozgrywają się zasadniczo na północnych wybrzeżach Morza Czarnego i na terenie Pannonii, miały się także otrzeć o ziemie nadwiślańskie. Chorografia króla Alfreda i relacja Wulfstana przynoszą sporo interesujących wiadomości o ziemiach zachodniosłowiańskich, polskich i nadbałtyckich; szczególną uwagę zwraca opis ujścia Wisły (*Wislemudan*) i leżącego nad jez. Truso portu tej samej nazwy.

Krytyczna analiza obu poematów doprowadziła do wyniku negatywnego; przy ich pomocy ani nie da się dowieść pobytu Hunów na naszych ziemiach, ani też, konkretnie, wspomnianych już wyżej walk gocko-huńskich nad Wisłą. Oba poematy pochodzą dopiero z przełomu IX/X stulecia i choćby już dlatego nie mogą być świadectwem dla wydarzeń dziejących się o pięć wieków wcześniej; należą one do cyklu pieśni germańskich, które w sposób niejasny i pełen wewnętrznych sprzeczności zanotowały sam fakt walk Hunów z Germanami, ale pod wpływem narastającej wdaż legendy wysadzili go z ram historii. Bardzo wartościowym natomiast źródłem jest powstała za czasów króla angielskiego Alfreda (871-899) chorografia, stanowiąca doskonałe uzupełnienie nieco inaczej pomyślanego opisu grodów słowiańskich na północ od Dunaju i na wschód od Łaby, zwanego skrótowo Geografem bawarskim.

Na dalsze krytyczne opracowanie czekają wiersze skaldów i wyrastające bezpośrednio z ich narracyjnego podłoża sagi, zwłaszcza saga o Jómwikingach, saga o Olafie Tryggwasonie i opowieść o szwedzkim królewiozu Styrbjörnie.

Członek Wydziału M a r i a n B i s k u p przedstawia pracę własną: "Zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską w połowie XV w." (*L'union de la Poméranie mazovienne avec la Pologne à la moitié du XV siècle*).

(Praca w druku w PAN).

Posiedzenie naukowe dnia 5 X 1957 r.

Członek Wydziału S t a n i s ł a w H o s z o w s k i przedstawia pracę własną: "Ustawa dla wsi dziedzicznych Edwar-
da Rüdigera, rajcy gdańskiego z drugiej połowy XVII wieku".
(*La loi relative aux villages acquis par droit d'hérédité*

d'Edouard Rüdiger, conseiller de Gdańsk dans la seconde moitié du XVII siècle").

(Praca wydana w ZAPISKACH HISTORYCZNYCH, t. XXIV, z. 1).

Posiedzenie naukowe dnia 17 XII 1957 r.

Członek Wydziału Wojciech Hejnosz przedstawia pracę własną: "Zagadnienie tzw. gospodarki żarowej w Polsce wczesnośredniowiecznej". ("Le problème d'agriculture sur brûlés en Pologne au début du moyen-âge").

Na wstępie zaznacza autor, że zagadnienie gospodarki żarowej u Słowian stało się ostatnio w nauce naszej przedmiotem żywszego zainteresowania, przy czym gospodarce tej przypisuje się - zwłaszcza w dobie średniowiecza - szczególnie doniosłe znaczenie. Takie stawianie sprawy nasuwa autorowi pewne wątpliwości i to dało mu powód do zajęcia się tym zagadnieniem. Zacieśnia on swe badanie do stosunków, jakie w tym czasie panowały na ziemiach polskich.

Najpierw zwrócił autor uwagę na wiadomości, jakie w tej sprawie przynosi etnografia i rozpatrzywszy to, co znajduje się na ten temat w pracy prof. K. Moszyńskiego "Kultura ludowa Słowian" stwierdza, że na tej podstawie nie można wywnioskować, by gospodarka ta w omawianym okresie czasu odgrywała znacznější rolę.

Analogiczne wnioski wyprowadza autor z rozpatrzenia prac archeologicznych prof. J. Kostrzewskiego (zwłaszcza "Kultura prapolska"). Więcej uwagi poświęcił autor pracy prof. W. Hensla "Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna" (w I-szym wyd.), gdzie stwierdzono przewagę gospodarki żarowej nad zaprzęgową w omawianym okresie. Poddawszy krytycznej ocenie przesłanki, na których Hensel oparł ten swój pogląd, przechodzi następnie autor do stwierdzenia tych zmian, jakie Hensel wprowadził do drugiego wydania wspomnianej pracy, z których wynika, że obecnie autor ten nie podtrzymuje już swej tezy o przewadze tej gospodarki i o wielkim wpływie, jaki zmiana tej gospodarki na sprzężajną miała wywrzeć.

W dalszym ciągu omówił autor zwięźle pracę prof. H. Łowmiańskiego "Gospodarstwo podstawy formowania się państw słowiańskich" i podniósłszy w szczególności zastrzeżenia przeciwko

sposobowi interpretowania przekazów źródłowych przez tegoż autora przyłącza się w końcu do ogólnej oceny tej pracy wypowiedzianej przez K. Tymienieckiego, że autor nie uprawdopodobnił swej głównej tezy o przełomie spowodowanym jakoby przez zamianę gospodarki żarowej na gospodarkę sprzężajną.

W zakończeniu stwierdza tedy autor, że w tym stanie rzeczy nie ma podstaw do twierdzenia, iż gospodarka żarowa w dobie wczesnego średniowiecza u Słowian, a zwłaszcza na terenie ziem polskich, była przeważającą i że przejście od niej do gospodarki sprzężajnej odegrało jakąś przełomową rolę w stosunkach ustrojowych Słowian.

POSIEDZENIA KOMISJI PRAWNICZEJ

Posiedzenie naukowe dnia 23 III 1957 r.

W i t o l d L i s - O l s z e w s k i przedstawia pracę własną: "*Crimen laesae maiestatis* wedle klasyków prawa rzymskiego".

Posiedzenie naukowe dnia 19 XII 1957 r.

W i t o l d L i s - O l s z e w s k i przedstawia pracę własną: "Niewolnictwo wedle *Edictum Aedilium Currulium*".

POSIEDZENIA KOMISJI HISTORYCZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 4 VI 1957 r.

K a z i m i e r z J a s i ń s k i przedstawia pracę własną: "Ze studiów nad polską chronologią średniowieczną".

W Y D Z I A Ł II

FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY

Posiedzenie naukowe dnia 28 I 1957 r.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę Z y g m u n t a K r u s z e l n i c k i e g o: "Problemem genealogii artystycznej obrazu pasyjnego z kościoła św.

Jakuba w Toruniu", ("Le problème de la genealogie artistique du tableau de la Passion à Toruń").

Praca wydana w: Teka Komisji Historii Sztuki, PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. VIII, zesz. 1.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę M a r i i M i c h n o w s k i e j: "Sąd Ostateczny w ołtarzu grudziądzkim na tle ikonografii średniowiecznej". ("Le Jugement dernier représenté à l'autel de Grudziądz à l'égard de l'iconographie du moyen-âge").

Sąd Ostateczny w zabytku z Grudziądza, przedstawiony na czterech kwaterach poliptyku zamkniętego, składa się z trzech przedstawień typowych: Sędziego, Pośredników i sceny Zmartwychwstania Zmarłych, oraz z grupy Chrystusa Bolesnego z Matką Bożą Bolesną, stanowiącej w tym zespole osobliwość ikonograficzną. Dotychczasowi badacze nie próbowali wyjaśnić znaczenia tej grupy, lub czynili to w sposób mylny (C l a s e n uważa, że wśród scen Sądu znalazła się ona przypadkowo, przynależąc pod względem treści raczej do cyklu przedstawień pasyjnych). Dokładna analiza zagadnienia jest konieczna nie tylko ze względu na sam zabytek i jego reprezentatywną rangę, ale i dlatego, że badania P a n o f s k y ' e g o, S o h r a d e g o, v o n d e r O s t e n a i A. H e i m a n n wyłoniły zespół przedstawień o treści pokrewnej grudziądzkim, które nie są do tej pory jednoznacznie interpretowane.

Tematyka Chrystusa Bolesnego w połączeniu z ideą Sądu Ostatecznego występuje w trzech odmianach:

1. Chrystus Bolesny czyniący gest Sędziego.
2. Chrystus Bolesny i atrybuty Sądu (miecz i lilia, narzędzia Męki przynoszone przez aniołów).
3. Chrystus Bolesny w scenie Sądu.

Do tej ostatniej redakcji ikonograficznej należy przedstawienie grudziądzkie.

Próba interpretacji musi się zacząć od wyjaśnienia następującego zagadnienia: z treścią której kwatery stoi w bezpośrednim związku ideowym Chrystus Bolesny. Odpowiedź brzmi: ze sceną Zmartwychwstania Zmarłych. Uzasadnieniem jest tu analogia z miniaturą z ok. 1420 r. z Cambridge Mistrza "Godzinek" Rohan, na której Chrystus Bolesny przedstawiony jest wśród sar-

kofagów, z których podnoszą się na Sąd zmarli. Co oznacza to zestawienie? W ikonografii Chrystusa Bolesnego, który jest syn-
tezą pojęć skupionych wokół Męki i Odkupienia istnieje też wą-
tek tematyczny Zmartwychwstania (podkreślany zwłaszcza przez
S c h r a d e g o). Pozwala to wysunąć hipotezę, że Chrystus
Bolesny w poliptyku grudziądzkim w połączeniu ze sceną Zmar-
twychwstania Ciał stanowi ilustrację nauki Kościoła o przewiz-
cięzaniu śmierci przez człowieka na gruncie jego wspólnoty
z człowieczeństwem Chrystusa-Boga, który po męce i śmierci
zmartwychwstał.

Nie wyczerpuje to jednak treści analizowanego zespołu przed-
stawień. P a n o f s k y stwierdził, że w tematyce tych ty-
pów ikonograficznych Chrystusa Bolesnego, z którymi kojarzy
się pojęcie Sądu, zawarte jest ostrzeżenie przed nie wykorzy-
staniem owoców Odkupienia. Kto się odwrócił od dzieła Chrystu-
sa, ten będzie odrzucony w dniu ostatecznych rozstrzygnięć.
Jest rzeczą bardzo prawdopodobną, że Chrystus Bolesny w polip-
tyku grudziądzkim ma związek z ideą podziału: zmarli wstający
z sarkofagów są tu scharakteryzowani jako zbawieni lub potę-
pieni. W odniesieniu do pierwszych, Chrystus Bolesny stanowi
przypomnienie, że odkupiła ich ofiara krzyża. Potępieni zaś to
ci, którzy nie skorzystali z jej zbawiennych skutków.

Połączenie Chrystusa Bolesnego z tematyką Sądu w schema-
cie ikonograficznym takim, jak w analizowanym zabytku,
jest wielką rzadkością. Nie znaczy to jednak, aby sens tego
połączenia był obcy lub wyjątkowy na tle ikonografii Sądu. Od-
najdujemy go w tej odmianie przedstawień *Extremum iudicium*, do
których włączony jest wątek tematyki Odkupienia. Najbardziej
typowym jej wyrazem jest motyw Ukrzyżowania (fresk z Reiche-
nau in Oberzell z XII wieku, tympanony rzeźbione we Fryburgu
w Bryzgowii z końca XIII w. i w Norymberdze z XIV w., tryptyk
fundacji Bonifacia Ferrer w Muzeum w Walencji z końca XIV w.
oraz malowidło ściennie w kościele św. Jana w Toruniu z XIV w)

Krzyż - Drzewo Życia z rozpiętym na nim Chrystusem, stano-
wiący ośrodek kompozycji zdobiącej prezbiterium toruńskiego ko-
ścioła św. Jana, jest zarazem uzasadnieniem ideowym dla sceny
Zmartwychwstania Ciał i podziału ostatecznego połączonego
z triumfem Chrystusa nad mocami ciemności. Zestawienie ikono-

graficzne Ukrzyżowania i Zmartwychwstania Ciał wywodzi się ze starego schematu, w którym przedstawienia zmarłych, Adama, Adama i Ewy, lub Adama i Ewy oraz zmarłych u stóp krzyża wyrażały tę myśl, że udział człowieka w życiu wiecznym jest skutkiem zwycięstwa Chrystusa nad śmiercią, które dokonało się na krzyżu. Umieszczenie części sceny Zmartwychwstania Zmarłych, zróżnicowanych w Toruniu na dobrych i złych, w lewym dolnym narożu malowidła, zamiast pod krzyżem, jest uwarunkowane pewnymi trudnościami natury kompozycyjno-formalnej.

Centralne usytuowanie *Lignum Vitae* w stosunku do stref zbawienia i potępienia przypomina inny schemat ikonograficzny, polegający na tym, że mistyczne Drzewo wyznaczało granicę pomiędzy niebem a piekłem. Dokładna analiza treści zabytku toruńskiego pozwala na uzupełnienie interpretacji, którą dał J. Sauer dla Ukrzyżowania w scenie Sądu na tymparonie fryburskim. Motyw ten, pozostając w związku z ideą podziału ostatecznego (co J. Sauer podkreślił), odnosi się również do idei Zmartwychwstania Ciał, które przedstawione jest w pasie kompozycyjnym pod Drzewem Życia z Ukrzyżowanym.

Istnieją podstawy do wysunięcia przypuszczenia, że wspólnota z Odkupicielem, która warunkuje udział w zmartwychwstaniu i zbawieniu, a odrzucona staje się przyczyną odrzucenia przez Sędziego w dniu Sądu, była rozumiana w wymienionych wyżej zabytkach jako wspólnota z Chrystusem w Eucharystii. Ukrzyżowanie wśród scen Sądu posiada z reguły charakter sakramentalny. Istnieją ponadto takie przykłady ikonografii Sądu, w których idea Odkupienia wyrażona jest przy pomocy motywu ołtarza (W i l p e r t).

Chrystus Bolesny w poliptyku grudziądzkim nad sceną Zmartwychwstania Zmarłych i podziału uważany jest w tej pracy za nowy, właściwy duchowi sztuki późno-gotyckiej wyraz plastyczny dla tych samych pojęć, które zawierało Ukrzyżowanie lub ołtarz dodany do zespołu przedstawień o treści eschatologicznej. Interpretacja w sensie eucharystycznym tego symbolu Odkupienia, którym jest w sztuce średniowiecznej postać Chrystusa Umęczonego i Zmartwychwstałego zarazem nie może budzić żadnych zastrzeżeń: sakramentalny charakter *Fons Vitae* - rany w boku (którą w zabytku z Grudziądza Chrystus sam ukazuje i otwiera

nad zmartwychwstającymi) jest w ikonografii faktem od dawna ustalonym.

Z wizerunkiem Chrystusa Bolesnego, ukazującego rany związana jest w szczególności sposób idea pośrednictwa. Odkupiciel wstawia się u Boga Ojca za ludzkość. Jednakże w dniu Sądu Ostatecznego Chrystus sam wydaje wyrok. Nie można więc pośrednictwa pojmować tu w sensie jakiegokolwiek interwencji o uchylenie kary nad grzesznikami, lecz w sposób szerszy, bardziej ogólny: Chrystus jest pośrednikiem w osiągnięciu zbawienia, tym, którego pisma mistyczne nazywają "drogą", a także "mostem" wiodącym do żywota.

Matka Boża, która załamuje ręce w dramatycznym dialogu z Synem prosi Go także nie o zmianę, lecz o złagodzenie wyroku. Modlitwa pośrednicząca Marii i św. Jana Chrzciciela za ludzkość do Sędziego ukazana jest na osobnym przedstawieniu pod mandorlą, na której widnieje Chrystus na trybunale. W zestawieniu z Synem bolejącym Matka Boża jest przede wszystkim tą, która współcierpiała podczas Męki i Ukrzyżowania i wskutek tego stała się współodkupicielką, uczestnicząc w odwiecznym planie zbawienia. Gorący kult Marii w średniowieczu powodował powstanie takich scen Sądu, w których, nie zadowolając się przedstawieniem Jej jako orędowniczki u boku Sędziego, ukazywano Ją raz jeszcze, najczęściej obok zbawionych, chcąc w ten sposób podkreślić myśl, że osiągnęli oni niebo także dzięki Matce Zbawiciela. Szczególny udział i rolę Marii w zbawieniu ludzkości wyrażano w sztuce także przez wprowadzanie do ikonografii Sądu przedstawienia Jej w typie *Mater Misericordias*. W malowidle ściennym w kościele św. Jana w Toruniu symbolika opiekuńczego płaszcza Madonny pojawia się w połączeniu ze sceną Zmartwychwstania Dobrych. W poliptyku grudziądzkim Matka Boża wraz z Synem przedstawiona jest nad kwaterą ze Zmartwychwstaniem Ciała. I w tym wypadku więc ikonografia grudziądzka jest pokrewna ikonografii Drzewa Życia ze scenami Sądu w prezbiterium kościoła św. Jana.

Członek Wydziału *J a d w i g a P u c i a t a - P a w ł o w s k a* przedstawia pracę własną. "Ze stosunków artystycznych Torunia i Gdańska w XVI i XVII wieku" ("Contributions aux relations artistiques entre Toruń et Gdańsk au XVIe et XVIIe siècles").

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę własną: "Na śladach działalności artystów francuskich w Polsce w XVII i XVIII wieku". ("Sur les traces de l'activité des artistes français en Pologne au XVIIe et XVIIIe siècles").
(Prace wydane w: Teka Komisji Historii Sztuki, PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. VIII, zesz. 1).

Posiedzenie naukowe dnia 11 III 1957 r.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę własną: "Z badań nad sztuką polskiego renesansu": a) "Kilka uwag o pierwszym renesansowym mistrzu włoskim w Polsce", b) "W sprawie datowania posągu Zygmunta I w kaplicy ostatnich Jagiellonów na Wawelu", c) "Gdańska szkoła rzeźbiarska na przełomie XVI i XVII wieku" ("Trois études sur l'art de la renaissance en Pologne": a) "Quelques remarques au sujet du premier maître de la renaissance italienne en Pologne", b) "Le problème de la datation de la statue de Sigismond Ier dans la chapelle des derniers Jagellons à Cracovie", c) "L'école de sculpture à Gdańsk vers la fin du XVIe et au début du XVIIe siècles").

(Prace wydane w: Teka Komisji Historii Sztuki, PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. VIII, zesz. 1).

Członek Wydziału T a d e u s z C z e ż o w s k i przedstawia pracę własną: "Studia filozoficzne" ("Études philosophiques").

(Praca wydana jako "Odczyty filozoficzne", PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO, t. VII, zesz. 1).

Posiedzenie naukowe dnia 21 XI 1957 r.

Członek Wydziału S t e f a n S r e b r n y przedstawia pracę L e o n a W i t k o w s k i e g o: "Traktat św. Augustyna *De musica*" ("Le Traité de St. Augustin *De musica*").

Celem pracy jest przyswojenie literaturze polskiej traktatu Augustyna *De musica* przez komentowany przekład polski. Jest to pierwsze polskie całkowite tłumaczenie dzieła, które ostatnio stało się przedmiotem coraz liczniejszych badań ze strony naukowców - filologów i muzykologów zagranicznych. Dotychczas przełożono na nasz język jedynie dwa fragmenty tego traktatu (z księgi I i VI) oraz ostatnio w całości księgę VI. Prze-

kład polski W i t k o w s k i e g o poprzedza dłuższy wstęp, w którym autor stara się dać po raz pierwszy w literaturze naukowej całościowy pogląd historyczny na to dzieło i jego ocenę estetyczną. W tym celu przedstawia tło historyczne, na którym ono powstało, cele i koleje traktatu na przestrzeni wieków i odnoszącą się doń literaturę naukową. Na tej podstawie analizuje autor traktat *De musica* ze stanowiska filologicznego i muzykologicznego wzmiankując przy tym o jego problemach filozoficznych i teologicznych. Z uwagi na to, że jest to pierwsza próba syntetycznej oceny traktatu musiał autor w szeregu kwestii prowadzić badania i dociekania od samych podstaw.

W pierwszym rozdziale pracy zatytułowanym "Tło historyczne na przełomie dwóch epok" zwraca autor uwagę na fakt, że końcowy okres starożytności i początki średniowiecza wykazują stosunkowo wiele nie rozwiązanych jeszcze problemów z historii muzyki. Do tych zagadnień należy także rola muzyki w całości kształcie kultury pierwszych wieków chrześcijaństwa oraz kwestia jej zależności od muzyki antycznej. Autor przedstawiając zarysowo rolę sztuki muzycznej w walce o realizację nowego światopoglądu chrześcijańskiego zaznacza, że św. Augustyn w traktacie *De musica* zajmuje się tylko niektórymi zagadnieniami części spekulatywnej antycznego systemu muzycznego, nie zdążył zaś rozwinąć pozostałych jej problemów ani też całej części praktycznej tego systemu.

W drugim rozdziale "Traktat *De musica* w ujęciu historycznym" mówi autor pracy o genezie traktatu, jego założeniach i celach; dalej mowa o losach traktatu i o literaturze naukowej odnoszącej się do niego. Większość zagadnień poruszonych w tym rozdziale nie była dotychczas opracowana naukowo. Autor musiał więc, zwłaszcza jeśli chodzi o podrozdziały drugi i trzeci, opracować zagadnienia od początku. Celem napisania traktatu *De musica* było przede wszystkim przyswojenie współwznowcom Augustyna starożytnej, pogańskiej nauki świeckiej, uwznioślenie jej i nadanie kierunku etyczno-religijnego. Dalej mówi autor o stosunku Augustyna do nauk wyzwolonych i do nauki świeckiej w ogólności. Kolejny podrozdział mówi o późniejszych losach traktatu od wczesnego średniowiecza aż po nasze czasy. Dziejów kodeksów traktatu autor nie mógł poznać,

gdyż nie miał do nich dostępu. Dalej mowa o wpływach Augustyna na poglądy w dziedzinie estetyki muzyki oraz pedagogiki aż do centralnego średniowiecza (u Cassiodorusa, Isidora z Sewilli, Roberta Grosseteste i in.); autor uwzględnił też aktualność poglądów św. Augustyna w muzyce polskiej XVI wieku (u magistra Szydłowity, Sebastiana z Felsztyna i in.). W dalszym ciągu autor wylicza w kolejności historycznej wydania traktatu w ilości 23 (od inkunabułu z r. 1491 do wydań najnowszych) oraz 7 jego przekładów dokonanych przez naukę włoską, francuską i niemiecką. W dalszym podrozdziale zapoznajemy się z dotychczasową zagraniczną i polską literaturą naukową filologiczną, muzykologiczną i filozoficzną, dostępną autorowi, a odnoszącą się do omawianego traktatu. Autor przedstawia krótko treść tych pozycji i daje przegląd radykalnych zmian w sądach o tym traktacie zarówno filologów jak i muzykologów, którzy początkowo wyrażali się o nim obojętnie, a nawet pogardliwie (R. W e s t p h a l i jego następcy, historycy literatury rzymskiej i historycy muzyki), później coraz więcej się nim interesowali, a ostatnio (H. E d e l s t e i n, W. H o f f m a n n, G. P i e t z s c h. K a t h i M e y e r i in.) po dokładnym zapoznaniu się z nim bardzo wysoko go oceniają.

Po tych wywodach następuje rozdział trzeci traktujący o oryginalności i zależności traktatu. Autor pracy stwierdza zależność Augustyna od szeregu dzieł teoretycznych z zakresu rytmiki i poezji antycznej, mówi o jego przygotowaniu naukowym i oryginalności jego myśli. Źródłami filologiczno-gramatycznymi dla traktatu *De musica* były bezpośrednio lub pośrednio dzieła starożytnych teoretyków metryki i rytmiki, przede wszystkim Varrona i Terentianusa Maurusa oraz może w pewnym stopniu Pseudo-Plutarcha. Kolejny podrozdział omawia stosunek św. Augustyna do muzyki oraz zagadnienie estetyki muzycznej w jego pismach jak również jego definicję pojęcia muzyki jako "wiedzy o uporządkowanej mierze tonów" w oparciu o starożytną naukę o ethosie muzycznym i estetyce muzycznej. Dalsze podrozdziały traktują o źródłach muzyczno-filozoficznych traktatu, którymi były głównie poglądy Pitagorasa, Platona i Arystotelesa, z których korzystał Augustyn przede wszystkim za pośrednictwem dzieł neoplatoników i neopitagorejczyków: Plotyna,

Porfiriusa i innych filozofów. Autor mówi także o problemach filozoficznych poruszonych w traktacie Augustyna i pokrótce porusza kwestię jego źródeł teologicznych.

Czwarty rozdział pracy przynosi oceny traktatu, i to zarówno ocenę własną samego autora, tj. św. Augustyna jak i stanowiska pokoleń późniejszych, zwłaszcza dzisiejszego, wobec traktatu. Rozdział przedostatni, piąty, omawia problemy formy, języka i stylu traktatu oraz zagadnienia odnoszące się do przekładu na język polski. Całość wstępu naukowego zamyka zarys treści sześciu ksiąg traktatu *De musica*.

Po tej pracy stanowiącej wprowadzenie do tłumaczenia następuje polski przekład wszystkich sześciu ksiąg.

Członek Wydziału T a d e u s z C z e ż o w s k i przedstawia pracę A l e k s a n d r y Z a j k o w s k i e j: "Struktura katalogu systematycznego Biblioteki Głównej UMK w Toruniu. Przyczynek do zagadnienia klasyfikacji nauk" ("La structure du catalogue systématique de la Bibliothèque de l'Université Nicolas Copernic à Toruń. Contribution au problème de la classification des différents domaines de la science"). (Praca wydana w SPRAWOZDANIACH TNT, nr 10 (1956), Toruń 1958).

Członek Wydziału S t e f a n B u r h a r d t przedstawia pracę L e o n a r d a J a r z ę b o w s k i e g o: "Henryk Nitschmann i jego spuścizna w zbiorach Biblioteki Głównej UMK w Toruniu" ("Henri Nitschmann et son oeuvre recueillie par la Bibliothèque de l'Université Nicolas Copernic à Toruń").

Postać Henryka Nitschmanna, jego życie i twórczość tym bardziej godna jest wydobycia na szersze forum, że z racji polonofilskich zainteresowań tego Elblążanina celowo usuwała go w cień i zapominała o nim dawniejsza literatura i prasa niemiecka.

Już od młodych lat zamiłowania poetyckie Nitschmanna znajdują wyraz w kompozycjach własnych, w tłumaczeniu na język niemiecki utworów z literatury francuskiej i angielskiej. Szlachetny jego umysł reaguje na niedolę narodów uciśnionych. Nitschmann zajął się tłumaczeniem ludowych pieśni serbskich, a z czasem zapoznał się i rozmiłował zwłaszcza w literaturze polskiej i postanowił zaznajomić naród niemiecki z jej bogactwem i głębią. Czyni to tłumacząc początkowo drobniejsze utwo-

ry w prasie codziennej. Od 1860 r. ukazują się jego antologie, "Polska na Parnasie - Der Polnische Parnass" w czterech co-raz to obszerniejszych wydaniach.

Interesujące są przemiany wewnętrzne tego Niemca, który mając wszelkie dane na to, by powiększyć grono pruskich jun-krów-gospodarzy, rezygnuje z wygod życia wiejskiego, sprzedaje swój majątek pod Działdowem i przenosi się po powstaniu styczniowym na stałe do Elbląga, by tam oddać się całkowicie swoim zamiłowanym muzycznym, literackim i życiu społecznemu. Wraz z teoretykiem muzyki D ö r i n g i e m wydaje we własnym tłumaczeniu niemieckim polskie pieśni kościelne czerpiąc ze znanych zbiorów Artomiusza, Seklucjana i opierając się na polskiej wersji psalmów Kochanowskiego. Również jego "Album ausländischer Dichtung" z r. 1868 zawiera w czwartej księdze tłumaczenia polskiej poezji, nowszym naszym poetom poświęca zbiorek "Iris" (1880), ukoronowaniem zaś jego pracy na niwie popularyzacji literatury i kultury polskiej jest dwukrotne wydanie historii naszej literatury ("Geschichte der polnischen Literatur" 1882, 1889), w której wielka ilość własnych przekładów tworzy oryginalne podejście do problemu i jest dowodem głębokiego przeżycia opracowanego materiału.

Trudno w zwięzłym szkicu podawać wszystkie późniejsze jego prace pogłębiające współpracę kulturalną polsko-niemiecką; należy tylko stwierdzić, że Nitschmann był przez pewien czas wyrocznią i najlepszym chyba znawcą wśród Niemców w tej dziedzinie. Pobyt w Elblągu i stały kontakt z Gdańskiem daje nam między innymi cenny już dziś historycznie jego pamiętnik "Erinnerungen an Oliva" pełen ciekawych spostrzeżeń z terenu dzisiejszego Trójmiasta, znajdujemy tam również w tłumaczeniu niemieckim kilka kaszubskich i polskich pieśni ludowych.

Nitschmann tworzył również własne kompozycje muzyczne, większość z nich wydał drukiem; część zachowała się w rękopisie. I w tej jego twórczości znajduje oddźwięk zasłuchanie się w "Stimmen der Völker", znajdujemy je i w serbskiej pieśni ludowej "Mägdlein am Quell", w szeregu "Polek", w tłumaczeniu polskich i kaszubskich pieśni ludowych.

Omówienie całokształtu twórczości Henryka Nitschmanna i podchwycenie charakterystycznych momentów z jego życia na

tle epoki to zasadniczo część pracy. Wybitną pomoc w jej wykonaniu znalazł piszący w spuściźnie rękopiśmiennej po Nitschmannie, przechowanej w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zbiory te obejmują przede wszystkim wielką ilość listów (ponad 300) do Nitschmanna pisanych, z których można wysnuć szereg wniosków tak co do jego własnej twórczości jak też odnośnie jego kontaktów literackich, między innymi z szeregiem polskich znajomych i uczonych.

Niemalą pomoc przy ustalaniu bibliografii Nitschmanna znajdujemy w dwutomowym zbiorze jego własnych artykułów umieszczonych w czasopiśmie. W zbiorze rękopiśmiennym są i bruliony prac z dziedziny literatury polskiej, jest też pokaźna ilość rękopisów niedrukowanych jak "Ballady i sonety" ("Balladen und Sonette"), "Ideal und Leben", "Vermischte Schriften", - do niewydanych należą również jego utwory z lat młodzieńczych.

Również w zbiorach muzycznych znajduje się niemal całość jego kompozycji drukowanych i pokaźna ilość prac, które pozostały w rękopisie. Pięknie oprawne kolekcje nut dają zarazem obraz bibliofilskiej troskliwości Nitschmanna o własny księgozbiór. Resztki zaś książek z jego biblioteki, a zwłaszcza przechowany wśród rękopisów katalog własnych zbiorów (Rps 301) oraz teozka akt pośmiertnych (Rps 297) dostarczyły ciekawego materiału do oddzielnej części pracy o bibliotece Henryka Nitschmanna i jej losach.

Wyszczególnienie zawartości zbiorów rękopiśmiennych przechowywanych w Bibliotece Głównej UMK stanowi nieodzowne uzupełnienie tematu. Obejmuje ono tak zbiory w referacie rękopisów jak również muzyka. Kompozycje muzyczne Nitschmanna podano także w wykazie alfabetycznym ujmując łącznie pozycje opusowane i nieopusowane, drukowane i rękopisy.

Bibliografia artykułów i prac drukowanych Nitschmanna w ilości niespełna 200 pozycji w ujęciu chronologicznym daje końcowy przegląd jego działalności pisarskiej.

Posiedzenie naukowe dnia 4 XII 1957 r.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę Z y g m u n t a K r u s z e l n i c k i e g o :
"Ze studiów nad ikonografią i genezą Chrystusa Frasobliwego"

("De l'étude sur l'iconographie et la genèse du Christ pensif").

(Streszczenie pracy wydane w BIULETYNIE HISTORII SZTUKI, R. XX, nr 3-4, Warszawa 1958).

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę własną: "Renesansowe pomniki biskupów Jakuba Buczackiego i Piotra Wolskiego w katedrze plockiej". ("Les monuments en style Renaissance des évêques Jacques Buczacki et Pierre Wolski dans la cathédrale de Płock").

Historyk sztuki podejmujący badania nad polską rzeźbą sepulkralną czasów Odrodzenia natrafia często na znaczne trudności, spowodowane zdekompilowaniem niektórych zabytków w czasie przenoszenia ich na inne miejsca. W toku powyższych robót usuwano niejednokrotnie pewne fragmenty lub łączono je dowolnie z innymi nagrobkami, co w rezultacie utrudnia wybitnie dociekania, zmierzające do odtworzenia pierwotnego stanu tych dzieł. Wyłoniła się przeto konieczność podjęcia stosownych prac rekonstrukcyjnych. Badania tego typu zapoczątkował przed 50 laty J. K i e s z k o w s k i, wysuwając szereg sugestyj na temat pomników rodziny Szydłowieckich w Opatowie¹. Ostatnio zaś powiodło się S i n k o - P o p i e l o w e j i Ś w i s z c z o w s k i e m u ustalić przypuszczalny wygląd zaginionego mauzoleum św. Jacka w kościele OO. Dominikanów w Krakowie², a W. K i e s z k o w s k i zdołał to samo uczynić w odniesieniu do monumentu prymasa Uchańskiego w Łowiczu z wykorzystaniem elementów, które pod koniec XVIII w. przeniesione zostały do pobliskiej Arkadii³. Do tej kategorii zagadnień należy również sprawa autentyczności nagrobka biskupa Jakuba Buczackiego (+1541) w katedrze plockiej (ryc. 1).

St. C e r c h a i F. K o p e r a zauważyli już dawno, że pomnik ten składa się w obecnej postaci z dwóch niezależnie od siebie powstałych części, a mianowicie z ukośnie pochylonej płyty z piaskowca z wizerunkiem biskupa w stroju ponty-

¹ K i e s z k o w s k i J., Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki, Poznań 1912.

² S i n k o - P o p i e l o w a K., Zaginiony nagrobek św. Jacka w Krakowie, Prace Kom. Hist. Sztuki PAU, t. IX, Kraków 1948.

³ K i e s z k o w s k i W., Lapidarium renesansowe w Arkadii, Biuletyn Hist. Sztuki, r. XII, Warszawa 1950.

fikalnym, który spoczywa na lewym boku w uśpieniu z głową opartą na ręce, w skromnej architektonicznej oprawie, oraz z półkolistego wypełnienia nie dochowanej wnęki z bogato rzeźbionym kartuszem w środku. W kolistym polu tego kartusza znajdowała się przed wojną okrągła tablica z herbem Habdank, mająca w otoku napis stwierdzający, że odnośny monument wystawili swojemu dobroczyńcy biskupowi Buczackiemu w 1549 r. archidiacon dobrzyński Jan Ostrowicki i prepozyt pułtuski Hieronim Krajowski. Powyżej zaś tego półkolistego reliefu znajdujemy luźnie wmurowany gzyms koronujący prostokątny szczyt, na którym spoczywa ozdobny wazon z krzyżem u góry.

Opierając się na tym spostrzeżeniu, uznali cytowani badacze odnośne przedstawienie figuralne, stanowiące wierną replikę, względnie kopię, marmurowej płyty biskupa Jana Chojeńskiego (+1538) w katedrze na Wawelu, za pozostałość nagrobka wspomnianego wyżej przedstawiciela episkopatu, który przed objęciem tronu biskupiego w Krakowie, rządził diecezją płocką. W rezultacie więc trzeba było przyjąć, że Jan Chojeński wystawił sobie za życia w Płocku monument, z którego do naszych czasów zachowała się jedynie dolna część. Wspomniany natomiast półkolisty relief i fragment dekoracyjnego zwieńczenia pochodzą z nieco późniejszego nagrobka Jakuba Buczackiego⁴ (ryc. 3).

Takie postawienie sprawy nasuwa jednak szereg wątpliwości, które zdają się wykluczać prawdziwość tego domysłu. Nie udało się przede wszystkim stwierdzić, by jakaś osobistość polska uczczona została w XVI w. dwoma pomnikami. Poza tym trudno przypuścić, aby Chojeński, który zaledwie przez rok piastował godność biskupa płockiego (1536/37) i mało interesował się podległą sobie diecezją, pełnił bowiem funkcje podkanclerzego wymagające stałej niemal obecności w Krakowie, wystawił sobie w katedrze płockiej nagrobek. Możemy więc śmiało zakwestionować hipotezę K o p e r y i C e r c h y, zwłaszcza iż Starowski nie przekazał nam napisu odnoszącego się do osoby Chojeńskiego, co by niewątpliwie miało miejsce, gdyby jego pomnik znajdował się w Płocku. Czyżby więc omawiany utwór, pojęty jako całość, stanowi monument biskupa Buczackiego z 1549 r., jak to się zwyczajnie przyjmuje?

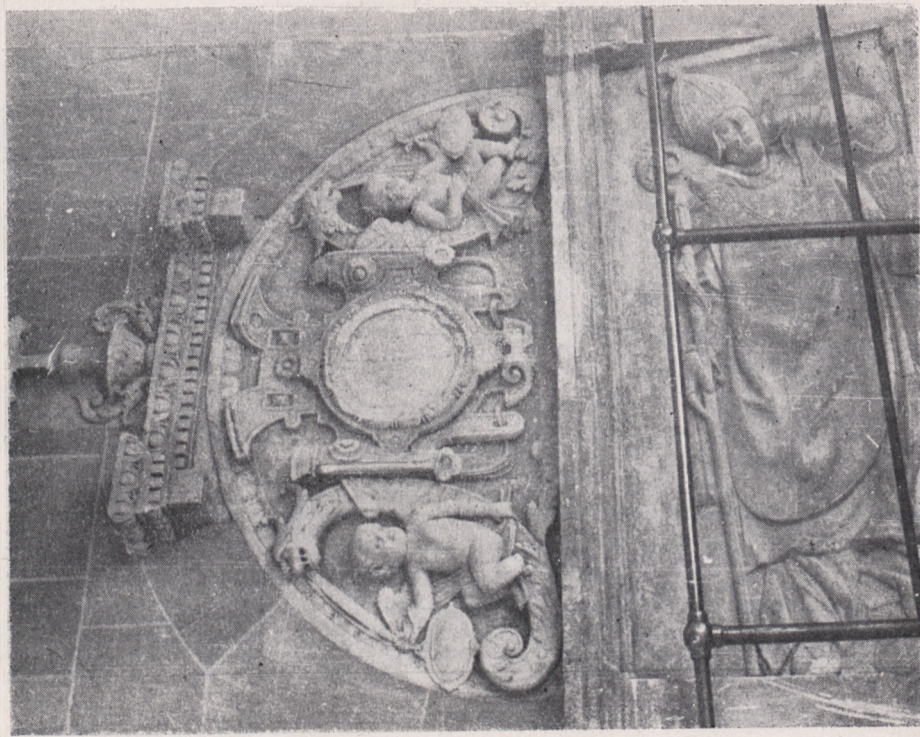
⁴ C e r c h a St. - K o p e r a F., Nadworny rzeźbiarz króla Zygmunta Starego Giovanni Cini z Sieny i jego dzieła w Polsce, Kraków 1916 s.91.

Przeciw tej ewentualności przemawia szereg argumentów, a mianowicie: 1) Półkolisty relief z kartuszem herbowym jest utrzymany w innych proporcjach niż znajdująca się poniżej płyta z wizerunkiem biskupa, co wskazuje od razu, że nie należy on do tego zespołu. 2) Wspomniane wyżej przedstawienie figuralne zdradza miękki i subtelny modelunek płasko potraktowanych szczególnie anatomicznych i ubioru, typowy dla rzeźby z lat 40-tych XVI w., podczas gdy odnośny kartusz, wzbogacony esownicami zakończonymi głowami smoków i pulchnymi aniołkami z tarczami w ręku, wykazuje masywne i mięsiste formy oraz pełny malarzkiej fantazji rozmach, charakterystyczny dla sztuki późnego renesansu. 3) Płyta z wizerunkiem biskupa nosi cechy włoskiego dłuta, ozdobny natomiast kartusz ukazuje w skomplikowanej kompozycji bujnie wykształconych elementów zdobniczych wyraźne reminiscencje i zależność od niderlandzkich wzorów Cornelisa Florisa, na co trafnie zwrócił uwagę J. P a g a c z e w s k i⁵.

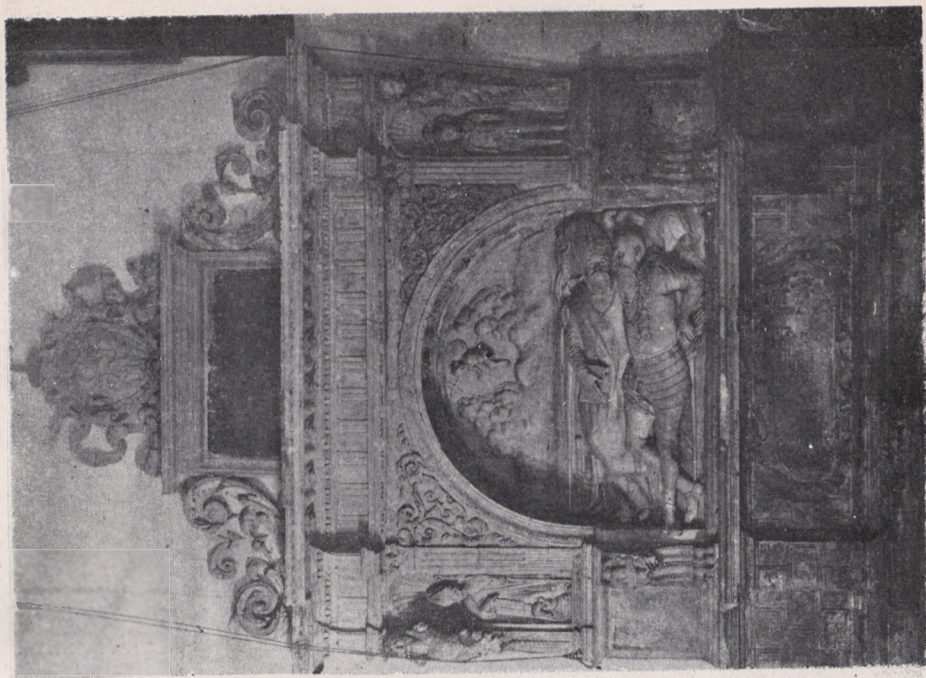
Wynik analizy struktury formalnej domniemanego pomnika Jakuba Buczackiego potwierdza zatem trafność obserwacji K o p e r y i C e r c h y oraz umacnia nas w przekonaniu, że mamy tu do czynienia z połączeniem remanentów pochodzących z dwóch renesansowych nagrobków. Stwierdzenie to nie daje nam jednak odpowiedzi, kogo wyobraża postać w szatach pontyfikalnych, stanowiąca przedmiot naszych dociekań. Z wchodzących w rachubę biskupów płockich wykluczyć od razu należy Andrzeja Krzyckiego (1527-35), Piotra Gamrata (1537-38), Samuela Maciejowskiego (1542-45), Jana Bielińskiego, który zmarł w 1546 r. nie zdążywszy nawet objąć rządów, oraz Andrzeja Noskowskiego (1546-67), ponieważ wymienieni dygnitarze kościoła posiadają gdzie indziej nagrobki, wystawione przez siebie lub swoich następców. Kogoż zatem przedstawia ta zagadkowa postać biskupia w katedrze płockiej?

Zanim będziemy mogli odpowiedzieć na to pytanie, wypada zająć się bliżej fundacyjnym napisem Ostrowickiego i Krajowskiego, znajdującym się na okrągłej tarczy, która w czasie drugiej wojny światowej uległa zniszczeniu. Ks. arcybiskup Nowo-

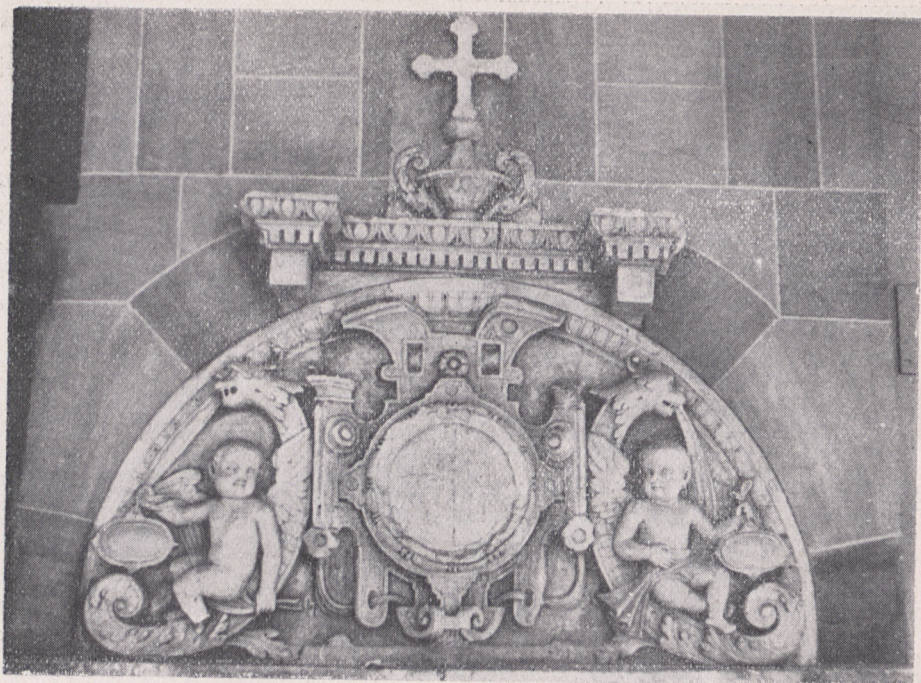
⁵ P a g a c z e w s k i J., Jan Michałowicz z Urzędowa, Rocznik Krakowski, t. XXVIII, Kraków 1937.

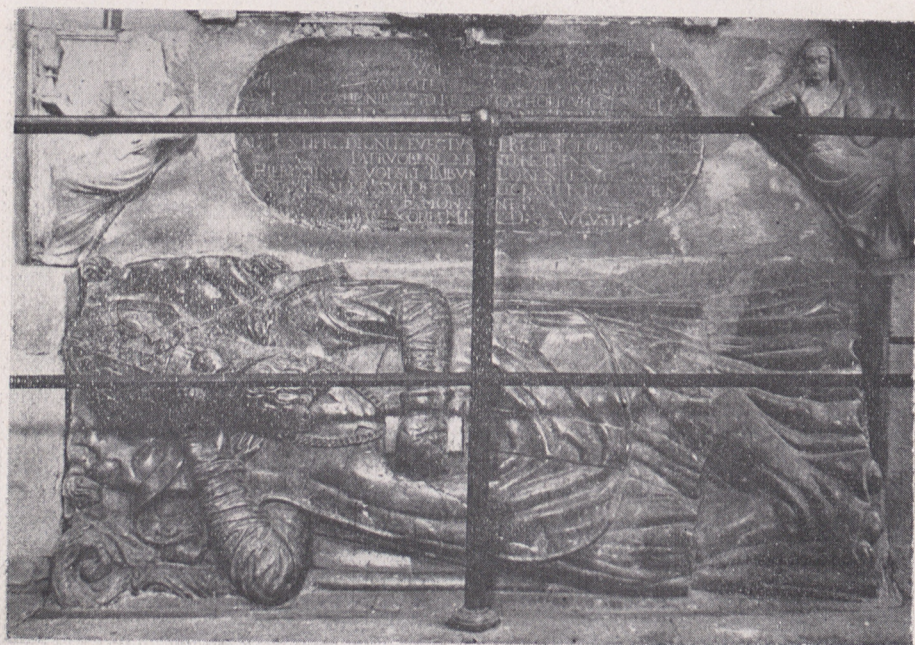
Ryc. 1. Pomnik bisk. Jakuba Buczackiego w katedrze płockiej
(fot. P. I. S.)

Ryc. 2. Nagrobek Mikołaja i Stanisława Wolskich
w katedrze warszawskiej (fot. H. Poddebski)

Ryc. 3. Fragmenty rzeźbiarskie nad płytą biskupa Buczackiego (fot. B. Paprocki)

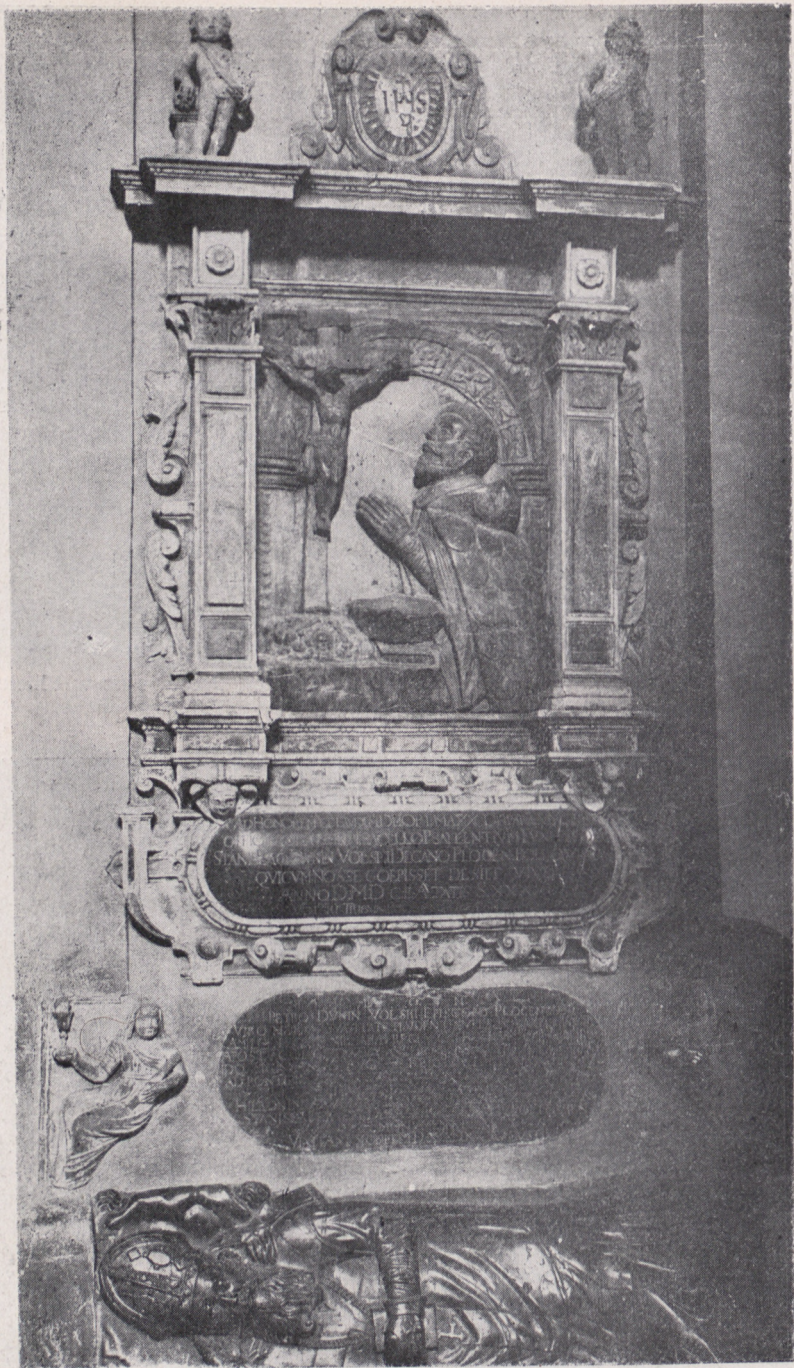
Ryc. 4. Płyta bisk. Piotra Wolskiego w katedrze płockiej (fot. B. Paprocki)

Ryc. 5. Motyw delfinów ze związanymi ogonami. Muzeum Diecezjalne w Płocku (fot. B. Paprocki)

Ryc. 6. Fragment płyty bisk. Piotra Wolskiego (fot. B. Paprocki)

Ryc. 7. Epitafium dziekana Stanisława Wolskiego
w katedrze plockiej (fot. P. I. S.)

wiejski zauważył, że napis ten nie pokrywa się ściśle z tekstem inskrypcji, przekazanej przez Starowolskiego. Zawierał on bowiem szereg skrótów i niedokładności oraz brak miesiąca, w którym pomnik biskupa Buczackiego został wystawiony (*Die Mai...*)⁶. Ponieważ trudno przypuścić, że Starowolski dodał od siebie tę datę miesięczną, rodzi się pytanie, czy można tekst fundacyjnego napisu Jana Ostrowickiego i Hieronima Krajowskiego uznać za autentyczny, tj. z 1549 r. Nasuwa się bowiem podejrzenie, że ta zniekształcona inskrypcja wyryta została później na zaginionej tablicy z herbem biskupa Buczackiego. W takim wypadku należałoby liczyć się z faktem, że malowniczy kartusz, wypełniający półkolisty relief, nie ma bezpośredniego związku z powyższą tablicą, lecz pochodzi z jakiegoś innego nagrobka.

W przekonaniu, że w katedrze płockiej istniał niegdyś późnorenesansowy monument, stylistycznie zbliżony do wspomnianej płaskorzeźby, utwierdza nas kilka pokrewnych fragmentów rzeźbiarskich, wmurowanych obecnie w ściany elewacji frontowej gmachu Muzeum Diecezjalnego, tuż obok katedry. Są to mianowicie: trzy kasetony z rozetami, zdobiące podniebienie potężnej archiwolty, dwa delfiny ze związanymi ogonami (ryc.5), resztki kolumn o żłobkowanych trzonach, dwie silnie uszkodzone hermy z utraconymi głowami i dwie nie dające się bliżej określić figury męskie. Zachęcony tym odkryciem podjął autor komunikatu dalsze poszukiwania, które doprowadziły do zidentyfikowania innych fragmentów tego pomnika. W prawej nawie, katedry zachowały się mianowicie resztki zaginionego nagrobka biskupa Piotra Dunin-Wolskiego (+1590), składające się z wydłużonej tablicy z napisem i okazałej płyty z wizerunkiem sędziwego starca o długiej majestatycznej brodzie, spoczywającego na marach w głębokim śnie, oraz z dwóch pendentywów z uszkodzonymi alegoriami Wiary (ryc.4 i 6), które umieszczano w narożach nad łękiem centralnej wnęki renesansowych pomników. Figuralne przedstawienie biskupa wraz z przynależną doń tablicą wykonane zostały z czerwonego, węgierskiego marmuru, owe zaś personifikacje cnót z szaro-

⁶ Nowowiejski A.J. ks. biskup, Płock. Monografia historyczna, Płock 1917, s. 254. Wygląd tej zaginionej tablicy z napisem Ostrowickiego i Krajowskiego ukazuje fotografia, reprodukowana w pracy St.Cerchy i F. Koperly (ryc. 101).

-żółtawego płaskowca, podobnie jak fragmenty z Muzeum Diecezjalnego. Łącząc w myśli te rozproszone szczegóły, dochodzimy do wniosku, że tworzyły one niegdyś całość, która w swej konstrukcji architektonicznej przedstawiała się mniej więcej podobnie, jak nagrobek braci Wolskich, a to Mikołaja (+1550), biskupa włocławskiego, i Stanisława (+1566), marszałka kor. w katedrze warszawskiej (ryc.2), który zniszczony został w czasie powstania z 1944 r. Zamiast żłobkowanych pilastrów miał on tylko kolumny, a na samym szczycie wznosił się akroterion z krzyżem u góry, reprezentujący analogiczny typ zwieńczenia, jaki spotykamy w pomnikach nieznannej matrony z rodu Drzewickich w Brzezinach, kasztelana Marcina Brudzińskiego (+1575) w Gnieźnie i biskupa Białobrzeskiego (+1586) w kościele OO. Cystersów w Mogile. Konfrontacja dekoracyjnego wazonu i ozdobnego krzyża, znajdujących się nad tzw. pomnikiem biskupa Buczackiego, z wymienionymi powyżej fragmentami nagrobka Piotra Wolskiego, każe bowiem odnieść je do wspomnianego wyżej zabytku, który - jak głosi napis na elipsoidalnej tablicy - wystawiony został przez brata Hieronima, wojskiego płockiego, na mocy testamentu brata Stanisława (+1602), dziekana płockiego i pułtuskiego⁷. Biorąc pod uwagę charakter stylowy półkolistego reliefu z kartuszem herbowym Jakuba Buczackiego możemy w końcu i ten szczegół włączyć w obręb pierwotnej kompozycji tego zaginionego dzieła rzeźby sepulkralnej. Nie ulega bowiem kwestii, że płaskorzeźba ta musiała wypełniać tło renesansowej wnęki, w której spoczywała postać biskupa Wolskiego (ryc. 8).

W ten sposób wyjaśnia się nie tylko sprawa dawnego wyglądu pomnika Wolskiego, lecz także kwestia genezy flamizującego kartusza z h. Habdank. Podniesione analogie nie pozostawiają bowiem wątpliwości, że omawiany relief stanowił niegdyś integralną część monumentu Piotra Wolskiego. O słuszności zaś tego stanowiska przekonywa porównanie elementów zdobniczych odnośnej płaskorzeźby z motywami, występującymi w obramowaniu podłużnej tablicy, wypełniającej dolną część epitafium ks. Stanisława Wolskiego (ryc.7), które powstało również z inicjatywy wspomnianego wyżej brata Hieronima⁸. Wystarczy tylko zestawić owe mięsiste, przeplatające się wzajemnie formy późnego rene-

⁷ Nowowiejski, op. cit., s. 262 i 263.

⁸ Nowowiejski, op. cit., 264.

sansu, aby natychmiast stało się jasne, że wyszły one spod dłuta tego samego rzeźbiarza.

Na przeszkodzie do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy stoi jednak napis Ostrowickiego i Krajowskiego. Sugeruje on bowiem, że odnośny, półkolisty relief wchodził niegdyś w skład pomnika Jakuba Buczackiego z 1549 r. Należy zatem wrócić raz jeszcze do tego tematu i starać się wyjaśnić sprzeczność, zachodzącą pomiędzy treścią powyższej inskrypcji a rezultatem analizy formalnej. Poprzednio już zakwestionowaliśmy autentyczność tego przekazu, powołując się na stwierdzoną przez ks. Nowowiejskiego rozbieżność pomiędzy tekstem Starowolskiego a zachowanym do naszych czasów napisem. Do tego dorzucić wypada uwagę, iż w polskiej rzeźbie sepulkralnej XVI w. daremnie szukalibyśmy takiego koncentrycznego rozmieszczenia liter dokoła herbu zmarłego, co pogłębia nieufność w stosunku do przytoczonego tekstu. Sprawę utrudnia jednak zaginięcie w czasie drugiej wojny światowej tablicy, na której napis ten był wryty. Z relacyj mieszkańców Płocka, dobrze pamiętających ten szczegół, wynika jednak, że ta okrągła tablica nie była sporządzona z metalu, jak podał ks. Nowowiejski⁹, lecz z czarnego dębnickiego marmuru, herb zaś i litery były złożone. Informacja ta pozwala natychmiast określić czas powstania zaginionej tablicy z napisem fundacyjnym Ostrowickiego i Krajowskiego. Wiadomo bowiem, że ten gatunek krajowego marmuru rozpowszechnił się dopiero w XVII w.¹⁰

Możemy zatem domyślać się, że w czasie wojen szwedzkich zostały częściowo uszkodzone w katedrze płockiej nagrobki biskupów Buczackiego i Wolskiego, względnie przeniesiono je nieco wcześniej, aby zrobić miejsce dla okazałych monumentów wojewody Stanisława Krasieńskiego (+1617) oraz biskupów Hieronima Cieleckiego (+1627) i Stanisława Łubieńskiego (+1640), przy czym nie obeszło się zapewne bez uszkodzeń. Postanowiono zatem nie odbudowywać pomnika Piotra Wolskiego, lecz zachować tylko jego figuralne przedstawienie z czerwonego marmuru wraz z podłużną tablicą, a półkolisty relief, wypełniający tło grobowco-

⁹ Nowowiejski, op.cit., s. 254. Jest to niewątpliwie błąd zecercki. Zamiast słowa "marmurowa" wydrukowano mylnie "metalowa".

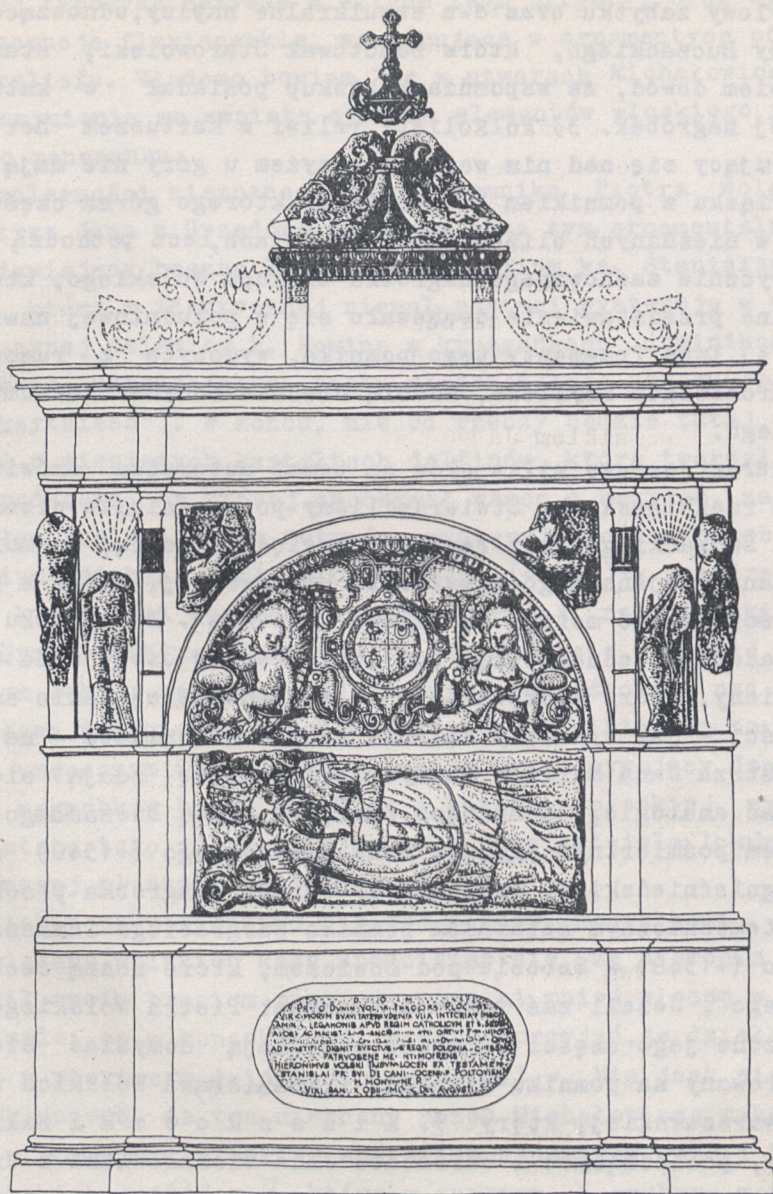
¹⁰ Tatarski, Wł., Czarny marmur w Krakowie, Prace Kom. Hist. Sztuki, PAU, t. X. Kraków 1952.

wej nyży, umieścić łącznie z fragmentami pierwotnego zwieńczenia nad dolną częścią pomnika Buczackiego. Resztę natomiast wyrzucono na śmietnik, skąd dopiero ok. 1900 r. wydobył ją z rumowiska architekt Stefan Szyller i polecił wmurować w elewację gmachu Muzeum Diecezjalnego¹¹. Dla upamiętnienia jednak osoby Biskupa Buczackiego i fundatorów jego nagrobka usunięto z tego kartusza tablicę z herbem Wolskiego, a na jej miejsce wstawiono nową z czarnego marmuru, na której wyryto znak herbowy Buczackich i powtórzono w skrócie napis Ostrowickiego i Krajowskiego. W świetle powyższych dociekań okazuje się więc, że ta okrągła tablica, która do niedawna wypełniała środkowe pole kartusza nad pomnikiem Jakuba Buczackiego, nie miała bezpośredniego związku z półkolistym reliefem, lecz stanowiła późniejszy dodatek z XVII w., co w następstwie usuwa ostatnią przeszkodę, uniemożliwiającą uznanie tej płaskorzeźby za część składową nagrobka biskupa Wolskiego. Nie potwierdza się więc uwaga Pa g a c z e w s k i e g o, że ten ozdobny kartusz jest najwcześniejszym przykładem wpływów sztuki Florisa w Polsce. W rzeczywistości pochodzi on bowiem dopiero z XVII w.

Że tak, a nie inaczej, przedstawia się sprawa półkolistego reliefu nad pomnikiem Buczackiego poświadcza zachowane w lapidarium Muzeum Diecezjalnego okrągła tablica z czerwonego marmuru, a więc tego samego kamienia, z jakiego wykonany został pośmiertny wizerunek Wolskiego i znajdująca się powyżej sepulkralna inskrypcja. Wspomniana tablica ukazuje lekko wypukłą czteropolową tarczę z herbami: Dunin, Jastrzębiec, Odrowąż i Lis. Stanowi to przekonywający dowód, że wchodziła niegdyś w skład monumentu Piotra Wolskiego, wypełniając środkowe pole kartusza nad postacią zmarłego (ryc. 8).

Rekapitulujać wyniki tychże dociekań, które doprowadziły do wyjaśnienia tajemnicy spowijającej genezę nagrobka biskupa Buczackiego i zrekonstruowania przypuszczalnego wyglądu pomnika Wolskiego, stwierdzić wypada co następuje: 1) Omówiona płyta z wizerunkiem biskupa w katedrze płoockiej nie wyobraża Jana Chojeńskiego, lecz stanowi pozostałość nagrobka Jakuba Buczackiego z 1549 r., fundowanego przez Jana Ostrowickiego i Hieronima Krajowskiego. 2) Twierdzenie to uzasadnia charak-

¹¹ Nowowiejski, op.cit. s. 384

zdj. B. Paprocki

0 50 100 cm

rys. H. Grocholski

Ryc. 8. Rekonstrukcja zaginionego pomnika bisk. Piotra Wolskiego w katedrze
 płockiej (zdejm. B. Paprocki, rys. H. Grocholski)

ter stylowy zabytku oraz dwa sepulkralne napisy, odnoszące się do osoby Buczackiego, które zanotował Starowolski; stanowią one bowiem dowód, że wspomniany biskup posiadał w katedrze płockiej nagrobek. 3) Półkolisty relief z kartuszem herbowym i znajdujący się nad nim wazon z krzyżem u góry nie mają żadnego związku z pomnikiem Buczackiego, którego górna część zaginęła w nieznanych bliżej okolicznościach, lecz pochodzi z fragmentarycznie zachowanego nagrobka biskupa Wolskiego, którego figuralne przedstawienie dochowało się w południowej nawie katedry. 4) Inne fragmenty tego pomnika, wydobyte z rumowiska przez architekta Szyllera, zdobią obecnie budynek Muzeum Diecezjalnego.

A teraz jeszcze kilka słów na temat autorstwa omówionych kreacji rzeźbiarskich. Stwierdziliśmy poprzednio, że wizerunek biskupa Buczackiego jest repliką, względnie kopią, marmurowej płyty Jana Chojeńskiego w katedrze krakowskiej, którą z pewną słuszością uznać możemy za dzieło Padovana¹². W nagrobku płockim wypadałoby jednak wziąć pod uwagę raczej osobę Jana Ciniego ze Sieny, który wzorował się we wcześniejszej fazie swojej twórczości - jak wykazały badania autora komunikatu - na dziełach mistrza Jana Marli z Padwy. Atrybucję tę zdają się potwierdzać analogie, zachodzące pomiędzy płytą Buczackiego a wizerunkiem pośmiertnym prymasa Jana Latańskiego (+1540) w katedrze gnieźnieńskiej, oraz między oprawą nagrobka płockiego i architektonicznym sztafażem pomnika burgrabiego Tomasza Sobockiego (+1548) w Sobocie pod Łowiczem, które noszą cechy dłuta Ciniego¹³. Jeżeli zaś idzie o monument Piotra Wolskiego, to rozprószone jego części składowe pozwalają domyślać się, że był wzorowany na pomniku Mikołaja i Stanisława Wolskich w katedrze warszawskiej, który W. K i e s z k o w s k i zaliczył do dzieł, pochodzących z warsztatu Jana Michałowicza z Urzędowa¹⁴. Wskazują na to zwłaszcza hermy męskie, należące do naj-

¹² H o r n u n g Z., Jan Maria zw. il Mosca albo Padovano. Próba charakterystyki, Prace Kom. Hist. Sztuki PAU, t. VII, z.1, Kraków 1937.

¹³ H o r n u n g Z., Działalność rzeźbiarska Jana Ciniego ze Sieny w świetle nowych badań, Sprawozd. Wrocławskiego Tow. Naukowego, r. VIII, Wrocław 1953.

¹⁴ K i e s z k o w s k i W., Nagrobki w Chrobrzu i przypuszczalny ich autor Jan Michałowicz z Urzędowa, Biuletyn Hist. Sztuki, r. II, nr 2. Warszawa 1933.

bardziej typowych motywów w sztuce tego artysty, oraz wybitne reminiscencje florisańskie, występujące w ornamentyce półkolistego reliefu. Wiadomo bowiem, że w utworach Michałowicza mamy do czynienia ze swoistą syntezą elementów włoskiego i północnego renesansu.

O zależności nieznanego twórcy pomnika Piotra Wolskiego od mistrza Jana z Urzędowa świadczy poza tym ornamentalny motyw, ożywiający boczne krawędzie epitafium ks. Stanisława Wolskiego, który w identycznej niemal postaci występuje w nagrobku nieznannej dziewczycy h. Nowina w krużgankach dominikańskich w Krakowie, zdradzającym cechy młodzieńczego utworu "polskiego Praksytelesa"¹⁵. W końcu, nie od rzeczy będzie tutaj dorzucić, iż w mięsistych kształtach delfinów, które tworzyły zapewne podstawę, na której spoczywał wazon z krzyżem, zaznacza się wpływ analogicznych motywów, występujących w przebogatym epitafium dziekana Pawła Głogowskiego (+1580) w katedrze płockiej¹⁶, które nosi wszelkie znamiona kreacji rzeźbiarskiej naszego Urzędowianina. Wszystko to razem wzięte, łącznie z półkolistym łękiem renesansowej arkady, zakreślonej nad głową Stanisława Wolskiego, spoglądającego z uwielbieniem na krucyfik z umęczonym Chrystusem, stanowi przekonujący dowód, że twórca nagrobków braci Wolskich w katedrze płockiej wyszedł z warsztatu tego najzdolniejszego przedstawiciela lokalnego nurtu w naszej plastyce renesansowej.

Bliskie pokrewieństwo stylowe między nagrobkami Piotra i Stanisława Wolskich każe spodziewać się, że Hieronim Wolski wystawił swoim braciom rzeźbione pomniki mniej więcej w tym samym czasie, co w konsekwencji pozwala przyjąć, że dzieła te powstały w pierwszym dziesięcioleciu XVII w. Nie jest więc rzeczą wykluczoną, że ten nieznanый uczeń Michałowicza wykonał ponadto w katedrze płockiej epitafium kanoników Jana i Mikołaja Cząbskich z 1613 r.¹⁷, które w surowym i grubym modelunku zdaje się zdradzać dłuto tego samego autora.

¹⁵ H o r n u n g Z., Droga artystyczna Jana Michałowicza z Urzędowa. Komunikat z 12 czerwca 1958 r. na posiedzeniu Komisji Historii Sztuki Tow. Naukowego w Toruniu.

¹⁶ I b i d.

¹⁷ N o w o w i e j s k i, op.cit., s. 252 i ryc. 166.

Posiedzenie naukowe dnia 12 XII 1957 r.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę M a r i i M i c h n o w s k i e j: "Ikonografia przedstawienia Trójcy św. w dawnym ołtarzu głównym z kościoła N.P. Marii w Toruniu" ("L'iconographie de la représentation de la Trinité dans le maître-autel de l'église de Notre-Dame à Toruń").

Trójca św. w ołtarzu toruńskim należy do wielkich rzadkości ikonograficznych. Nie udało się odnaleźć drugiego podobnego przedstawienia. Ośrodek kompozycji tworzy Bóg Ojciec z Dzieciątkiem Jezus na łonie. Kula ziemiska z symbolami czterech elementów trzymana przez obie postacie jest kluczem wyjaśniającym ideę, jaką chciał przedstawić malarz. Chrystus jest ukazany jako ponadczasowy Logos - Słowo, przez które, „wszystko stworzone zostało”. Z poza postaci Boga Ojca wyłania się jednak sylweta Ukrzyżowanego, przysłoniętego szatą. Jest to drugi aspekt, pod którym oglądamy Syna Bożego. Będąc ponadczasowym Logosem, praprzyczyną stworzenia świata jest Chrystus zarazem tym, który zstąpi na ziemię jako dawca nowego życia po Odkupieniu, które naprawia dzieło stworzenia naruszone przez grzech pierworodny (myśl silnie podkreślana przez teologię św. Bonawentury, leżąca u źródła koncepcji tematycznej przedstawienia Trójcy św. w ołtarzu toruńskim). Akcentem wzmacniającym tę podstawową ideę jest interpretacja krzyża, jako *Lignum Vitae*. Wyłaniający się z poza postaci Boga Ojca Ukrzyżowany stanowi z Nim szerególną całość. Głowa Boga Ojca wypada na tym miejscu, gdzie powinna być głowa Chrystusa. Długa szata, która okrywa Ukrzyżowanego, stanowiąc równocześnie tło i rodzaj tronu dla postaci Boga Ojca, podkreśla to uzupełnianie się obu postaci. Zamiar artysty, który włączył do przedstawienia Trójcy św. Ukrzyżowanie jest zupełnie jasny. Określić go można słowami E. M a l e ' a, który tak interpretuje treść przedstawień Trójcy św. w których Syn Boży ukazany jest na krzyżu: "oznacza to, że Ojciec przyłączył się do Męki Syna i że idea Męki istniała w Jego łonie od wieków". Duch św. wieńczący rozwidlenie Drzewa Życia oznacza, że cała Trójca św. uczestniczyła w Męce, podobnie jak dziełem całej Trójcy św. było stworzenie świata. Ukazanie Syna Bożego w podwójnym aspekcie Logosu i Ukrzyżowa-

nego stało w kolizji z ustalonym dla Trójcy św. schematem ikonograficznym, który przewidywał zawsze trzy postacie, jako trzy elementy tej kompozycji. Malarz starał się do pewnego stopnia zniwelować wrażenie czterech członów, z jakich w rzeczywistości składa się jego przedstawienie Trójcy św. Do wspomnianych już poprzednio zabiegów kompozycyjnych takich, jak umieszczenie głowy Boga Ojca w miejscu, gdzie powinna się znajdować głowa Ukrzyżowanego i posłużenie się draperią, która zawiera wyrazistość krucyfiksu, dochodzi jeszcze umiejętne potraktowanie motywu Logosa przez wyłączenie elementów, wyodrębniających tę postać (medalion, nimb), które zawsze towarzyszą postaci Dziecięcia Jezus trzymanego przez Boga Ojca na wzór Nikopoi.

Poniżej wyobrażenia Trójcy św., otoczonej symbolami czterech ewangelistów, (które w ramach tematyki trynitarniej podkreślają ideę chrystologiczną), widnieje w okrągłym medalionie umieszczonym na przedłużeniu belki pionowej krzyża Baranek ukrzyżowany i krwawiący. Idea Ukrzyżowania, istniejąca odwiecznie w łonie Trójcy św., zostaje uzupełniona symbolicznym uzupełnieniem jej historycznej realizacji w czasie. Skutkiem posłannictwa ziemskiego Chrystusa, uwieśnionym ofiarą krzyża, jest ustanowienie kościoła - nowego prawa zamiast starego. Myśl ta wyrażona jest w alegoriach Ecclesii i Synagogi. Krąg tematyczny skupiony wokół działalności mesjańskiej Chrystusa uzupełniają dwie postacie: św. Jan Chrzciciel, gestem wskazującym Baranka upamiętnia początek dzieła Odkupienia, zaś św. Jan Ewangelista z kielichem i hostią - jego cel i rezultat ostateczny, którym było ustanowienie Eucharystii. Eucharystyczny aspekt Męki Chrystusa jest nadto silnie podkreślony przez kielich w ręku Ecclesii i chleb na gałęziach Drzewa Życia, które nawiązują do symboliki mszalnej.

W poszukiwaniu wyrazu plastycznego dla bogatego zespołu treści teologicznych, twórca przedstawienia toruńskiego posłużył się różnymi wzorami ikonograficznymi, wiążąc w sposób twórczy elementy następujących przedstawień:

1. Trójca św.: Bóg Ojciec trzyma przed sobą Chrystusa-Logosa.

2. Trójca św. typu tzw. Prezentacji (*Gnadenstuhl*): Bóg Ojciec trzyma przed sobą Ukrzyżowanego.

3. Temat *Lignum Vitae* z uwidocznieniem eucharystycznych skutków Odkupienia (symbolika kielicha, Ecclesii i Synagogi).

4. *Maiestas Domini*.

Łączenie poszczególnych tematów ikonograficznych w nowe całości w celu wzbogacenia treści i uzyskania nowych akcentów ideowych było w sztuce średniowiecznej rzeczą znaną. U schyłku średniowiecza tendencja ta wzmaga się wskutek ożywienia myśli religijnej przez nowe wartości, powstałe zarówno na drodze spekulatywnej jak i uczuciowo-mistycznej.

Najbliższe przedstawieniu toruńskiemu pod względem treści (lecz zupełnie inne w sposobie wyrażenia jej) jest malowidło ścienne z Brandysu Łabskiego w Czechach, na którym Trójca św. z Chrystusem-Logosem jest ukazana w redakcji bardzo zbliżonej do Prezentacji, a niżej widnieje symbol Kościoła, przedstawionego jako łódź św. Piotra.

Motywowi szaty okrywającej Ukrzyżowanego należy się specjalna uwaga. Jego zastosowania nie da się wytłumaczyć jedynie mechanicznym oddziaływaniem tradycji krucyfiksu typu *Volto Santo*. Istnieją natomiast podstawy do wyrażania poglądu, że motyw ten miał dla autora toruńskiego przedstawienia samoistne, głębsze znaczenie. W symbolu szaty wyrażało średniowiecze pojęcie oświeczoneństwa Chrystusa. Starotestamentowym typem Mesjasza był Józef, a jego krwawa szata oznaczała Wcielenie, nieodłącznie związane z pojęciem Męki na krzyżu. Wzór draperii na przedstawieniu toruńskim składa się z wielokrotnie powtórnego motywu kwiatu lilii, powiązanego w umiejętnej stylizacji z literą M. Lilia - stały atrybut Zwiastowania i początkowa litera imienia Matki Bożej podkreślają symboliczną wymowę szaty.

Idea Logosu praegzystującego jest więc skontrastowana i uzupełniona ideą Chrystusa-ofiarnika, o którym mówi *Credo* w dwóch następujących po sobie zdaniach; *Incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine et homo factus est. Crucifixus etiam..*

Posłużenie się draperią, zakrywającą częściowo Ukrzyżowanie, sprzyjało i temu ważnemu zadaniu, jakim była konieczność wyrażenia środkami plastycznymi idei jedności Trójcy św. W malarstwie średniowiecznym posługiwano się w tym celu metodą wzajemnego przenikania się i uzupełniania poszczególnych ele-

mentów kompozycji. Malarz toruński miał szczególnie utrudnione zadanie ze względu na występowanie Syna Bożego w dwóch postaciach. Dlatego też nadał Ukrzyżowaniu szczególnie aluzyjny charakter. Szata-zasłona spływająca z rąk wiszącego na krzyżu Chrystusa zaciera nadmierną wyrazistość Ukrzyżowania i sprawia, że wyłania się ono z poza postaci Boga Ojca jak tajemnicza wizja. Pełniąc ważną funkcję w zakresie treści, motyw draperii stwarza także szczególnie korzystny akcent formalny w ramach przedstawienia, któremu nadmiar szczegółów groził kompozycyjnym rozbitciem.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę J e r z e g o K o w a l c z y k a: "Prace rzeźbiarskie Macieja Polejowskiego w Sandomierskich na Lubelszczyźnie". ("Les sculptures de Mathieu Polejowski dans les régions de Sandomierz et de Lublin").

Najwybitniejszym ośrodkiem snycerskim i rzeźbiarskim na terenie dawnej Rzeczypospolitej Polskiej w okresie rokoka był Lwów. W kręgu działalności artystycznej rzeźbiarzy lwowskich, zwłaszcza w trzeciej ćwierci XVIII wieku, znalazły się rozległe tereny leżące zarówno na wschód od Lwowa (Zbaraż, Buczacz, Stanisławów, Horodenka, Poczajów), jak również na zachód (Przemysł, Dukla, Kalwaria Paoławska, Sieniawa, Leżajsk, Tarnogród). Szczególnie ożywioną działalność na prowincji prowadził jeden z czołowych rzeźbiarzy lwowskich, Maciej Polejowski. Jego działalność przypada całkowicie na drugą połowę XVIII w. (ok. 1756-1794). Znane są i dawno omówione przez historyków sztuki dzieła M. Polejowskiego w katedrze łacińskiej we Lwowie, tj. cztery nadnaturalnej wielkości figury w ołtarzu głównym (1766-70), oraz dwie figury w ołtarzu bocznym św. Trójcy (1773-76). Natomiast nie doczekały się dotąd szczegółowego opracowania dzieła artysty na prowincji (poza rzeźbami w kościele OO. Franciszkanów w Przemyślu, które zostały mu przypisane przez T. M a ń k o w s k i e g o). Nowe światło na to zagadnienie rzuca opublikowany w streszczeniu przez J.E.D u t k i e w i c z a (Dawna Sztuka, R. II, 1939, s.144) list M. Polejowskiego z 1781 r. zawierający własnoręczne wyliczenie przez artystę miejscowości, w których pozostawił swoje dzieła. Według tego oświadczenia, Polejowski pracował w kolegiacie w San-

domierzu, w Opatowie, Krasnymstawie, Zasławiu, Stanisławowie, we Lwowie (w katedrze wykonał trzy ołtarze), w Nawarii, Hodo- wioy, Niżniowie, Uniowie, Krystynopolu i Włodawie. W niniej- szym referacie zajął się autor tylko pracami Polejowskiego w Sandomierskiem i na Lubelszczyźnie.

Autorstwo prac Polejowskiego w kolegiacie sandomierskiej (obecnie katedra) potwierdzają źródła w archiwum kapitulnym (Acta capitularia verabilis Capituli Sandomieriensis, t. III, s. 644-785). Z ramienia kapituły, kanonik Jacek Koohański za- warł umowę z rzeźbiarzem Polejowskim ze Lwowa (przed 16 II 1771) na wykonanie wg projektu artysty ośmiu ołtarzy i wyposa- żenie kaplicy *SS-zi* (marmurowa balustrada i dębowe stalle) za sumę 20 000 florenów. Prace trwały przeszło dwa lata; do komi- sji odbiorczej kapituła powołała 31 VII 1773 r. oprócz ks. Ko- chańskiego, także architekta ks. Józefa Karsznickiego, jezui- tę. Polejowski doskonale zestroił rokokowe ołtarze z wysmukłą architekturą gotyckiego wnętrza kolegiaty. Architektura ołta- rzy odznacza się subtelnym rysunkiem, dynamiką pofalowanych płaszczyzn i ekspresją niezwykle żywego konturu. Wrażenie po- tęguje ornamentyka o motywach płomienistych języków czy fal, oraz ruchliwa rzeźba figuralna i liczne igrające putta. Rzeź- bę figuralną reprezentują wyłącznie alegoryczne figury niewie- ście, które z wyjątkiem alegorii Kościoła nie mają atrybutów. Wysoki poziom artystyczny zdradzają alegorie Kościoła i Syna- gogi, stojące samodzielnie w narożach naw bocznych, oraz rzeź- by w ołtarzach przy łuku tęczowym. Figury sandomierskie Pole- jowskiego odznaczają się, podobnie jak inne jego dzieła we Lwowie, Opatowie i Włodawie, starannie wyszukаныmi pozami i wy- kwintną dystynkcją w ruchach. Bardzo charakterystyczny jest pe- len rokokowego wdzięku układ postaci, o spiralnie wygiętym korpusie, z silnym kontrapostem i prosto wyciągniętą nogą ku przodowi. Figury alegoryczne obleczone są w luźne szaty, w któ- rych fałdy, typowo po lwowsku ostro cięte, w górnej części tu- łowia ułożone poziomo, zbiegają się do środka, spływając ku do- łowi. Głowy modelowane miękko, po malarsku, posiadają energi- czne wyraziste twarze o zapadniętych policzkach, ściągniętych brwiach i prostych nosach.

Pracą Polejowskiego musieli zainteresować się także domi-

nikanie sandomierscy, skoro w kościele św. Jakuba znajdują się do dziś dzieła, w których bez trudu daje się rozpoznać dłuto naszego mistrza. Są to figury dwóch świętych pokutnic ustawione w północnej nawie przy ołtarzu (zresztą z ołtarzem tym nie związane) oraz figura św. Jana Chrzciciela w zakrystii. Posągi niewieście, bez atrybutów, być może przedstawiające Marię Magdalenę i Marię Egipojankę, pochodzą zapewne ze zdemontowanych ołtarzy nieistniejącego, drugiego kościoła Dominikanów pod wezwaniem św. Marii Magdaleny w Sandomierzu, rozebranego w 1860 r. Bardzo interesującą przedstawia się także niewielka figura św. Jana Chrzciciela, przede wszystkim ze względu na oryginalne ujęcie ikonograficzne. Św. Jan w stroju pustelnika trzyma na misie ściętą głowę, identyczną ze swoją.

Drugą miejscowością w Sandomierskiem, gdzie według relacji M. Polejowskiego przyszło mu pracować, był Opatów. Dzieła lwowskiego mistrza dają się rozpoznać w rzeźbach ołtarza głównego kościoła bernardynów opatowskich. Szczególnie doskonałym modelem zwraca uwagę pełna dostojnej powagi, a zarazem elegancji, figura św. Bonawentury. Adorujący aniołowie w tym ołtarzu odznaczają się przedziwną lekkością, wdziękiem i niezwykłą dynamiką ornamentalnego niemal układu postaci.

W pobliżu Sandomierza jeszcze jeden kościół zawiera figury które mogły wyjść spod dłuta M. Polejowskiego. Chodzi tu otypowo lwowskie rzeźby w ołtarzu głównym kościoła parafialnego w Majdanie Kolbuszowskim. Szczególnie bliską figurom Polejowskiego jest statua starozakonnego kapłana Aarona.

Z wyliczonych w liście Polejowskiego miejscowości na Lubelszczyźnie wynika, że pracował on również w Krystynopolu, Krasnymstawie i Włodawie.

Działalność M. Polejowskiego w Krystynopolu potwierdziły także inne dowody archiwalne, odkryte przez Zb. H o r n u n g a i uprzejmie udostępnione autorowi do niniejszego referatu. Otóż w 1769 r. Maciej Polejowski wraz ze swoimi pomocnikami pracuje w Krystynopolu dla wojewody kijowskiego Franciszka Salezego Potockiego. Należałoby domyślać się, że powyższe roboty dotyczyły dekoracji wnętrza pałacu, budowanego od 1756 r. przez arch. Ricaud de Tirregaille. Byłoby więc to jedyne, jak dotąd, znane świeckie zamówienie Polejowskiego.

W Krasnymstawie nie dochowały się do naszych czasów zabytki świadczące o pracach Polejowskiego w tej miejscowości.

We Włodawie n. Bugiem wykonał M. Polejowski piękny zespół rzeźb w latach ok. 1776-81 dla nowo wzniesionego kościoła OO. Paulinów. Dla tegoż konwentu artysta lwowski pracował również w Niżnowie. Rzeźby włodawskie jeszcze przed ujawnieniem listu Polejowskiego, zostały trafnie przypisane temu artyście przez A. Bochniaka. Na zespół rzeźb włodawskich składają się cztery figury w ołtarzu głównym (św. Jerzy, Maurycy, Felicjan, Hieronim), oraz sześć figur ustawionych pod filarami w nawie głównej, które wyobrażają doktorów kościoła (Grzegorz, Bonawentura, Tomasz z Akwinu i Augustyn) oraz dwóch świętych władców (Konstantyn i Stefan). Dłuto lwowskiego rzeźbiarza zdradza nadto świetnie modelowany rokokowy krucyfiks w ołtarzu bocznym. Posąg św. Stefana króla jest aluzją do węgierskiego pochodzenia paulinów polskich. Rzeźby włodawskie są obok figur z katedry lwowskiej, szczytowym osiągnięciem artystycznym Polejowskiego.

Dzieła Macieja Polejowskiego na prowincji świadczą o jego niepoślednich zdolnościach. Przypuszczenia T. Mańko w s k i e g o, że źródła sztuki naszego artysty należałoby szukać w klasycyzmie austriackim, u wiedeńskiego rzeźbiarza Donnera czy innych, nie znajdują potwierdzenia w świetle bardziej pełnego materiału porównawczego. Nie dążył on bowiem do uspokojenia formy, jakby na to mogły wskazywać jego wcześniejsze lwowskie kreacje, ale właśnie ożywiał ją jeszcze bardziej i wysubtelniał zgodnie z duchem rokoka. W utworach jego jest coś z liryki i syntetyzującej formy Sebastiana Fesingera, którego zapewne był uczniem oraz coś z elegancji i światowej wytworności Antoniego Osieńskiego. Polejowski był niewątpliwie najwybitniejszym polskim rzeźbiarzem drugiej, końcowej fazy sztuki rokokowej, rozwijającej się już za panowania St. Augusta Poniatowskiego.

Prace Polejowskiego we Włodawie nie miały większego wpływu na późniejszy rozwój rokokowej rzeźby na Lubelszczyźnie, która stała się polem działania innych rzeźbiarzy lwowskich. W Chełmie działa Michał Filewicz, który wykonuje do kościoła OO. Pijarów podobny jak we Włodawie cykl figuralny przy fila-

rach w nawie głównej. Jak wykazały badania St. M i c h a l c z u k a, Filewicz przebywał w Chełmie przez kilka lat, od 1774 do 1781 r. Nie jest wykluczone, że mogło dojść do współpracy Filewicza z Polejowskim przy zamówieniach snycerskich. Wskazywałyby na to analogiczne chrzcielnice w Chełmie i Włodawie oraz ambony o ornamentyce i puttach w typie Polejowskiego. Południowa natomiast Lubelszczyzna znajduje się wówczas w kręgu działalności innego warsztatu lwowskiego, pozostającego na usługach Zamojskich w latach 1770-85.

Doniosłe znaczenie posiadały prace Polejowskiego w Sandomierzu. Nowe, piękne ołtarze wystawione w czołowej świątyni wojewódzkiego miasta i archidiakonatu, stały się wydarzeniem artystycznym, które miało zaważyć na dalszym rozwoju snycerki i rzeźby kościelnej Sandomierszczyzny w ostatniej ćwierci XVIII wieku, a nawet na początku wieku XIX. W kilku okolicznych kościołach spotykamy mianowicie rokokowe wystroje bezpośrednio wzorowane na ołtarzach sandomierskich Polejowskiego, które powtarzają ich schemat kompozycyjny (Trójca, Klimontów-dominikanie, Bidziny) lub charakterystyczną, płomienistą ornamentykę i typowe figury alegoryczne (Łukawa, Obrazów, Majdan Kolbuszewski - ołtarze boczne, Bidziny, Klimontów, Gierczyce, Waśniów) Mimo woli nasuwa się więc przypuszczenie, że po powrocie Polejowskiego do Lwowa pozostał w Sandomierzu przynajmniej jeden z jego uczniów, wierny zasadom sztuki mistrza. Drugim możliwym wariantem jest podkształcenie się miejscowych snycerzy przy pracach nad wystrojem kolegiaty sandomierskiej.

M. Polejowski zakreślił swoją twórczością najdalej zasięgię ekspansji lwowskiej rzeźby rokokowej. Najdalej wysuniętym punktem na zachód był Opaczów, na północ Włodawa. Na terenie Sandomierza nastąpiło niejako spotkanie dwóch orientacji plastycznych: lwowskiej i krakowskiej, odznaczającej się niewysokim poziomem i epigonizmem sztuki Baltazara Fontany. Natomiast Lubelszczyzna - to teren ekspansji z jednej strony lwowskiego ośrodka, z drugiej zaś ośrodka warszawskiego (żeby wspomnieć tylko o warsztacie Zeysela).

POSIEDZENIA KOMISJI FILOZOFICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 17 V 1957 r.

(Wspólnie z Oddziałem Tor. Pol. Tow. Filozoficznego)

J ó z e f R e u t t przedstawia pracę własną: "O typologii charakterów ludzkich".

Posiedzenie naukowe dnia 29 V 1957 r.

(Wspólnie z Oddziałem Tor. Pol. Tow. Filozoficznego)

Członek Wydziału T a d e u s z S z c z u r k i e w i c z przedstawia pracę własną: "Pojęcie przyozynowości w teorii kultury i socjologii Fl. Znanieckiego".

Członek Wydziału H e n r y k E l z e n b e r g przedstawia pracę własną: "Sprawozdanie z Międzynarodowego spotkania filozofów w Warszawie".

POSIEDZENIA KOMISJI FILOLOGICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 30 X 1957 r.

Członek Wydziału B r o n i s ł a w N a d o l s k i przedstawia pracę własną: "Mowy Jana Rybińskiego na otwarcie studium języka polskiego w gimnazjum gdańskim w 1589 r."

K a r o l Z i e r h o f f e r przedstawia pracę własną: "Ścieżka i jej synonimy w dziejach i dialektach języka polskiego".

Posiedzenie naukowe dnia 26 XI 1957 r.

(Wspólnie z Pol. Tow. Hist. O/Toruń)

Członek Wydziału B r o n i s ł a w N a d o l s k i przedstawia pracę własną: "Poglądy na historię uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna w początku XVII w."

POSIEDZENIA KOMISJI HISTORII SZTUKI

Posiedzenie naukowe dnia 30 I 1957 r.

Z b i g n i e w C i e k l i ń s k i przedstawia pracę własną: "Późnorenesansowy dwór obronny w Poddębicach".

Posiedzenie naukowe dnia 15 V 1957 r.

M a r i a M i o h n o w s k a przedstawia pracę własną: "Malowidła dawnego ołtarza głównego z kościoła N.P.Marii w Toruniu".

Posiedzenie naukowe dnia 29 X 1957 r.

Członek Wydziału Z b i g n i e w H o r n u n g przedstawia pracę własną: "Renesansowe nagrobki biskupów Jakuba Buczackiego i Piotra Wolskiego w katedrze płockiej".

Z y g m u n t K r u s z e l n i c k i przedstawia pracę własną: "Ze studiów nad ikonografią Chrystusa Frasnobliewego".

Posiedzenie naukowe dnia 27 XI 1957 r.

J e r z y K o w a l o z y k przedstawia pracę własną: "Działalność lwowskich warsztatów snycerskich z XVIII wieku na Lubelszczyźnie".

POSIEDZENIA KOMISJI BIBLIOGRAFII I BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Posiedzenie naukowe dnia 6 II 1957 r.

W i t o l d L i s - O l s z e w s k i przedstawia pracę własną: "Biblioteka i czytelnik wobec prawa".

W Y D Z I A Ł III

MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY

Posiedzenie naukowe dnia 4 I 1957 r.

Członek Wydziału W ł a d y s ł a w D z i e w u l s k i przedstawia pracę własną: "Motions of A -and F-Stars". ("Ruchy gwiazd typów widmowych A i F").

Członek Wydziału W ł a d y s ł a w D z i e w u l s k i przedstawia pracę własną oraz H a n n y B r z e s k i e j: "Visual Observations of the Long-Period Star AC Heroulis". ("Obserwacje wizualne gwiazdy zmiennej długookresowej AC Heroulis").

(Prace wydane w STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS, Sectio F (astronomia) vol. II nr 1).

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę Felicjana Kępińskiego: "Investigations on the motion of the periodical comet 1906 IV (Kopff)". "O ruchu komety okresowej 1906 IV (Kopff)".

Ruchem komety okresowej 1906 IV (Kopff) zajmuje się z przerwami (kiedy kometa znajduje się w znacznym oddaleniu od Ziemi) od 1925 r. Obliczyłem jej ukazania się 1926, 1932/33, 1939, 1945, 1951/52 i obecnie oczekiwane w 1957 roku. Bardzo dobrą zgodność rachunku z obserwacjami wykazała specjalnie efemeryda 1939, o czym pisał Van Biesbreeck w amerykańskich Comet Notes.

Już w 1942 r. kometa zbliżyła się do Jowisza na odległość 0,57 j.a. i doznała w swych elementach znacznych zakłóceń. Ale dużo większe jej zbliżenie do Jowisza na odległość 0,17 j.a. nastąpiło w końcu marca 1954 r. i - jak było do przewidzenia - wywołało wielkie zakłócenia w ruchu komety. Średni ruch dzienny komety doznał zmiany o 48", a długość węzła - przy małym i malejącym mimośrodzie orbity - o 130°. Ogrom pracy obliczenia zakłóceń elementów przy uwzględnieniu wpływu 6 wielkich planet: Jowisza, Saturna, Ziemi, Wenus, Marsa i Urana poprzez 6-7 lat obiegu komety dookoła Słońca w warunkach tak wielkiego zbliżenia do Jowisza, skłonił mnie przed dwoma laty do zaproszenia do współpracy Prof. M. Kamińskiego i kand. n. mgr M. Bielińskiego. Z nich pierwszy dokonał przybliżonego rachunku przejścia komety przez tzw. sferę aktywności Jowisza (promień 0,32 j.a.) metodą jowicentryczną, w której rolę głównego ciała spełnia Jowisz, a zakłócających Słońce i Saturn; drugi oraz autor tego referatu prowadzili metodą heliocentryczną niezależne obliczenia zakłóceń ruchu komety, przy czym M. Bieliński posługiwał się gęstszymi interwałami mechanicznej kwadratury, niż F. Kępiński. Ten równoległy rachunek ciągnął się do początków 1954 r. W miarę zbliżania się do perijowium komety, obliczenia stawały się coraz bardziej uciążliwe i wymagały kilku przybliżeń. Wobec tego, począwszy od marca 1954, rachunek swój poprowadziłem w elementach równikowych i' , Ω' oraz ω' zamiast jak dotąd (i jak dalej kontynuuje rachunek M. Bieliński) w elementach ekliptycznych i , Ω , ω . Ta zmiana płaszczyzny od-

niesienia dla ruohu komety radykalnie wpłynęła na przyspieszenie procesu rachunkowego.

Ponieważ wyniki moich obliczeń znalazły potwierdzenie w zestawieniu z wynikami przybliżonego rachunku M. Kamińskiego i dotychczasowymi ścisłego rachunku M. Bielickiego, więc w najbliższym czasie ogłoszę drukiem dokładną efemerydę komety dla pierwszej połowy roku 1957.

Pełne światło na całość zagadnienia rzuca prace nasze po ogłoszeniu ich drukiem w Acta Astronomica.

Dla instrumentalnie źle wyposażonych obserwatoriów polskich kometa okaże się bardzo trudnym, albo niedostępnym obiektem. Można w przybliżeniu szacować, że w największej jasności będzie raczej słabszą, niż 14-tej wielkości.

Ze względu na bliską współmierność średniego ruchu dziennego z średnim ruchem dziennym Jowisza i zdolność znacznego zbliżania się do Jowisza i Marsa, kometa zasługuje na specjalną uwagę teoretyków i obserwatorów.

Członek Wydziału A l e k s a n d e r J a b ł o ń s k i przedstawia pracę M i e o z y s ł a w a F r a c k o w i a k a: "Krzywe gaśnięcia fotoluminescencji stałych izotropowych roztworów barwników organicznych". ("Decay of photoluminescence of isotropic rigid solutions of organic dyes").

Zbudowano fosforoskop nowego typu spełniający warunki stawiane przez nową metodę badawczą. Przy jego pomocy znaleziono krzywe gaśnięcia równoległej i prostopadłej składowej natężenia spolaryzowanego światła fosforescencji. Badania przeprowadzono na fosforach żelatynowych dla różnych barwników organicznych. Krzywe gaśnięcia udało się przedstawić w postaci superpozycji skończonej ilości funkcji wykładniczych. Porównano je z krzywymi teoretycznymi J a b ł o ń s k i e g o i W a w i ł o w a. Krzywe teoretyczne J a b ł o ń s k i e g o zgadniają się z krzywymi doświadczalnymi. Całkowity proces emisji światła zinterpretowano jako proces złożony z emisji światła przez centra należące do grup określonych przez odpowiednie funkcje wykładnicze. Znaleziono, że stopień polaryzacji światła emitowanego przez centra należące do określonej grupy dąży dla $t \rightarrow \infty$ do określonej różnej od zera wartości granicznej. Zmiany całkowitego stopnia polaryzacji światła emitowanego

przez układ w czasie późniejszym niż 10^{-6} sek. od chwili przerwania wzbudzenia są uwarunkowane kolejnym wyświecaniem się poszczególnych grup centrów. Uzyskane wyniki zdają się wskazywać na istnienie pewnej korelacji pomiędzy granicznym stopniem polaryzacji określonej grupy centrów, a jej średnim czasem życia.

Członek Wydziału W a n d a Z a b ł o c k a przedstawia pracę J a n i n y M i k o ł a j s k i e j: "Dwuletnie obserwacje nad pojawem rdzy w Koniczynie k. Torunia". ("The observations on the Rust-species in the fields of the Koniozynka-farm during the period of two years").

(Praca wydana w STUDIA, Sectio D (botanica), vol.II, nr 3-7).

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę A r n o l d a D r o z d o w s k i e g o: "Wyniki czteroletnich badań nad rozmieszczeniem i stopniem zarażenia błotniarki moczarowej cercariami motyli cy wątrobowej w woj. bydgoskim". ("The results of the four years investigations of the distribution and the degree of the infection of *Galba truncatula* Müll. with the cercaria of *Fasciola hepatica* L. in the woj. Bydgoszcz").

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę K r y s t y n y P r ü f f e r ó w n y: "Żerowanie słodyszaków (*Meligethes*) w kwiatach różnych gatunków roślin". ("Nourishing of *Meligethes* sp. in the flowers of different species of plants").

(Prace wydane w STUDIA, Sectio E (zoologia), vol.IV, nr 6-9).

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę Ł u c j i S o b k o w i a k: "Gospodarcze znaczenie żerowania mszycy burakowej (*Aphis fabae* Scop.) na krokoszu" ("The economical significance of the nourishing of *Aphis fabae* Scop., on the *Carthamus tinctorius* L.").

Do niedawna nie było wiadomo o występowaniu w Polsce szkodników na krokoszu (*Carthamus tinctorius* L.). Jedynie W. K a m i ń s k i (1950) wymieniał pluskwiaka (*Lygus pratensis*), jakoby żerującego na tej roślinie, a M. M i k o ł a j s k i (1954) prócz tego zwrócił uwagę na żerowanie na krokoszu mszycy burakowej (*Aphis fabae* Scop.). Znaczenie gospodarcze tych szkodników nie było poznane.

Autorka zajęła się wyjaśnieniem stopnia szkodliwości mszy-
cy burakowej. Doświadczenia swe prowadziła na poletkach do-
świadczalnych w ogrodzie Zakładu Zoologii Systematycznej UMK
i na uprawach krokosza w Ośrodku Badawczym w Konieczynie.

Obserwacje objęły okresy dwu lat: 1955 i 1956. Różnica
plonu roślin zdrowych i zaatakowanych przez mszyce w roku 1955
wyniosła 23,56%, a straty w r. 1956 były jeszcze większe, gdyż
wynosiły 47,24%.

Żerowanie mszyc ujemnie odbiło się zarówno na ilości za-
wiązujących się nasion, jak i na ich wadze. Zastanawiający jest
też fakt, iż na poletkach opielonych straty wynosiły ponad 50%,
a na poletkach nieopielonych były mniejsze - 41,31%. Można by-
ło przy tym zauważyć, iż na poletkach nieopielonych i łanach
uprawnych w Konieczynie mszyce masowo napastowały niektóre chw-
asty (osty, komosy itp.), a w mniejszym stopniu krokosz.

Straty spowodowane przez mszycę burakową powstają zarówno
na skutek osłabienia roślin zaatakowanych przez mszyce, jak
i na skutek żerowania mszyce w samych kwiatostanach.

Członek Wydziału J a n i n a H u r y n o w i o z przed-
stawia pracę L e s z k a J a n i s z e w s k i e g o, J ó-
z e f a K r a w c z a k a, J u l i u s z a N a r ę b-
s k i e g o i G e n o w e f y O l e j a r o z u k: "Zmiany
EEG oraz chronaksji przedsionkowej ucha u królików pod wpły-
wem hypotermii". ("Les modifications de EEG et de la chronaxie
vestibulaire chez le lapin dans l'hypothermie").

Członek Wydziału J a n i n a H u r y n o w i c z przed-
stawia pracę własną: "Wpływ niektórych środków pobudzających
na cykl dziennej chronaksji układu przedsionkowego ucha króli-
ka". (L'influence des certains stimulants sur la chronaxie
vestibulaire chez le lapin dans le cycle journalier").

(Prace wydane w STUDIA, Sectio E (zoologia) vol. IV nr 1-5).

Członek Wydziału H e n r y k S z a r s k i przedstawia
pracę J u l i u s z a C z o p k a: "Unaczynienie powierzchni
oddechowych *Ambystoma mexicanum* S h a w w rozwoju ontogene-
tycznym". ("Vascularization of respiratory surfaces in ontoge-
ny of *Ambystoma mexicanum* S h a w").

Autor zbadał wygląd i obliczył długość naczyń włosowatych

skóry, skrzelii, płuc oraz błony śluzowej podniebienia u kilku stadiów rozwojowych aksolotla. U młodych larw (3 do 5 dni po opuszczeniu osłonki jajowej) przypada 32,357 m kapilarów oddechowych na 1 g masy ciała. Ilość ta stopniowo maleje u larw starszych, by u okazów przeobrażonych spaść do 11,76 m/g. Formy neoteniczne posiadają zaledwie 6,34 m/g kapilarów oddechowych. W czasie rozwoju ontogenetycznego ulega zmianie udział poszczególnych narządów oddechowych w ogólnej wymianie gazowej. U larw kilkuniedniowych kapilary skóry stanowią 92,71%, kapilary skrzelii 7,29%. W miarę wzrostu zmniejsza się stopniowy udział skóry w wymianie gazowej, zwiększa natomiast udział skrzelii i płuc. U larw o wadze 4,5 g kapilary skóry stanowią 37,92%, skrzelii 35,06%, płuc 26,24%. Larwy o wadze 17 g mają procentowo nieco mniej kapilarów skrzelowych, więcej natomiast kapilarów skórnych i płucnych. U form przeobrażonych na naczyń włosowate skóry i płuc przypada po około 50%, natomiast u larw neotenicznych kapilary płuc stanowią ponad 67%, kapilary skóry nieco więcej niż 31%. Kapilary błony śluzowej jamy gębowej nie odgrywają zapewne poważniejszej roli w wymianie gazowej stanowią bowiem od 0,59% do 1,12% wszystkich kapilarów unaczyniających powierzchnie oddechowe, podobnie jak naczyń włosowate skrzelii larw neotenicznych, które nie przekraczają 0,7%.

Posiedzenie naukowe dnia 20 V 1957 r.

Członek Wydziału Władysław Dziewulski przedstawia pracę własną: „On the Motion of Stars in the Local System” („O ruchu gwiazd w układzie lokalnym”).

W r. 1938 opracowałem materiał obserwacyjny, zebrany przez Bertaud, a dotyczący ruchów gwiazd typu widmowego A. Okazało się wówczas, że w układzie naszym lokalnym istnieje dodatkowo ruch wirowy gwiazd tego typu. Korzystając z katalogu gwiazd (utworzonego w naszym Obserwatorium, dla których zarówno paralaksy, jak i ruchy własne i prędkości radialne są znane, a więc dla których można wyliczyć ruchy swoiste, zbadałem ruch gwiazd typów widmowych B, A i F, przy tym uwzględniałem wyłącznie gwiazdy-olbrzymy i odległość od Słońca ograniczyłem do 500 parseków. Gwiazd takich zebrałem 770. Okazało się, że

istotnie występuje w układzie lokalnym ruch wirowy, przedstawiający się jednak inaczej, niż w pracy z r. 1938. Ukazują się jakby dwa wiry, z których jeden budzi pewne wątpliwości.

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę własną: "Światło lampy rtęciowej w zastosowaniu do badań faunistycznych" (The application of the mercury-vapor lamp for the study of the insect fauna").

(Praca wydana w STUDIA, Sectio E (zoologia) vol.IV nr 6-9).

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę własną: "Pełnoskrzydłe samice *Acentropus niveus* (O l i v.) pod Toruniem". ("Fully-winged femals of *Acentropus niveus* (O l i v.) near Toruń").

Autor donosi o wykryciu w Martwej Wiśle pod Toruniem do-tychczas nieznanego tu motyla wodnego *Acentropus niveus* (O l i v.), oraz występowanie tam pełnoskrzydłych samic, dotąd w Polsce nie konstatawanych.

Prócz tego autor opisuje swobodny lot w powietrzu motyli obu płci tego gatunku.

Członek Wydziału J a n P r ü f f e r przedstawia pracę A l e k s a n d r y B ł a ż e j e w s k i e j: "Zimowanie sło-dyszka rzepakowego" ("Hibernation of the *Meligethes aenens* F a b r.").

(Praca wydana w STUDIA, Sectio E (zoologia), vol.IV, nr 6-9).

Członek Wydziału W i l h e l m i n a I w a n o w s k a przedstawia pracę A n t o n i e g o S t a w i k o w s k i e g o: "The Colour Index of the Variable SU Draconis" ("Wskaź-nik barwy gwiazdy zmiennej SU Draconis").

Materiał składający się z 127 zdjęć fotograficznych zebrany został w Obserwatorium Astronomicznym w Piwnicach w czasie od grudnia 1952 r. do marca 1957 r. Metoda pracy - fotometria fotograficzna. Wielkości fotograficzne i fotowizualne 16 gwiazd porównania wyznaczono metodą nawiązań na system jasności NPS.

Następnie wyznaczono jasności gwiazdy zmiennej w obserwo-wanych fazach zmienności. W celu obliczenia faz posługiwano się elementami Florji 20605. 7569 + 0^d. 66041926. Otrzymano ostatecznie krzywą zmian blasku gwiazdy zmiennej SU Draconis w dwu

barwach. Odczytując wartości m_{pg} i m_{pv} co $0^{\circ} 05$ otrzymano zmianę wskaźnika barwy z okresem.

Średni wskaźnik barwy wynosi $+ 0^{\circ} 10$.

Członek Wydziału S t e f a n M a j d a n o w s k i przedstawia pracę własną: "Krzywa hipsograficzna jako kryterium oceny generalizacji i doboru poziomic" ("The Hypsographic Curve as Criterion of Appreciation of the Generalization and Selection of Contours (Isohypsies)").

Członek Wydziału S t e f a n M a j d a n o w s k i przedstawia pracę J a n a S z u p r y c z y ń s k i e g o: "Rzeźba i budowa geologiczna Dębowej Góry". ("Relief and geological structure of Dębowa Góra").

(Prace wydane w STUDIA, Sectio C (geographia et geologia), vol. III, nr 4-7).

Członek Wydziału E r n e s t P i s c h i n g e r przedstawia pracę własną: "Badania nad zanieczyszczeniem zlewiska wód górnej skanalizowanej Noteci ściekami przemysłowymi, ze szczególnym uwzględnieniem ścieków przemysłu sodowego". ("A study of the pollution of water in the basin of the upper canalized Noteć by factory sewage, with special regard to the sewage of soda industry").

Część I. Zanieczyszczenie wód jeziora Pakoskiego.

Fabryka sody w Maławach odprowadza swoje ścieki poprzez klarowniki do Noteci. Ścieki te prowadzą bardzo poważne ilości soli mineralnych, które wynoszą około 1000 kg soli ($NaCl$ i $CaCl_2$) na tonę wyprodukowanej sody.

Produkcja wspomnianej fabryki wzrosła w okresie powojennym przeszło trzykrotnie i obecnie wynosi około 800 t/24h. Ilości soli odprowadzanych ściekami do Noteci wynoszą zatem około 900 t/24h. Badania zasolenia Noteci na odcinku od jez. Szarłej aż powyżej śluzy w Pakości wykazały wręcz katastroficzny stan zasolenia rzeki i stały się dla Inowrocławskich Zakładów Sodowych bodźcem do zaprojektowania nowego ujścia ścieków, a mianowicie poniżej śluzy w Pakości, aby zapobiec w ten sposób tak częstemu zjawisku "cofki" wód kanału Noteckiego w górę rzeki. Oczywiście przeniesienie ujścia ścieków poniżej śluzy w Pakości nie rozwiązywałoby zasolenia Noteci w jej dalszym biegu.

Zachodziła także obawa, że nie tylko Notec, ale także i jeziora należące do tego samego zlewiska wód ulegną stopniowo zasoleniu, co mogło mieć bardzo poważne skutki dla naszej gospodarki wodnej, rolnej i przemysłowej i spowodować zaburzenia w faunie i florze tych jezior. W celu wyjaśnienia tych przypuszczeń przeprowadzono systematyczne badania nad zanieczyszczeniem całego zlewiska górnej Noteci, a przede wszystkim wód jez. Pakoskiego w czasie od czerwca 1953 r. do kwietnia 1957.

W omawianych tu badaniach z punktu widzenia chemicznego chodziło o stwierdzenie, czy i w jakim stopniu ścieki przemysłu sodowego zanieczyszczają wody jez. Pakoskiego. Na podstawie przeprowadzonych analiz można było stwierdzić, że takie zanieczyszczenie wód, szczególnie jez. Pakoskiego, miało miejsce, jak to wynika z załączonych tablic i wykresów, w stopniu narastającym, osiągającym w okresie jesiennym 1954 r. pewnego rodzaju maksimum.

Kolejne badania miały na celu stwierdzenie, czy już uprzednio zaprojektowane, a w wyniku przeprowadzonych przez nas w latach 1953 i 1954 badań, przyspieszone zrealizowanie przerzucenia ujścia ścieków fabryki sody w Mątwach poza śluzę w Pakości, pozwoli uchronić także wody jez. Pakoskiego przed dalszym zasoleniem. Ma to także poważne znaczenie przemysłowe, bowiem kotłownia budującego się w Janikowie kombinatu sodowego pobierać będzie wodę zasilającą z jez. Pakoskiego. Ponadto zbadano wody jez. Ludziskiego i Noteci od kanału Bydgoskiego aż po jego ujście do Brdy.

Część II. Zanieczyszczenie wód jeziora Ludziskiego.

Równoległe z badaniami wody skanalizowanej Noteci podjęto badania nad zmianą składu chemicznego wody jeziora Ludziskiego, gdzie projektowano nowe ujęcie wody chłodniczej dla Inowrocławskich Zakładów Sodowych w Mątwach. Jezioro Ludziskie połączone jest poprzez jeziora Węgiereckie i Piotrowickie ze skanalizowaną Notecią prowadzącą ścieki przemysłu sodowego. Woda przepływa od jeziora Piotrowickiego do zatoki Kołudzkiej jeziora Pakoskiego-Janikowskiego.

Na podstawie przeprowadzonych badań nad stopniem zanieczyszczenia jeziora Ludziskiego stwierdzono:

- 1) Z punktu widzenia składu chemicznego i własności fizy-

cznych, wody jeziora Ludzkiego nadają się do celów przemysłowych, w szczególności do celów chłodniczych.

2) W związku z małym przepływem wody przez jezioro Ludzkie, zbiornik ten znajdzie w pełni zastosowanie z chwilą podniesienia stanu wody w jeziorze przez jej spiętrzenie.

3) Wody jeziora Ludzkiego ulegają stopniowo zasoleniu, przez ścieki mineralne przemysłu sodowego, a dno jeziora zarastaniu. Sytuację poprawi realizowany rzut ścieków osobnym kanałem do Wisły.

Część III. Zanieczyszczenia rzeki Noteci na odcinku od jeziora Gopła do Kanału Bydgoskiego.

Na badanym odcinku następujące zakłady przemysłowe odprowadzają swoje ścieki do Noteci:

1) Cukrownia w Kruszwicy odprowadza swe ścieki do jeziora Gopła.

2) Inowrocławskie Zakłady Sodowe odprowadzały swoje ścieki kanałem ściekowym do Noteci na km 69,9, a od roku 1955 na km 86,2.

3) Cukrownia w Janikowie odprowadza ścieki do jeziora Pakoskiego.

4) Roszarnia lnu w Pakości wpuszcza ścieki do Noteci na km 81,9.

Badania miały na celu, czy i w jakim stopniu zanieczyszczenia ściekami przemysłu sodowego wpływają na stan i stopień zanieczyszczenia rzeki Noteci.

Stwierdzono:

1) wyraźne zmniejszenie się stopnia zanieczyszczenia na odcinku najbardziej zagrożonym przez ścieki przemysłu sodowego w okresie po przerzuceniu ujścia ścieków I.Z.S. Mątwy powyżej śluzy w Pakości,

2) prawie na całym odcinku rzeki aż do kanału Bydgoskiego stwierdza się (od roku 1955) coraz mniejszy wpływ ścieków przemysłu sodowego na skład wody.

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono:

1) Zanieczyszczenie wód jeziora Pakoskiego było wynikiem wlewów wód od strony kanału Noteckiego powyżej śluzy w Pakości.

2) Wlewy te powodowały krótkotrwałe zasolenia w miejscach płytkich, natomiast długotrwałe w miejscach głębokich.

3) Stwierdzone duże miejscowe stężenia elektrolitów (NaCl i CaCl_2) powodują koagulację substancji organicznych i jej nagromadzenie się w głębokich miejscach. Powoduje to w tych miejscach brak tlenu i nawet wydzielanie się siarkowodoru, czego dowodzi zapach i wysoka utlenialność wody.

4) Twardość ogólna wzrosła równoległe z zasoleniem wody, natomiast twardość węglanowa zmienia się nieznacznie. Wzrost zasolenia spowodowany jest w głównej mierze przez wzrost CaCl_2 w wodzie, a więc przez wzrost twardości stałej, czemu odpowiada równoległy wzrost twardości ogólnej.

5) Zanieczyszczenia mineralne stanowią przede wszystkim sole CaCl_2 i NaCl ze ścieków fabryki sody w Mątwach odprowadzanych do skanalizowanej Noteci, pierwotnie powyżej śluzy w Pakości.

6) Zanieczyszczenia organiczne pochodzą prawdopodobnie ze ścieków cukrowni w Janikowie, roszarni lnu w Pakości i kaszar ni a także z obumierającej substancji roślinnej wodnej i przybrzeżnej.

7) Przełożenie ujścia ścieków fabryki sody w Mątwach poniżej śluzy w Pakości doprowadziło do stopniowego oczyszczenia wód jeziora Pakoskiego i wreszcie powrotu do normalnego ich stanu zanieczyszczenia z przed okresu ich silnego zanieczyszczenia (1953 r.).

8) Woda jeziora Pakoskiego nadaje się obecnie dla celów gospodarki wodnej, rolnej i przemysłowej.

Członek Wydziału J a n i n a H u r y n o w i c z przedstawia pracę własną oraz Z. B a r g i e l, L. J a n i s z e w s k i e g o, J. N a r ę b s k i e g o i H N o w i c k i e j: "Wpływ *Schizandra chinensis* na pobudliwość błędnika i EEG królika po przebytej sztucznej hypotermii" ("L'influence de *Schizandra chinensis* sur l'excitabilité vestibulaire et EEG du lapin après l'hypotermie artificielle").

Celem pracy było zbadanie charakteru zmian bioelektrycznych mózgu oraz pobudliwości układu błędnikowego królika występujących po dłuższym - od 2 do 8 miesięcy trwającym upływie czasu - po przebytej sztucznej hypotermii oraz wpływu działania *Schizandra chinensis* na procesy normalizacji tych zaburzonych czynności ustrojowych.

W wyniku przeprowadzonych na 16 królikach doświadczeń wy-
suwają się następujące wnioski:

1. Zastosowanie sztucznej hypotermii (jednorazowe, trwa-
jące do 2 godzin zewnętrzne obniżanie ciepłoty ciała w grani-
cach od 17° - 24° C) powoduje u królików w okresie od 2-8
miesięcy, nieznaczne lecz uchwytne zmiany EEG-raficzne: poja-
wienie się rytmu wolniejszego w zapisie oraz zmniejszenie czę-
stotliwości i amplitudy rytmu szybszego u niektórych zwierząt.
Nalewka *Schizandra chinensis* zastosowana w dawce 40 kropli per
os podawana codziennie tym królikom przez 5-7 dni powoduje
w EEG-ramie pohypotermicznym nieznaczne lecz uchwytne zmiany
zaznaczające się w niewielkim wzroście częstotliwości: czyli
wykazuje tendencje do normalizacji i wzmożenia aktywności bio-
elektrycznej mózgu zwierzęcia.

2. Zastosowanie sztucznej hypotermii (jednorazowe, trwają-
ce do 2 godz. zewnętrzne obniżanie ciepłoty ciała w granicach
od 17° - 24° C) powoduje u królików w zakresie chronaksji ukła-
du przedsionkowego zmiany w stosunku do wartości wyjściowych
oraz otrzymanych bezpośrednio po ochładzaniu. Stosowanie tym
zwierzętom (po upływie 2-8 miesięcy od chwili sztucznego ozię-
biania) 40 kropeł nalewki *Schizandra chinensis* per os oodzien-
nie przez 5 do 7 dni wywołuje (niewielkie lecz uchwytne) zmia-
ny ohronaksji przedsionkowej wyrażające się jej skróceniem.

KOMISJA ASTRONOMICZNA

Na posiedzeniach referowano prace wykonywane w Obserwato-
rium Astronomicznym w Piwnicach, a mianowicie:

1. A. S t a w i k o w s k a - Wskaźnik barw gwiazd krót-
kookresowych typu RR Lyrae. (referat objął pracę własną, dwie
prace B o e n i g k a, po jednej pracy W o s z c z y k a, H a
n a s z a i B u r n i c k i e g o).

2. S. G r u d z i ń s k a - Badania spektrofotometryczne
zdjęć Komety Arendta-Rowlanda.

3. W. I w a n o w s k a - Widma gwiazd zmiennych dłuگو-
okresowych.

4. W. I w a n o w s k a - O stosunku pojęć populacji
i podsystemów.

5. Wł. D z i e w u l s k i - Ruchy gwiazd typów widmowych A i F w układzie lokalnym.

KOMISJA MUZEUM KOPERNIKA

W 1957 r. posiedzeń nie miała.

KOMISJA DO BADAŃ PRZYRODNICZYCH POMORZA I POJEZIERZA MAZURSKIEGO

Komisja kontynuowała swe prace terenowe na obszarze Pomorza i Pojezierza Mazurskiego, przeprowadzając nadal badania morfologii i hydrobiologicznych stosunków Pomorza, badania hydrobiologii na Jeziorach Mazurskich itp.

KOMISJA GEOGRAFICZNA

Komisja Geograficzna zajmowała się w dalszym ciągu opracowywaniem monografii geograficznej Ziemi Chełmińskiej. Opracowano następujące zagadnienia:

1. Wł. N i e w i a r o w s k i - Geomorfologia okolic Wąbrzeźna, Golubia, Kowalewa, Płużnicy i Chełmży.
2. B. S z o z a n i e c k a - Rozwój osadnictwa na Ziemi Chełmińskiej (mapa w skali 1:100 000).
3. D w o r e c k i - Rolnictwo Ziemi Chełmińskiej w ostatnim dziesięcioleciu.
4. A. M y k a j - Przemysł i rzemiosło Ziemi Chełmińskiej w ostatnim dziesięcioleciu.

KOMISJA CHEMICZNA

Działalność Komisji przejawiała się głównie w formie zebrań naukowych, na których wygłaszano referaty z tych dziedzin chemii, nad którymi pracują poszczególne Katedry.

W okresie sprawozdawczym zostało przedyskutowanych 7 referatów:

1. H. B a s i ń s k a - Twórczość naukowa D.J.Mendelejewa.
2. A. B a s i ń s k i - Z zagadnień współczesnej kinetyki chemicznej.

3. A. N a r ę b s k a - Wymiana jonowa w środowiskach nie-wodnych.

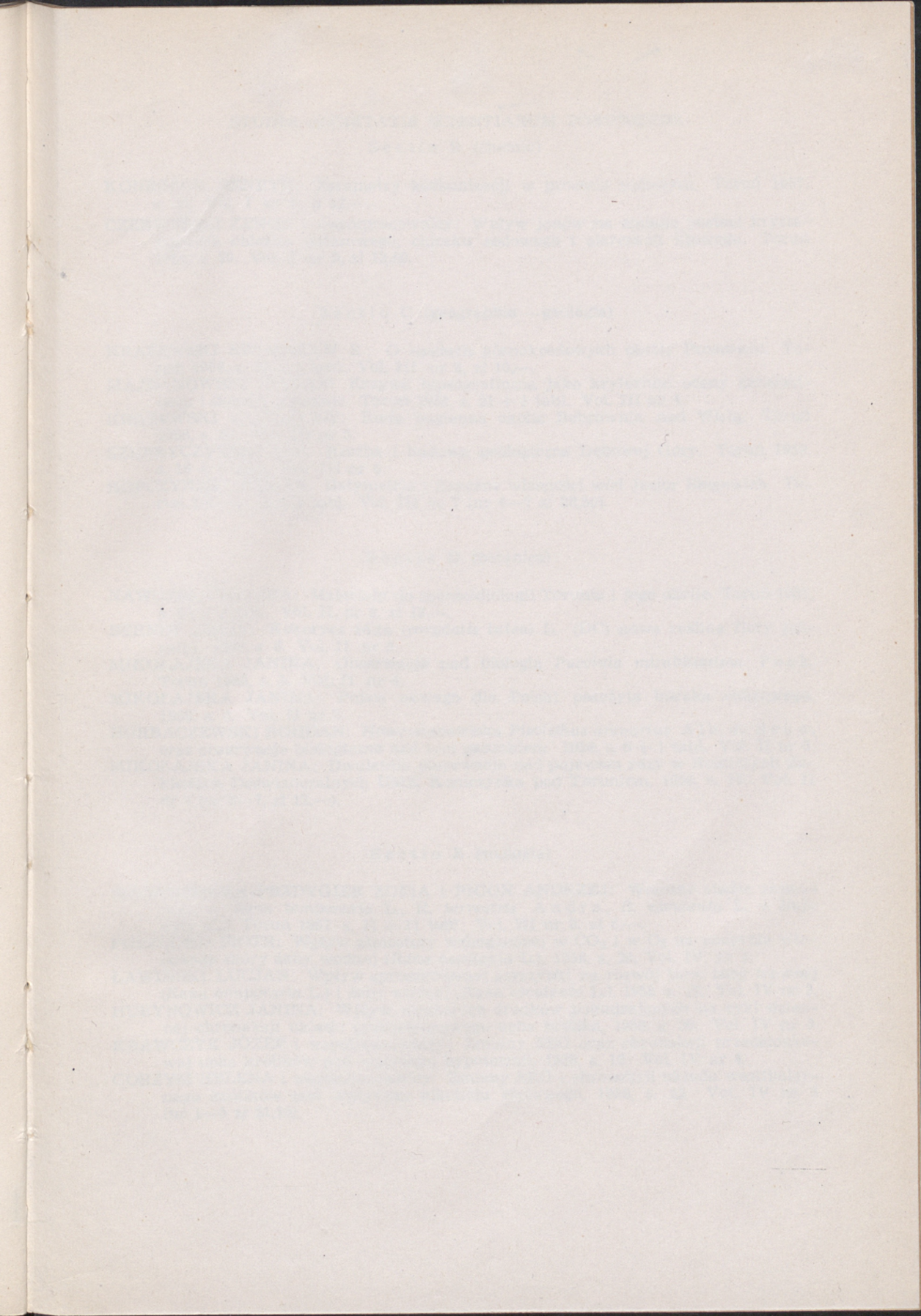
4. A. S w i n a r s k i - O badaniach widm ramanowskich roztworów SO_2 w różnych rozpuszczalnikach.

5. W. Z a c h a r e w i c z, L. B o r o w i e c k i, A. U z a r e w i c z - Zagadnienie działania dwutlenku sele-nu na pironen oraz na β -karen.

6. J. K r u p o w i c z, M. W a z g i r d - Przegrupo-wanie orto i para toluenu w środowiskach alkalicznych.

7. E. P i s c h i n g e r - Technika badań zanieczysz-czeń wód rzecznych przez ścieki przemysłowe.

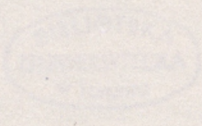
3. A. K... - Wyniki badań w wodach mineralnych.

4. A. S... - O badaniach wód mineralnych w rejonach...

5. W. K... - Wyniki badań wód mineralnych w rejonach...

6. J. K... - Wyniki badań wód mineralnych w rejonach...

7. S. F... - Technika badań wód mineralnych w rejonach...

STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS

Sectio B (chemia)

- KONECZNY HENRYK: Parametry karbonizacji w procesie sodowym. Toruń 1957, s. 56. Vol. I nr 4, z1 12,—.
- CZERWIŃSKI ZENON i współpracownicy: Wpływ jonów na zmianę postaci krystalicznych chlorku potasowego, chlorku sodowego i siarczanu litowego. Toruń 1958, s. 70. Vol. I nr 5, z1 13,50.

Sectio C (geographia — geologia)

- KRAŻEWSKI STANISŁAW R.: O osadach górnokredowych okolic Proszowic. Toruń 1958, s. 18 + 1 tabl. Vol. III nr 3, z1 10,—.
- MAJDANOWSKI STEFAN: Krzywa hipsograficzna jako kryterium oceny generalizacji i doboru poziomów. Toruń 1958, s. 21 + 1 tabl. Vol. III nr 4.
- KRAŻEWSKI STANISŁAW: Ruda bagienna okolic Bobrownik nad Wisłą. Toruń 1958, s. 24. Vol. III nr 5.
- SZUPRYCZYŃSKI JAN: Rzeźba i budowa geologiczna Dębowej Góry. Toruń 1958, s. 16 + 1 tabl. Vol. III nr 6.
- KOPCZYŃSKI STEFAN: Batymetria i fizyczne własności wód Jezior Skępskich. Toruń 1958, s. 40 + 5 tabl. Vol. III nr 7 (nr 4—7 z1 28,50).

Sectio D (botanica)

- NAWOJSKA HALINA: Materiały do zoocedologii Torunia i jego okolic. Toruń 1957, s. 52 + 1 tabl. Vol. II nr 2, z1 12,—.
- BERNDT JERZY: Kokorycz żółta (*corydalis lutea*) L. (DC) nowa roślina flory polskiej. 1958, s. 6. Vol. II nr 3.
- MIKOŁAJSKA JANINA: Obserwacje nad biologią *Puccinia mirabilissima* Peck. Toruń 1958, s. 5. Vol. II nr 4.
- MIKOŁAJSKA JANINA: Pojaw nowego dla Polski pasożyta buraka cukrowego. 1958, s. 4. Vol. II nr 5.
- HORBACZEWSKI BOHDAN: Nowe stanowiska *Pisolithus arenarius* Alb. et Schw. oraz obserwacje biologiczne nad tym gatunkiem. 1958, s. 6 + 1 tabl. Vol. II nr 6.
- MIKOŁAJSKA JANINA: Dwuletnie obserwacje nad pojawem rdzy w Rolniczych Zakładach Doświadczalnych UMK Koniczynka pod Toruniem, 1958, s. 17. Vol. II nr 7 (nr 3—7, z1 12,—).

Sectio E (zoologia)

- MICHNIEWSKA-PREDYGIER ZOFIA i PIGOŃ ANDRZEJ: Wczesne stadia rozwojowe u *Rana temporaria* L., *R. terrestris* Andrzej., *R. esculenta* L. i *Bufo bufo* (L.). Toruń 1957, s. 11 + 11 tabl. Vol. III nr 8, z1 8,—.
- POCZOPKO PIOTR: Wpływ atmosfery wzbogaconej w CO₂ i w O₂ na naczynia włosowate skóry żaby wodnej (*Rana esculenta* L.), 1958, s. 28, Vol. IV nr 1.
- ŁAWIŃSKI LUCJAN: Wpływ sproszkowanej szyszyńki na rozwój larw żaby trawnej (*Rana temporaria* L.) i żaby wodnej (*Rana esculenta* L.), 1958, s. 12. Vol. IV nr 2.
- HURYNOWICZ JANINA: Wpływ niektórych środków pobudzających na cykl dziennej chronaksji układu przedsionkowego ucha królika, 1958, s. 36. Vol. IV nr 3.
- KRAWCZYK JÓZEF i współpracownicy: Zmiany EEG oraz chronaksji przedsionkowej ucha królików pod wpływem hypotermii, 1958, s. 16. Vol. IV nr 4.
- GORZYM HELENA i współpracownicy: Zmiany EEG i chronaksji układu vestibularnego królików pod wpływem alkoholu etylowego, 1958, s. 22. Vol. IV nr 5 (nr 1—5 z1 21,75).

- PRÜFFER JAN: Światło lampy rtęciowej w zastosowaniu do badań faunistycznych. Toruń 1958, s. 25. Vol. IV nr 6.
- PRÜFFERÓWNA KRYSZYNA: Żerowanie słodyszków w kwiatach różnych gatunków roślin. Toruń 1958, s. 48. Vol. IV nr 7.
- BLĄŻEJEWSKA ALEKSANDRA: Zimowanie słodyszka rzepakowego. Toruń 1958, s. 30 + 2 tabl. Vol. IV nr 8.
- DROZDOWSKI ARNOLD: Wyniki czteroletnich badań nad rozmieszczeniem i stopniem zarażenia błotniarki moczarowej cerkariami motylicy wątrobowej w woj. bydgoskim. Toruń 1958, s. 9 + 1 tab. Vol. IV nr 9 (nr 6—9 zł 31,50).

Sectio F (astronomia)

- [Praca zbiorowa]: A Study of Galactic Structure in four selected Fields in Aquila-Sagitta and Cassiopeia, Part II. (Badanie struktury Drogi Mlecznej w wybranych polach w gwiazdozbiorach Aquila-Sagitta i Cassiopeia, cz. II), Toruń 1957, s. 135 + 10 tabl. Vol. I nr 3, zł 34,50.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW: Motions of A-Stars. Part I. (Ruchy gwiazd typu widmowego A. Część I), s. 6.
- DZIEWULSKA ANIELA: Ruchy gwiazd typu widmowego F, s. 5.
- PIECZYŃSKI LEOPOLD: Wyznaczanie współrzędnych geograficznych Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu-Piwnicach, s. 13.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW: Motions of A-Stars. Part. II. (Ruchy gwiazd typu widmowego A. Część II), s. 7.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW: Motions of A- and F-Stars (Ruchy gwiazd typów widmowych A i F), s. 7.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW i KRYGIER BERNARD: Visual Observations of the Short-Period Star RS Bootis (Obserwacje wizualne gwiazdy zmiennej krótkookresowej RS Bootis), s. 2.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW i KRYGIER BERNARD: Visual Observations of the Variable Star RV Bootis (Obserwacje wizualne gwiazdy zmiennej RV Bootis), s. 2.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW i BRZESKA HANNA: Visual Observations of the Long-Period Star AC Herculis (Obserwacje wizualne gwiazdy zmiennej długookresowej AC Herculis), s. 2.
- DZIEWULSKI WŁADYSŁAW i ZALESKI LESZEK: Visual Observations of the Variable Star UV Bootis (Obserwacje wizualne gwiazdy zmiennej UV Bootis), s. 2. Toruń 1958, s. 46. Vol. II nr 1, zł 8,25.

Supplementum IV

- ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA MARIA: Rybackie narzędzia kolne w Polsce i w krajach sąsiednich. Toruń 1957, s. 326 + 58 tabl. + 12 map, zł 141,—.